

Controlecompendium

Respons op COVID-19

Tussen juni en december 2020
gepubliceerde controleverslagen

Het Contactcomité van de hoge controle instanties van de Europese Unie biedt een forum voor het bespreken en aanpakken van kwesties in het kader van de controle van de overheidsfinanciën in de EU. Door de dialoog en de samenwerking tussen zijn leden te versterken, draagt het comité bij tot een doeltreffendere externe controle van het beleid en de programma's van de EU. Het draagt eveneens bij tot een betere verantwoording en beter financieel beheer in de EU en de consolidering van goed bestuur ten bate van alle EU-burgers.

Contact: www.contactcommittee.eu

© Europese Unie, 2021.

Reproductie is toegestaan, mits met bronvermelding.

Bron: Contactcomité van de hoge controle instanties van de Europese Unie.

	Blz.
Voorwoord	6
Samenvatting	8
Inleiding	10
DEEL I — Impact van COVID-19 op de EU en de lidstaten	13
Drie golven die vrijwel alle aspecten van het dagelijks leven op hun kop hebben gezet	13
In de eerste golf van een multidimensionale crisis	16
Van de zomer van de hoop naar de tweede golf	20
Van hoop op een vaccin naar de derde golf	22
Impact op bepaalde beleidsterreinen in momentopnames	23
Momentopname 1: impact op de volksgezondheid	24
Momentopname 2: impact op de economie	25
Momentopname 3: impact op de arbeidsmarkt	26
Momentopname 4: impact op huishoudens en personen	27
Momentopname 5: impact op de overheidsfinanciën	28
De respons op COVID-19 vormgeven	29
Volksgezondheid	29
Economie en overheidsfinanciën	35
Andere gebieden	42
DEEL II — Overzicht van de werkzaamheden van de HCI's	44
Prioritair gebied: volksgezondheid	46
Nationaal gezondheidszorgstelsel	47
Portugal – <i>Tribunal de Contas</i>	47
Wettelijke ziektekostenverzekering	50
Duitsland – <i>Bundesrechnungshof</i>	50

Overheidsopdrachten	53
België – <i>Rekenhof</i>	53
Cyprus – <i>Ελεγκτική Υπηρεσία της Δημοκρατίας</i>	56
Inventaris van medische uitrusting	59
Slowakije – <i>Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky</i>	59
Informatie voor het publiek	62
Letland – <i>Valsts kontrole</i>	62
Prioritair gebied: digitalisering	65
Onderwijsstelsel	66
Letland – <i>Valsts kontrole</i>	66
Overheidsadministratie	69
Nederland – <i>Algemene Rekenkamer</i>	69
Prioritair gebied: sociaal-economische respons	72
Bedrijven	73
Nederland – <i>Algemene Rekenkamer</i>	73
Regelingen voor werktijdverkorting	76
Letland – <i>Valsts kontrole</i>	76
Beheer van crises en noodsituaties	79
Litouwen – <i>Valstybės Kontrolė</i>	79
De economische reactie van de EU	82
Europese Unie – <i>Europese Rekenkamer</i>	82
Prioritair gebied: overheidsfinanciën en de bijbehorende risico's	86
Overheidsfinanciën en gerelateerde risico's	87
Nederland – <i>Algemene Rekenkamer</i>	87
Zweden – <i>Riksrevisionen</i>	90
Risico's bij de uitvoering van de begroting	93
Portugal – <i>Tribunal de Contas</i>	93

Prioritair gebied: algemene respons op verschillende overheidsniveaus	95
Alle overheidsniveaus	96
Roemenië – <i>Curtea de Conturi a Romaniei</i>	96
Lokale overheid	100
Portugal – <i>Tribunal de Contas</i>	100
Bijlage — Volledige lijst van COVID-gerelateerde publicaties van HCI's van de EU in 2020	103
Afkortingen	111
Verklarende woordenlijst	113

Voorwoord

2020 was — op zijn zachts gezegd — een hoogst ongebruikelijk jaar. De wereldwijde COVID-19-pandemie heeft een ongekende gezondheids- en economische crisis veroorzaakt. De crisis had vele gevolgen, zo ook voor het werk van hoge controleinstanties (HCI's) over de hele wereld, en de HCI's die lid zijn van het Contactcomité waren geen uitzondering hierop. HCI's van de EU hebben snel gereageerd op de crisis en besloten aanzienlijke middelen toe te wijzen — zowel onmiddellijk als de komende jaren — voor het beoordelen en controleren van de respons op COVID-19. Dit controlecompendium biedt een overzicht van de relevante publicaties door HCI's in 2020 en geeft dus een beeld van de onmiddellijke reactie van HCI's van de EU op de crisis.

Het compendium is tevens het resultaat van de eerste “*EU Network Audit*” (EU-netwerkcontrole), een nieuwe vorm van controlesamenwerking tussen HCI's van de EU die gericht is op strategisch gekozen beleidsterreinen, of op uitzonderlijke gebeurtenissen die een belangrijke impact hebben of hoogstwaarschijnlijk zullen hebben op onze samenlevingen.

De traditionele vorm van internationale controlesamenwerking is de parallelle controle, waarvoor netjes op elkaar afgestemde controlebenaderingen nodig zijn. Het grote voordeel van de *EU Network Audit* is dat het een flexibelere coördinatie tussen deelnemers mogelijk maakt, hetgeen weer betekent dat deze zich beter kunnen richten op specifieke (nationale) situaties en behoeften. Gezien de door de pandemie veroorzaakte ontwrichting en de te verwachten impact op de EU en haar lidstaten op middellange en lange termijn, is de pandemie een voor de hand liggend onderwerp voor deze nieuwe soort samenwerking.

Mijns inziens heeft dit proefproject veel baat gehad bij de bredere bevordering van professionele uitwisselingen over de nieuwe uitdagingen die de pandemie met zich meebrengt. Op initiatief van de HCI's van Finland en het Verenigd Koninkrijk heeft de EUROSAI-projectgroep inzake COVID-19¹ bijvoorbeeld talrijke activiteiten ontwikkeld ter bevordering van de uitwisseling van informatie en wederzijdse steun op het gebied van ideeën, benaderingen en ervaringen inzake controles.

¹ EUROSAI-projectgroep *Auditing the Response to the COVID-19 Pandemic*

Het compendium begint met een algemene inleiding over de pandemie en een samenvatting van de gevolgen ervan op de lidstaten van de EU, met inbegrip van de reacties daarop. Daarna volgt een overzicht van de controlewerkzaamheden die in 2020 zijn uitgevoerd en waarover verslagen zijn gepubliceerd door elf HCl's van de EU op vijf prioritaire gebieden: volksgezondheid, digitalisering, de sociaal-economische respons, overheidsfinanciën en de bijbehorende risico's, en de algemene respons op verschillende overheidsniveaus.

Wij hopen dat onze werkzaamheden en toewijding om de prestaties van de overheid en de verantwoording in de hele EU te verbeteren ertoe kunnen bijdragen dat de levering van overheidsdiensten wordt verbeterd ten bate van alle EU-burgers.

Klaus-Heiner Lehne

President van de Europese Rekenkamer
Voorzitter van het Contactcomité

Samenvatting

I De COVID-19-pandemie is een van de meest ontwrichtende gezondheids crises die de wereld ooit heeft door, aangezien de pandemie overal een grote impact had op de samenleving, de economie en personen. In deze fase kan een beoordeling van de impact ervan op de EU en de lidstaten — op zijn best — tentatief zijn, maar een aantal aspecten is al zeer duidelijk:

- o het multidimensionale karakter van de crisis;
- o de aanzienlijke en ontwrichtende impact ervan op de EU als geheel;
- o de asymmetrische impact op verschillende lidstaten, maar ook regionaal en zelfs lokaal, of het nu qua tijd, hoeveelheid of kwaliteit is.

II Op de meeste gebieden die zwaar getroffen werden door de pandemie, heeft de EU slechts beperkte bevoegdheden om op te treden. Dat komt gedeeltelijk omdat volksgezondheid geen exclusieve bevoegdheid is van de EU, en gedeeltelijk omdat er weinig paraatheid was of aanvankelijk weinig consensus bestond tussen de lidstaten over een gemeenschappelijke respons. Gelet op de aanvankelijke asymmetrie van de crisis en het gebrek aan een gecoördineerde EU-aanpak, traden nationale en regionale overheden onafhankelijk van elkaar op bij het treffen van preventie- en inperkingsmaatregelen, het verwerven van persoonlijke beschermingsmiddelen of het opzetten van herstellepakketten en regelingen voor het behoud van banen teneinde de sociaal-economische gevolgen te beperken.

III Na een moeilijke start lijkt het er echter op dat de EU en de lidstaten hun coördinatie hebben verbeterd door meer complementair op te treden om de gevolgen van de crisis te beperken. Het beste bewijs daarvan was de overeenkomst over het herstelinstrument *NextGenerationEU*, het grootste en meest prominente ooit, waarmee de EU zich op onbekend terrein begeeft teneinde de uitdagingen en gevolgen op lange termijn van de pandemie aan te pakken.

IV Dit compendium toont aan dat de HCl's van de lidstaten en de ERK snel hebben gereageerd op de huidige crisis en nu veel controle- en toezichtsactiviteiten hebben verricht. Naast de 48 in 2020 afgeronde controleactiviteiten zijn er nog meer dan 200 andere gaande of gepland, die in 2021 of 2022 zullen worden afgerond.

V Het compendium bevat samenvattingen van 17 verslagen die in 2020 werden gepubliceerd door elf HCl's van de EU², ingedeeld in vijf prioritaire gebieden: volksgezondheid, digitalisering, de sociaal-economische respons, overheidsfinanciën en de bijbehorende risico's, en de algemene respons op verschillende overheidsniveaus.

² HCl's van België, Cyprus, Duitsland, Letland, Litouwen, Nederland, Portugal, Roemenië, Slowakije en Zweden, en de ERK.

Inleiding

1 De COVID-19-pandemie is een van de meest ontwrichtende gezondheids crises die de wereld ooit heeft door, aangezien de pandemie overal een grote impact had op de samenleving, de economie en personen. De pandemie is een bedreiging voor het leven van EU-burgers en heeft ook de druk op onze openbare gezondheidszorgstelsels verhoogd en geleid tot een plotse kentering in de groei. Halverwege 2020 vertraagde de economische activiteit sterk, waardoor de werkloosheid toenam. Overeenkomstig de aanvankelijke prioriteiten bepaald door de Europese Raad, waren de door de EU genomen maatregelen om de impact van COVID-19 te verlichten erop gericht de verspreiding van het virus te beperken, de toelevering van medische uitrusting te verzekeren, onderzoekers te helpen snel een vaccin te vinden, en de lidstaten te helpen de sociale en economische moeilijkheden waarmee ze geconfronteerd werden het hoofd te bieden³.

2 Omdat het virus zich onder meer in een verschillend tempo naar verschillende landen verspreidde, had het een asymmetrische impact binnen de EU. In combinatie met het ontbreken van een gecoördineerde EU-aanpak aan het begin van de pandemie betekende dit dat nationale regeringen een brede waaier aan verschillende maatregelen en benaderingen hanteerden om het virus in bedwang te houden, de openbare gezondheidszorgstelsels te waarborgen en inwoners te beschermen. De reactie omvatte het sluiten van de grenzen, volledige en gedeeltelijke lockdowns, en strenge hygiëne- en veiligheidsmaatregelen. Op sociaal-economisch vlak werd massale begrotingssteun ter beschikking gesteld ter bescherming van bedrijven, huishoudens en personen die risico lopen.

3 Tegelijkertijd troffen lidstaten maatregelen om de lokale en regionale financiën te versterken en versoepelden zij begrotingsregels. Voor zover zij daartoe in staat waren, hebben nationale regeringen ook herstellepakketten met investeringen aangekondigd die, alles bij elkaar, nu al meer bedragen dan de pakketten die tijdens de financiële crisis van 2008 werden aangenomen⁴. Die openbare investeringen zijn bedoeld om de

³ Europese Raad, *Conclusies van de voorzitter van de Europese Raad na de videoconferentie over Covid-19*, 10.3.2020.

⁴ Europese Commissie, *Questions and Answers: Communication on fiscal policy response to coronavirus pandemic*, 3.3.2021.

negatieve gevolgen van lockdowns te beperken en een snelle economische prikkel te bieden om de situatie van vóór de crisis te behouden en op sommige beleidsterreinen zelfs te verbeteren. Bij de meeste uitgaven voor herstel wordt er prioriteit gegeven aan de volksgezondheid, digitalisering, sociale bescherming en — soms ongedifferentieerd, soms om de groene transitie te bevorderen — de bredere economie.

4 Dit overzicht is niet bedoeld om alle aspecten van het ontstaan en de verspreiding van het coronavirus te beschrijven, of de impact ervan op de EU en de lidstaten uitvoerig te behandelen, inclusief hun respons⁵, maar juist om inzicht te geven in de algemene context en de omstandigheden waarin de HCI's hun werkzaamheden hebben verricht. *DEEL I — Impact van COVID-19 op de EU en de lidstaten* gaat derhalve in op de impact op bepaalde gebieden in de hele EU en de maatregelen die zijn getroffen, hoofdzakelijk op EU-niveau, om de gezondheids- sociaal-economische en budgettaire uitdagingen het hoofd te bieden. Daarnaast, in de wetenschap dat op dit moment bijna elke beoordeling van de impact ervan op de EU en de lidstaten — op zijn best — tentatief kan zijn, hebben wij een reeks momentopnamen gemaakt om het multidimensionale karakter van de crisis te illustreren, evenals de aanzienlijke, zij het asymmetrische impact ervan op de EU en haar lidstaten. Daar nationale maatregelen grotendeels verschillen van lidstaat tot lidstaat, en aangezien de kwaliteit en kwantiteit van de beschikbare gegevens geen zinvolle vergelijking mogelijk maken, benadrukken wij slechts een aantal nationale maatregelen op gebieden die aan bod zijn gekomen in controles door individuele HCI's.

5 In 2020 publiceerden elf HCI's van de EU⁶ 48 verslagen over een brede waaier aan op nationaal en supranationaal niveau genomen maatregelen naar aanleiding van COVID-19. *DEEL II — Overzicht van de werkzaamheden van de HCI's* bevat samenvattingen van 17 van die verslagen, ingedeeld in vijf prioritaire gebieden. Elke samenvatting gaat in op de context en redenen voor de controleactiviteit, evenals op een aantal belangrijke bevindingen en conclusies. Om de omvang van het compendium beheersbaar te houden, heeft elke HCI's slechts details geleverd inzake één verslag per prioritair gebied en maximaal drie verslagen in totaal. De *Bijlage — Volledige lijst van*

⁵ Aangezien het controlecompendium een digitale publicatie is en het thema voortdurend in ontwikkeling is, bieden wij voor wie zich hier verder in wil verdiepen links naar de relevantste onlinebronnen die wij hebben geraadpleegd bij het opstellen van deze editie. Waarschijnlijk wordt de informatie waar die links naar verwijzen regelmatig geactualiseerd.

⁶ De HCI's van België, Cyprus, Duitsland, Letland, Litouwen, Nederland, Portugal, Roemenië, Slowakije en Zweden, en de ERK.

COVID-gerelateerde publicaties van HCI's van de EU in 2020 biedt een volledige lijst van alle relevante publicaties van HCI's in 2020.

6 Dit compendium toont aan dat de HCI's van de lidstaten en de ERK snel hebben gereageerd op de huidige crisis. Zij hebben veel zeer relevante controle- en toezichtsactiviteiten verricht sinds de pandemie het continent trof. Naast de in 2020 afgeronde controleactiviteiten zijn er nog meer dan 200 andere gaande of gepland, die in 2021 of 2022 zullen worden afgerond.

DEEL I — Impact van COVID-19 op de EU en de lidstaten

Drie golven die vrijwel alle aspecten van het dagelijks leven op hun kop hebben gezet

7 Aan het einde van 2019 maakten de lokale gezondheidsinstanties in Wuhan (China) melding van een cluster longontstekingen. Wetenschappers stelden vast dat de oorzaak een nieuw coronavirus was, dat zij officieel “ernstig acuut respiratoir syndroom 2 (severe acute respiratory syndrome 2)” (SARS-CoV-2) noemden. Om verwarring met het oorspronkelijke SARS-virus, dat zich voor het eerst in 2003 verspreidde door China en vier andere landen, te voorkomen, kondigde de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) aan dat de naam van de nieuwe ziekte “COVID-19” zou luiden. Aangezien het virus gemakkelijk van mens op mens wordt overgedragen, verspreidde het zich snel over de hele wereld. Op 30 januari 2020 heeft de WHO de uitbraak uitgeroepen tot een noodsituatie op het gebied van de volksgezondheid van internationaal belang, waarna op 11 maart de situatie erkend werd als een pandemie. Wetenschappers zijn het er algemeen over eens dat COVID-19 gemakkelijker overdraagbaar en dodelijker is dan bijvoorbeeld andere SARS-virussen of de seizoensgriep⁷.

8 Tussen maart 2020 en april 2021 sloeg de pandemie in drie golven toe, met in de EU alleen meer dan 30 miljoen besmettingen en 712 000 sterfgevallen tot gevolg⁸ (zie [Momentopname 1: impact op de volksgezondheid](#)). In april 2020, op het hoogtepunt van de eerste golf, werden de lidstaten in West-Europa het hardst getroffen. De tweede en derde golf (november 2020 en januari 2021) hadden echter een grotere impact op de landen in Midden- en Oost-Europa, die grotendeels gespaard waren

⁷ WHO, *Coronavirus disease (COVID-19): Similarities and differences with influenza*, 17.3.2020.

⁸ ECDC, *COVID-19 situation update for the EU/EEA*, 26.5.2021.

DEEL I — Impact van COVID-19 op de EU en de lidstaten

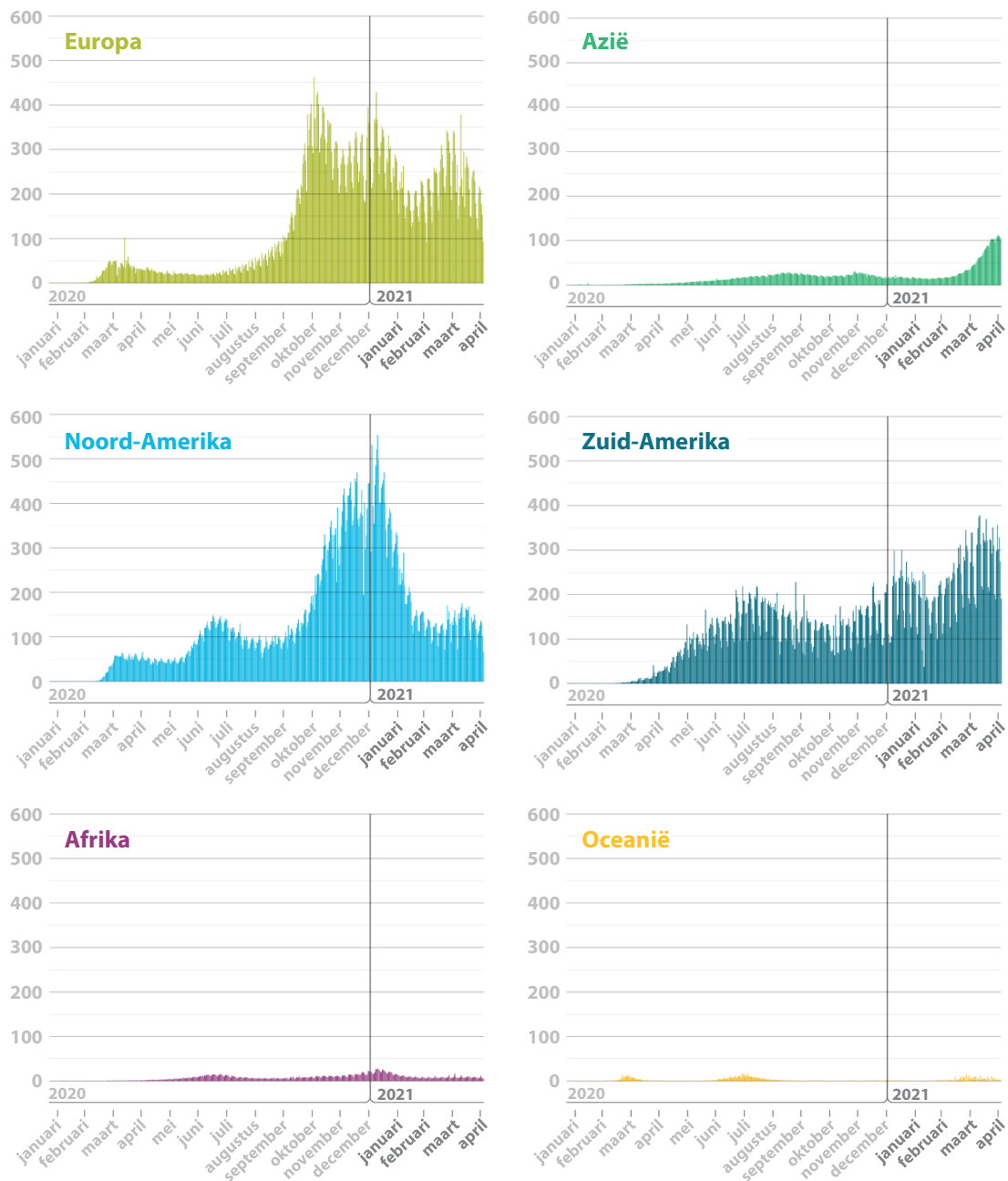
14

gebleven tijdens de eerste golf en nu geconfronteerd werden met een oplopend besmettingscijfer⁹.

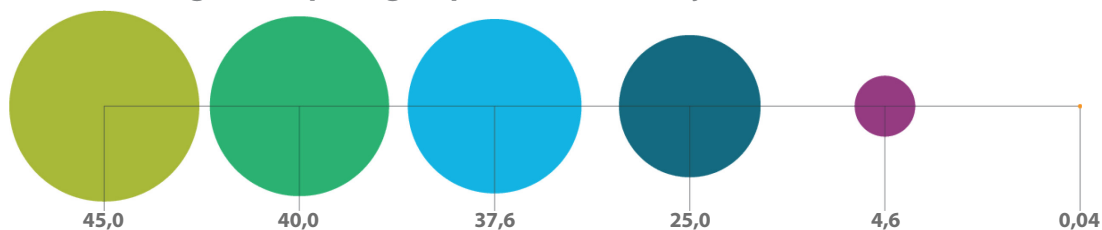
Klik op de link voor meer informatie over de wereldwijde ontwikkelingen met betrekking tot [COVID-19](#).

⁹ LSE, *Incorporating complexity into policy learning: The case of Covid-19 in Europe*, 22.2.2021.

Figuur 1 – Gevallen van COVID-19 per regio

Totaalaantal gevallen per regio op 2 mei 2021 (in miljoenen)

Bron: ERK, op basis van gegevens van *Our World in Data*.

In de eerste golf van een multidimensionale crisis

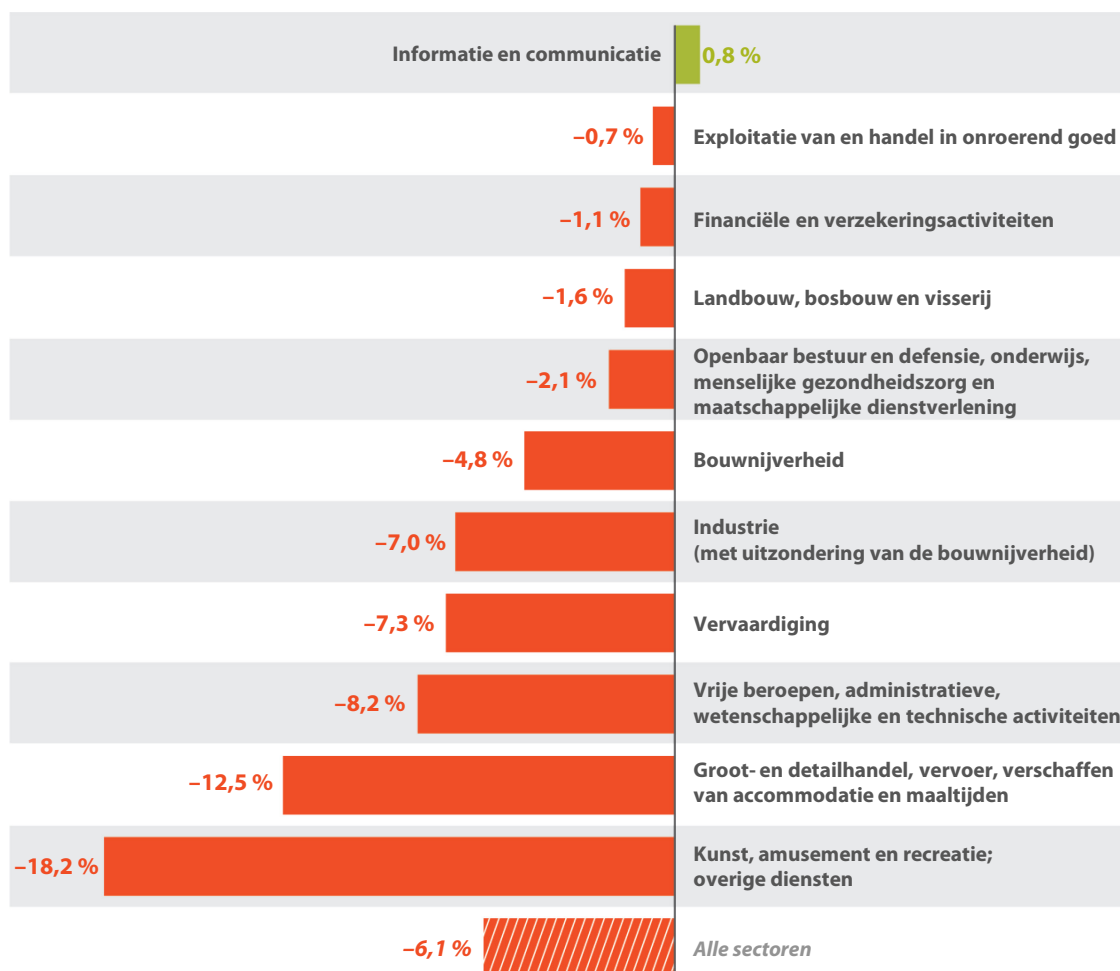
9 Wat begon als een gezondheids crisis ontwikkelde zich snel tot een sociaal-economische crisis, aangewakkerd door inspanningen om de verspreiding tegen te gaan en levens te redden. Naar aanleiding van de eerste golf, en bij gebrek aan een gecoördineerde EU-aanpak, namen regeringen en autoriteiten van de lidstaten onmiddellijk unilaterale maatregelen, bijv. door onafhankelijk van elkaar nationale grenzen te sluiten of beschermende en medische uitrusting te verwerven die alleen door hun eigen bevolking gebruikt mocht worden. Om de verspreiding verder te beperken, werden er verschillende preventie- en inperkingsmaatregelen getroffen, zoals social distancing, het verplichte gebruik van beschermende mondmaskers, en de alomtegenwoordige handgels. Lockdowns — variërend van selectieve maatregelen tot complete shutdowns — hadden een enorme impact op de persoonlijke en economische activiteit. Er waren echter wel aanzienlijke verschillen tussen lidstaten, en zelfs tussen regio's, in hoe streng en verregaand al deze maatregelen waren.

10 In de eerste helft van 2020 werden vrijwel alle economische sectoren getroffen (zie [Figuur 2](#)), aangezien bedrijven en fabrieken, restaurants en cafés, theaters en sportaccommodaties moesten sluiten. De dienstensector, met name vervoer, detailhandel, handel, recreatie en horeca (zie [Kader 1](#)), leed enorme financiële verliezen. Het bbp van de EU-27 daalde met 11,2 %¹⁰, hetgeen de ernstigste economische crisis sinds de Tweede Wereldoorlog betekende (zie [Momentopname 2: impact op de economie](#)).

Klik op de link voor meer informatie over de impact van COVID-19 op [sectoren in de EU](#).

¹⁰ Eurostat, [Euroindicators 53/2021](#), 30.4.2021.

Figuur 2 – Veranderingen van de omvang van de bruto toegevoegde waarde, 2019-2020

Bron: ERK, op basis van gegevens van Eurostat.

11 Lockdowns, quarantaines en zelfopgelegde isolatie hebben tot een ommekeer geleid op de arbeidsmarkt. Waar en wanneer mogelijk, werd telewerk de norm. Waar dat geen optie was, werd het noodzakelijk tijdelijke afwezigheid, ontslagen of werktijdverkorting toe te passen. Wat de werkgelegenheidsgraad in de EU betreft, vond in de eerste helft van 2020 de grootste daling van het ene kwartaal op het andere plaats van deze eeuw, van 73 % in het eerste kwartaal naar 72 % in het tweede kwartaal¹¹, hetgeen overeenkomt met meer dan een miljoen bijkomende werkloze Europeanen. Meer dan 19 miljoen personen werden tijdelijk werkloos en het totaal

¹¹ Eurostat, *Persbericht 150/2020*, 8.10.2020.

van daadwerkelijk gepresteerde uren daalde gemiddeld met 15 %¹². De werkloosheidscijfers stegen echter langzamer en minder uitgesproken, hetgeen een weerspiegeling is van het hoge benuttingspercentage van regelingen voor het behoud van banen en het hogere aantal werknemers dat de arbeidsmarkt verliet¹³ (zie ook [Momentopname 3: impact op de arbeidsmarkt](#)).

Klik op de link voor meer informatie over [werkgelegenheid en sociale ontwikkelingen](#).

12 Al deze commotie had een aanzienlijke impact op salarissen, aangezien het in alle lidstaten inkomensverlies betekende, tussen 1 % en 12 %¹⁴ van de totale inkomsten uit arbeid per werknemer. Er was echter ook aanzienlijke sociaal-economische verscheidenheid, aangezien groepen met een laag inkomen, zoals jonge en tijdelijke arbeidskrachten, het sterkst werden getroffen. Talrijke regelingen voor de compensatie van salarissen en het behoud van banen (bijv. SURE, zie paragraaf [36](#) en [Figuur 8](#)) hebben de ergste gevolgen voor huishoudens verlicht door te helpen het totale inkomensverlies te beperken.

Klik op de link voor meer informatie over [inkomensverlies](#).

¹² Eurostat, *Hours of work in detail — quarterly statistics*, gegevens opgevraagd in april 2021.

¹³ ECB, *The impact of the COVID-19 pandemic on the euro area labour market*, 7.1.2021.

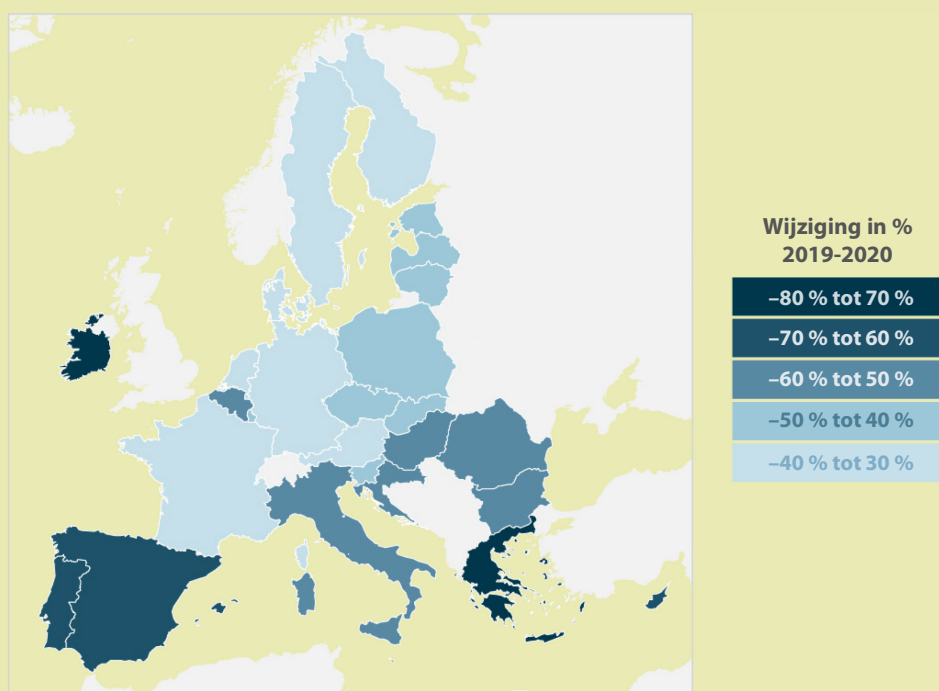
¹⁴ Op basis van de verandering op jaarbasis, 2019-2020. Eurostat, *Impact of COVID-19 on employment income — advanced estimates*, gegevens opgevraagd in oktober 2020.

Kader 1

COVID-19 en de toeristische sector, 2020

De Wereldorganisatie voor Toerisme van de Verenigde Naties (UNWTO) maakt op gezette tijden de World Tourism Barometer bekend. Volgens de actualisering van maart 2021 zijn alleen al in 2020 de aankomsten van internationale toeristen gedaald met 73 % (ruim 900 miljoen toeristen minder)¹⁵, hetgeen aanzienlijke gevolgen had voor de ontvangsten van hotels en restaurants, touroperators, reisbureaus, cruises en luchtvaartmaatschappijen, en rechtstreeks meer dan 174 miljoen banen in gevaar bracht¹⁶ — met inbegrip van meer dan 10 miljoen banen in de EU¹⁷. Volgens de OESO liepen Griekenland, Portugal, Oostenrijk, Spanje en Italië, die met name afhankelijk zijn van toerisme op verschillende niveaus, het grootste risico om een aanzienlijk deel van hun bbp te verliezen, met nadelige economische en sociale gevolgen¹⁸.

Figuur 3 – Verandering in verwachte waarde van toerisme, 2019-2020

Bron: ERK, op basis van de [winterprognose van de Commissie \(2021\)](#).

In haar uitgebreide scenario's voor 2021-2024 verwacht de UNWTO in de tweede helft van 2021 een opleving voor het internationale toerisme. Desalniettemin kan wat betreft de internationale aankomsten een terugkeer naar het niveau van 2019 tweeënhalf tot vier jaar duren.¹⁹

Van de zomer van de hoop naar de tweede golf

13 Tegen deze achtergrond deden de positieve resultaten van lockdownmaatregelen, gecombineerd met hoop op een vaccin en het zomerweer, de verwachtingen toenemen dat de pandemie binnenkort voorbij zou zijn. In juni 2020 begonnen de EU en de lidstaten hun sociale en economische beperkingen gestaag te versoepelen. Een dalend aantal ziekte- en sterfgevallen door COVID-19, een sterke opleving van het bbp van de EU-27 (een toename van 11,5 %²⁰ tussen het tweede en derde kwartaal van 2020) en een hogere werkgelegenheid leken de opvatting te bevestigen dat het keerpunt bereikt was. Men keerde langzaam terug naar iets wat “de normale gang van zaken met beperkingen” kon worden genoemd. Onder voorwaarde dat er bepaalde gezondheids- en veiligheidsbeperkingen werden ingesteld, openden cafés en restaurants opnieuw, werden sociale en culturele evenementen toegelaten, en werd zelfs reizen weer mogelijk.

14 Het optimisme van de zomermaanden kwam in de herfst abrupt ten einde toen de tweede golf, grotendeels voortgestuwd door een besmettelijkere en dodelijkere variant die voor het eerst werd opgemerkt in het Verenigd Koninkrijk, korte metten maakte met de hoge verwachtingen van zowel burgers als politici. Besmettings- en sterftcijfers stegen tot ongekende niveaus, waarvoor wetenschappers al hadden gewaarschuwd. De meeste lidstaten stelden opnieuw lockdownmaatregelen en reisverboden in, hoewel die in de meeste gevallen minder streng waren en vaak met enige terughoudendheid werden opgelegd, aangezien mensen uitgeput waren en minder geneigd waren de opgelegde regels en beperkingen te steunen en in acht te nemen.

¹⁵ UNWTO, *Impact assessment of the COVID-19 outbreak on international tourism*.

¹⁶ WTTC, “174m Travel & Tourism jobs could be lost due to COVID-19 and travel restrictions”, *says WTTC*, 29.10.2020.

¹⁷ Europese Commissie, *Tourism and employment: how the severity of future coronavirus waves could impact jobs*, 26.8.2020.

¹⁸ Europees Parlement, *Parlementaire vragen*, 15.4.2020.

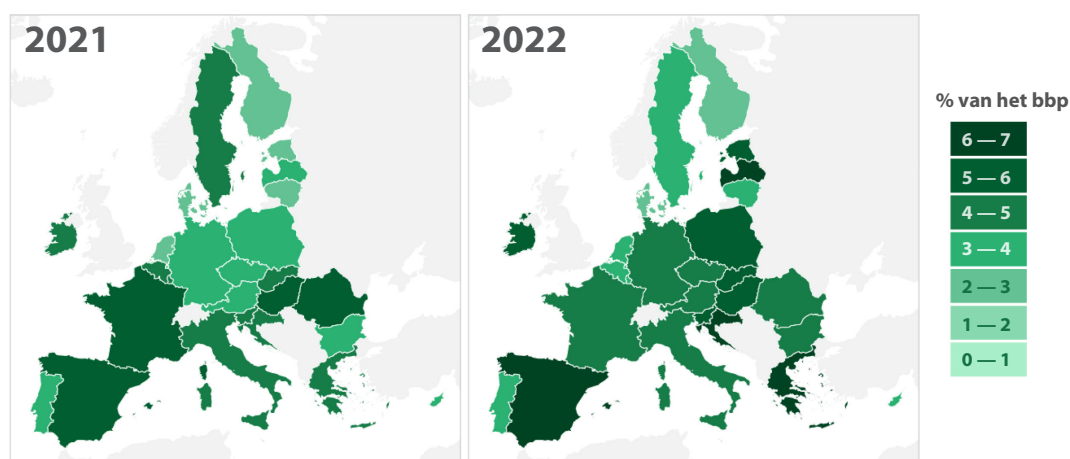
¹⁹ Zie voetnoot 16.

²⁰ Eurostat, *Persbericht 178/2020*, 8.12.2020.

15 In totaal daalde, na een relatief stabiele groei van 1,6 % in 2019²¹, het bbp van de EU-27 met 6,2 % in 2020, waarbij lidstaten wisselende — maar in ieder geval aanzienlijke — verliezen leden op het gebied van bbp. In de ramingen voor de komende twee jaar is nog steeds aanzienlijke verscheidenheid tussen landen zichtbaar. Het bbp van de EU-27 zal waarschijnlijk weer toenemen met 4,2 % in 2021 en 4,4 % in 2022, maar het economisch herstel zal naar verwachting ongelijkmatig verlopen: sommige lidstaten kunnen erin slagen eind 2021 het niveau van vóór de crisis te bereiken, maar andere zullen moeite hebben dat niveau te behalen voor het einde van 2022²² (zie [Figuur 4](#)). Dat kan worden verklaard door structurele verschillen in de nationale economieën (bijv. de mate van afhankelijkheid van toerisme), de diversiteit van strategieën om de pandemie te bestrijden, en de financiële situatie van vóór de crisis, waardoor de omvang van de steun in sommige landen werd beperkt.

Klik op de link voor meer informatie over de [economische voorjaarsprognose 2021](#) van de Commissie.

Figuur 4 – Groeiprognozes van het bbp in de EU, 2021-2022

Bron: ERK, op basis van de [voorjaarsprognose van de Commissie \(2021\)](#).

²¹ Eurostat, *Persbericht 30/2021*, 9.3.2021.

²² Europese Commissie, *Economische winterprognose 2021*.

16 Tegelijkertijd stegen volgens de voorjaarsprognoses 2021 van de Commissie de geaggregeerde schuldquote van de EU en die van de eurozone in 2020 met meer dan 13 procentpunten, om uit te komen op respectievelijk 92 % en 100 %, en is de verwachting dat de schuldquote in 2021 verder stijgt en een nieuw hoogtepunt van ongeveer 95 % bereikt in de EU en 102 % in de eurozone, voordat er in 2022 een lichte daling komt²³ Dat is grotendeels te verklaren doordat de belastinginkomsten zijn gedaald door een lagere economische activiteit en het toepassen van discretionaire maatregelen, bijv. belastingvrijstellingen, tariefverlagingen en uitzonderlijke uitgaven om de werkgelegenheid en de gezondheidszorg te ondersteunen. De komende twee jaar kan ten minste een derde van de lidstaten verwachten dat zijn schuldquote lager wordt, maar in andere lidstaten zal de quote gedurende 2022 ruimschoots boven de 100 % blijven²⁴ (zie ook *Momentopname 5: impact op de overheidsfinanciën*).

Van hoop op een vaccin naar de derde golf

17 Op 21 december 2020 mocht het eerste COVID-19-vaccin in de handel worden gebracht in de EU, gevolgd door nog drie kandidaatvaccins (zie paragraaf 28). 2021 leek veelbelovend te beginnen maar de werkelijkheid bleek anders. De uitrol van de vaccinatiestrategie kon niet aan de verwachtingen voldoen²⁵ vanwege leveringstekorten, problemen bij bestellingen en coördinatie en te veel bureaucratische rompslomp, hetgeen gezamenlijk het inentingsproces vertraagde en het mogelijk maakte dat de besmettingen uit de hand liepen. Tot overmaat van ramp begonnen nieuwe, besmettelijkere varianten, zoals de bètamutatie (“Zuid-Afrikaanse”) en gammamutatie (“Braziliaanse”)²⁶ zich te verspreiden in Europa, hetgeen heeft geleid tot de derde golf. Lockdowns moesten worden verlengd of opnieuw worden ingesteld en de beperkingen werden weer strenger. Tegelijkertijd namen de maatschappelijke en politieke protesten tegen de strenge preventie- en inperkingsmaatregelen toe, soms gecombineerd met massale betogingen.

²³ Europese Commissie, *Economische voorjaarsprognose 2021*.

²⁴ Europese Commissie, *Economische najaarsprognose 2020*.

²⁵ Het aanvankelijke doel van de EU was ten minste 70 % van de volwassen bevolking gevaccineerd te hebben aan het begin van de zomer van 2021.

²⁶ ECDC, *Infographic: Mutation of SARS-CoV-2 — current variants of concern*, 19.4.2021.

18 Vooralsnog kan alleen met zekerheid worden gezegd dat de COVID-19-pandemie een multidimensionale en asymmetrische crisis is, die invloed gehad heeft op bijna alle aspecten van het openbare en persoonlijke leven, of het nu gaat over volksgezondheid, economische activiteit, de arbeidsmarkt, onderwijs of overheidsfinanciën. Het tijdstip, de omvang en de exacte aard van de impact ervan, en de respons erop, liepen sterk uiteen in de EU, maar ook nationaal, regionaal en soms zelfs lokaal. Sommige lidstaten en regio's worden momenteel harder getroffen dan andere, maar de ervaring leert ons dat alles binnen een paar weken kan veranderen. Sommige lidstaten worden nog verlamd door structurele tekorten van vóór de crisis, waardoor hun capaciteit wordt beperkt om in te kunnen spelen op de behoeften van de situatie en daarna projecten op te zetten om de toekomst vorm te geven. Het is al duidelijk dat COVID-19 langdurige gevolgen zal hebben voor de manier waarop we in de toekomst zullen leven en werken, waaronder de behoefte aan meer en betere samenwerking, aangezien virussen geen rekening houden met nationale grenzen.

Impact op bepaalde beleidsterreinen in momentopnames

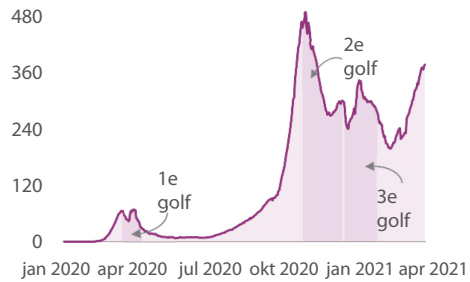
19 Aangezien bijna elke beoordeling van de impact van COVID-19 op de EU en de lidstaten in deze fase — op zijn best — tentatief kan zijn, en het altijd moeilijk is om het juiste eindpunt te bepalen, geven wij er de voorkeur aan de cijfers op een gegeven moment en op verschillende gekozen beleidsterreinen voor zich te laten spreken. Naast de bovengenoemde informatie, gepresenteerd in chronologische volgorde, hebben wij een reeks momentopnames gemaakt teneinde een geaggregeerd perspectief te bieden ten aanzien van de EU en haar lidstaten in 2020. Er wordt niet verondersteld dat de momentopnames een volledig beeld geven van elk beleidsterrein, maar het is de bedoeling de volgende aspecten van de crisis toe te lichten:

- a) het multidimensionale karakter ervan, niet beperkt tot het gebied van de volksgezondheid;
- b) de aanzienlijke en ontwrichtende impact ervan op de EU als geheel, en
- c) de asymmetrische impact ervan op lidstaten, of het nu qua tijd, hoeveelheid of kwaliteit is.

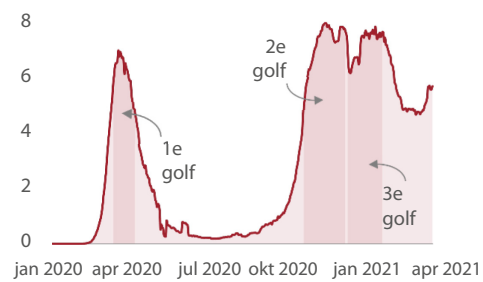
Momentopname 1: impact op de volksgezondheid

Algehele impact op de EU

Gevallen per miljoen inwoners

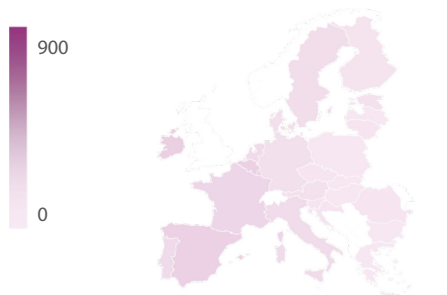
Sterfgevallen per miljoen inwoners

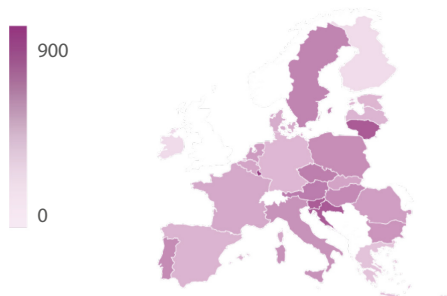
Asymmetrische impact op de lidstaten

Gevallen per miljoen inwoners

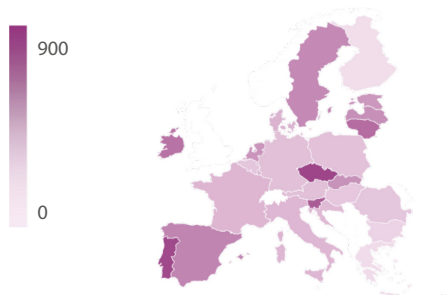
Eerste golf

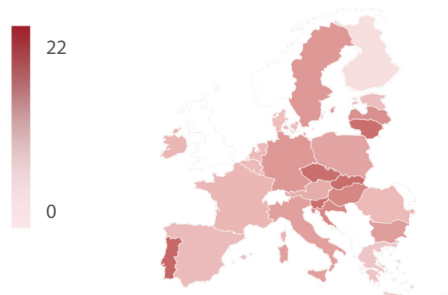
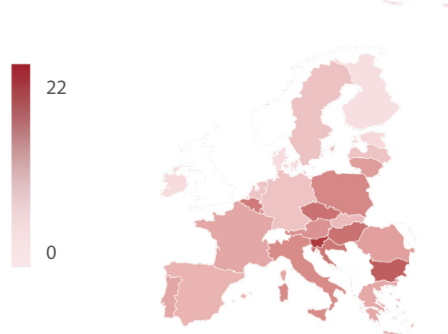
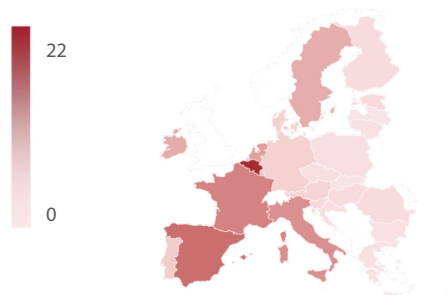
Tweede golf

Derde golf

Sterfgevallen per miljoen inwoners

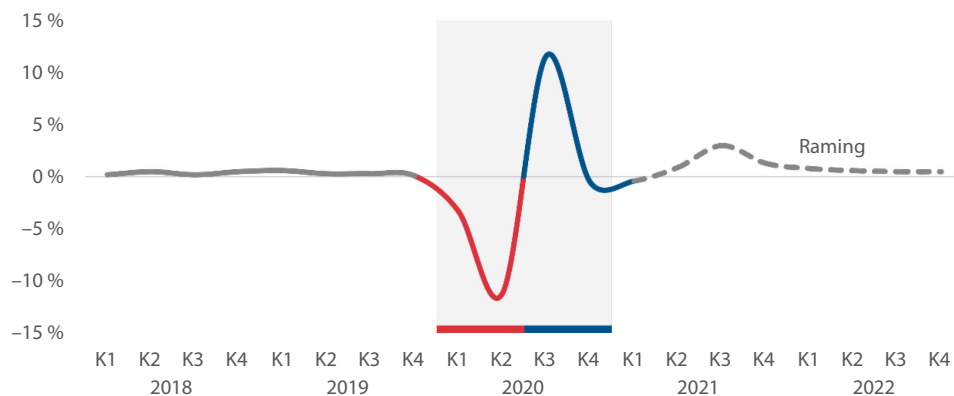

Bron: ERK, op basis van gegevens van *Our World in Data*.

Momentopname 2: impact op de economie

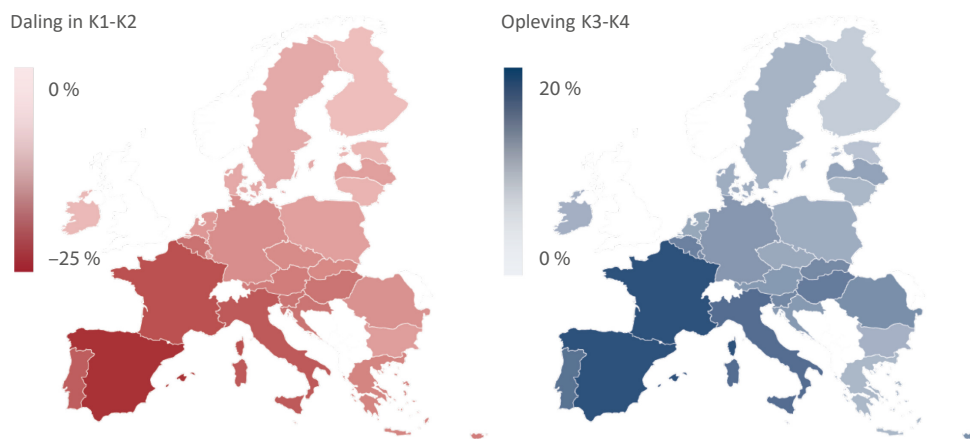
Algehele impact op de EU

Reële bbp-groei EU 2018-2020, prognoses tot 2022 (veranderingen van kwartaal op kwartaal)

Asymmetrische impact op de lidstaten

Resultaten bbp in 2020 (veranderingen van kwartaal op kwartaal)

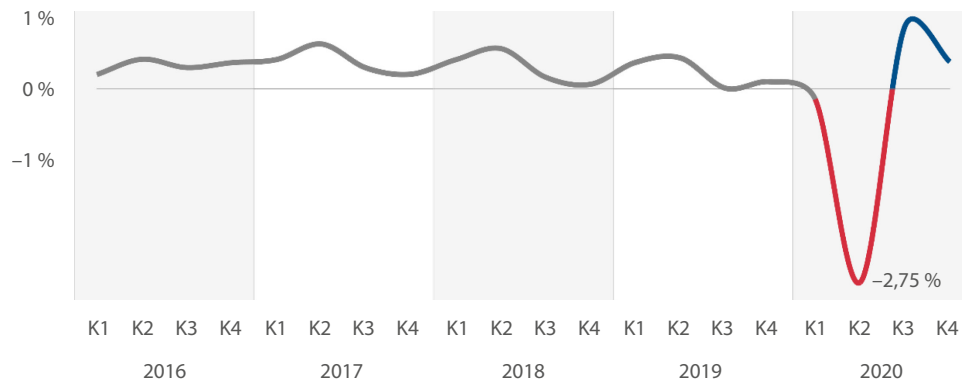

Bron: ERK, op basis van gegevens van Eurostat en de voorjaarsprognose van de Commissie (2021).

Momentopname 3: impact op de arbeidsmarkt

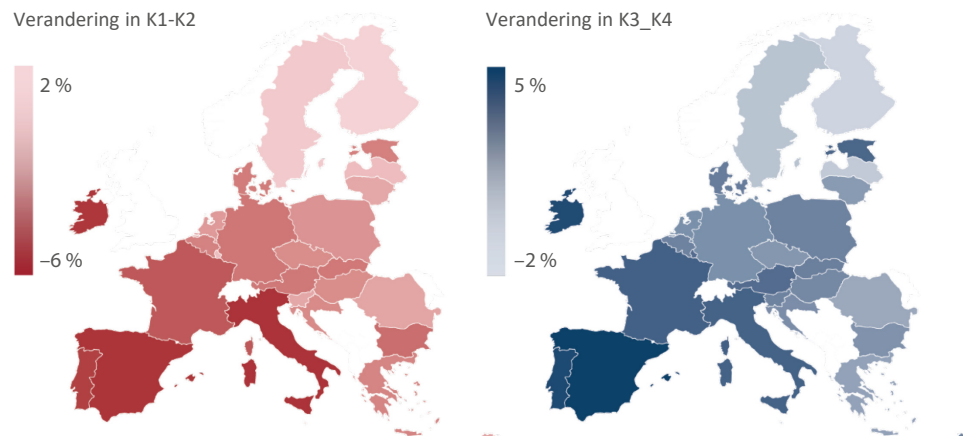
Algehele impact op de EU

Ontwikkeling van werkgelegenheidsgroei in de EU 2016-2020 (veranderingen van kwartaal op kwartaal)

Asymmetrische impact op de lidstaten

Werkgelegenheidsgraad in 2020 (veranderingen van kwartaal op kwartaal)

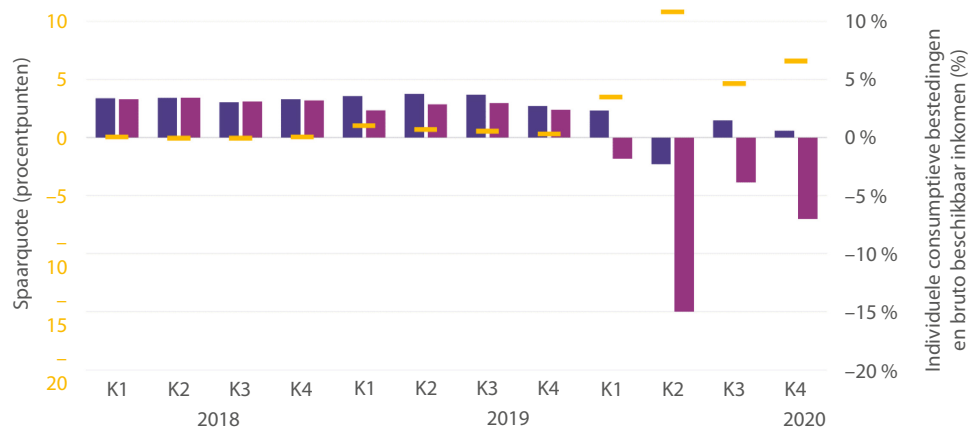

Bron: ERK, op basis van gegevens van Eurostat.

Momentopname 4: impact op huishoudens en personen

Algehele impact op de EU

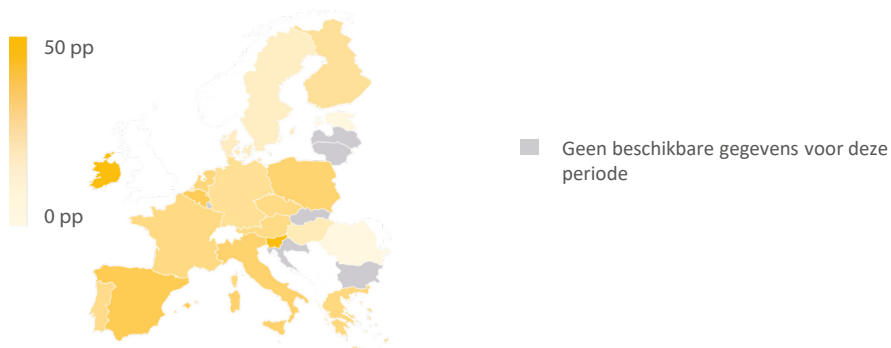
Spaarquote (in procentpunt) stijgt flink omdat het verschil tussen de **individuele consumptieve bestedingen** en het **bruto beschikbaar inkomen** toeneemt in de periode 2018-2020 (veranderingen jaar na jaar)

Asymmetrische impact op de lidstaten

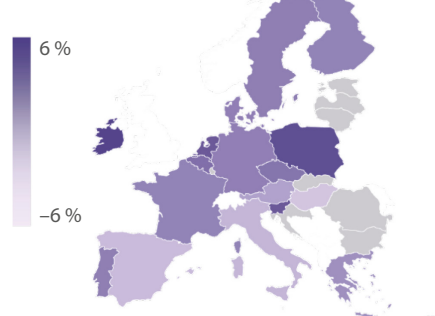
Spaarquote in 2020 (in procentpunt)

(vergeleken met 2019)

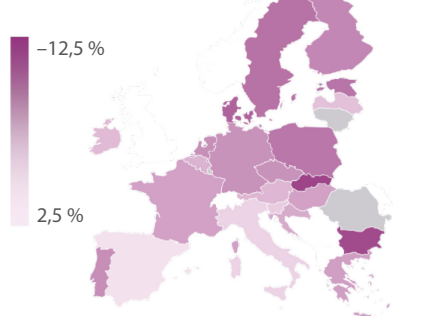
Bruto beschikbaar inkomen in 2020

(vergeleken met 2019)

Individuele consumptieve bestedingen in 2020

(vergeleken met 2019)

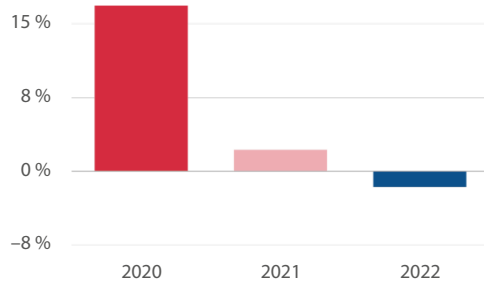

Bron: ERK, op basis van gegevens van Eurostat.

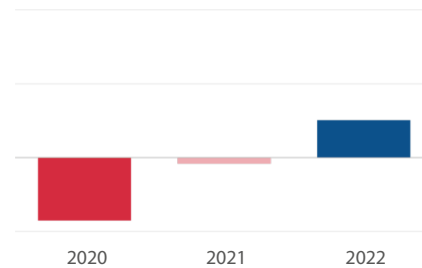
Momentopname 5: impact op de overheidsfinanciën

Algehele impact op de EU

Verandering staatsschuld 2020-2022

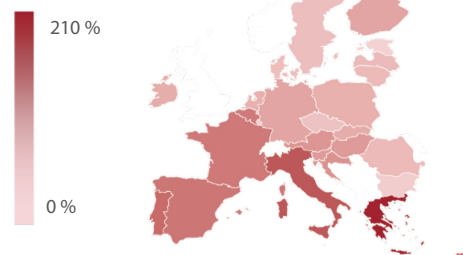
Verandering begrotingssaldo 2020-2022

Asymmetrische impact op de lidstaten

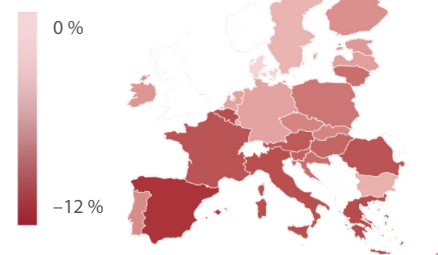
Staatsschuld 2020

% van het bbp

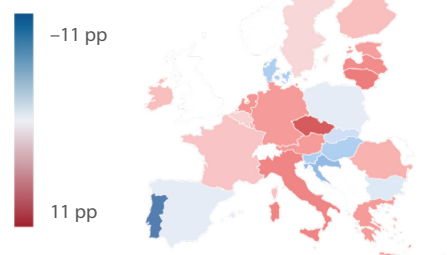
Begrotingssaldo 2020

% van het bbp

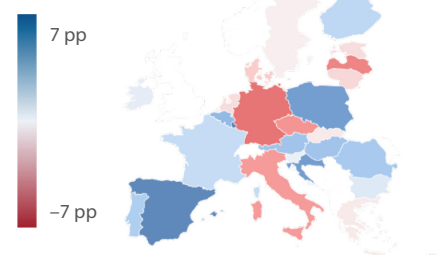
Prognose staatsschuld 2021-2022

Verandering 2020-2021 (in pp)

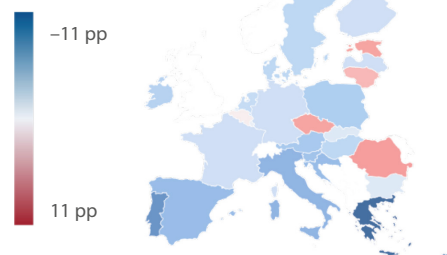

Prognose begrotingssaldo 2021-2022

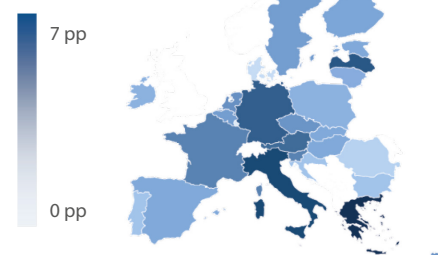
Verandering 2020-2021 (in pp)

Verandering 2021-2022 (in pp)

Verandering 2021-2022 (in pp)

Bron: ERK, op basis van gegevens van Eurostat en de voorjaarsprognose van de Commissie (2021).

De respons op COVID-19 vormgeven

20 De EU heeft op de meeste gebieden die sterk getroffen zijn door de pandemie, of waar een specifieke tussenkomst deel uitmaakt of uit zou moeten maken van een doeltreffende respons, beperkte bevoegdheden om op te treden. Dat is gedeeltelijk omdat die gebieden niet onder de exclusieve bevoegdheid van de EU vallen, en gedeeltelijk omdat — aangezien de bevoegdheid wordt gedeeld met de lidstaten — er voor de crisis weinig paraatheid bestond en, toen de crisis uitbrak, er aanvankelijk weinig consensus bestond inzake gemeenschappelijke maatregelen en instrumenten. Niettemin lijkt de EU na een moeizame start nu de problemen inzake coördinatie, steun en complementaire actie te hebben opgelost. De EU heeft niet alleen de gevolgen van de crisis beter kunnen beperken, maar ook de capaciteit van de lidstaten versterkt om de meest dringende problemen op het gebied van de volksgezondheid en het sociaal-economisch en begrotingsbeleid aan te pakken.

Volksgezondheid

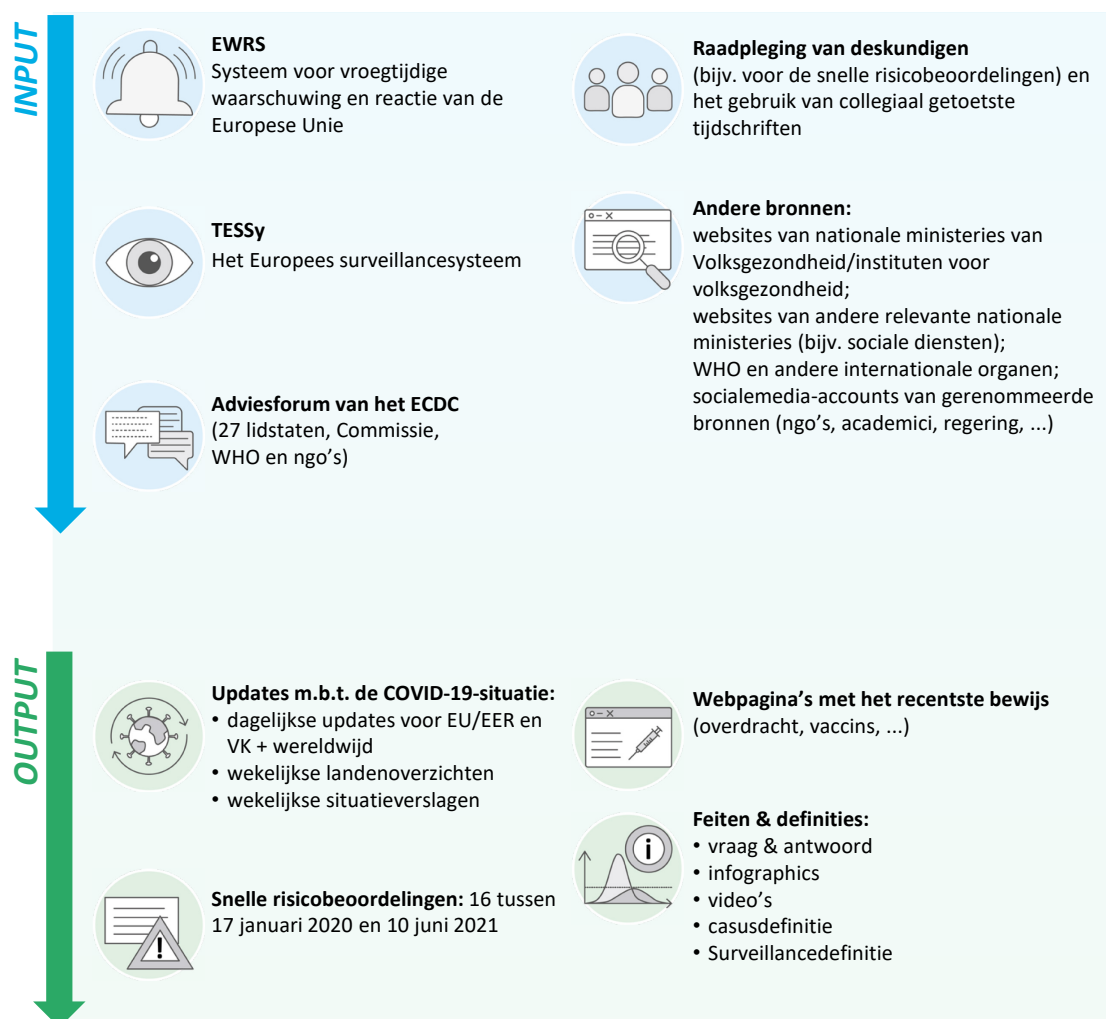
21 Volksgezondheid is een exclusieve bevoegdheid van de lidstaten. De EU kan het beleid van de lidstaten inzake volksgezondheid echter ondersteunen en aanvullen²⁷ door bijvoorbeeld de samenwerking te coördineren in gevallen van grensoverschrijdende bedreigingen en natuurrampen. De EU is eveneens belast met epidemiologische surveillance, monitoring, het mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing (hoofdzakelijk via het Europees Centrum voor ziektepreventie en -bestrijding (ECDC), zie ook [Figuur 5](#)) en maatregelen om ernstige grensoverschrijdende bedreigingen voor de gezondheid te bestrijden (met inbegrip van paraatheids- en reactieplanning)²⁸.

Klik op de link voor meer informatie over [volksgezondheid](#).

²⁷ Relevant optreden “is gericht op verbetering van de volksgezondheid, preventie van ziekten en aandoeningen bij de mens en het wegnemen van bronnen van gevaar voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid” (artikel 168 VWEU) en omvat eveneens de bestrijding van grote bedreigingen van de gezondheid.

²⁸ Europese Commissie, [Besluit nr. 1082/2013/EU](#) van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 over ernstige grensoverschrijdende bedreigingen van de gezondheid.

Figuur 5 – De werkzaamheden van het ECDC in verband met COVID-19

Bron: ERK, op basis van gegevens van de ECDC.

Inkoop en levering van medische uitrusting

22 In maart 2020 stelde de Commissie een mechanisme in voor een strategische medische voorraad en verdeling (bekend als rescEU²⁹), in het kader waarvan de EU en de lidstaten nauw samenwerken (zie ook **Kader 2**). Lidstaten verwerven en bewaren

²⁹ Het programma rescEU is onderdeel van het Uniemechanisme voor civiele bescherming, dat erop gericht is de bescherming tegen rampen en het beheer van nieuwe risico's te versterken. In het kader hiervan is tevens een nieuwe Europese reserve van middelen (waaronder blusvliegtuigen, helikopters, medische uitrusting, enz.) aangelegd, die kan worden ingezet in een noodsituatie.

essentieel medisch materiaal namens de EU. Met een begroting van € 380 miljoen financiert de Commissie tot 100 % van de ontwikkeling en uitrol van rescEU en beheert zij de verdeling van medische uitrusting zoals beademingstoestellen, persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM), vaccins, behandelingen en benodigdheden voor laboratoria.

Klik op de link voor meer informatie over [rescEU](#).

Kader 2

Samen strijden tegen COVID-19 (stand van zaken in januari 2021)

Veel EU-landen deden veel verder dan waartoe ze zich hadden verbonden in het kader van EU-programma's. Toen Italië bijvoorbeeld sterk getroffen werd door de initiële uitbraak van het virus, stuurden veel landen steun. Oostenrijk doneerde medische maskers en beademingstoestellen, Denemarken leverde uitrusting voor een veldhospitaal, Tsjechië stuurde beschermende pakken en Duitsland vijf ton medische benodigdheden. Frankrijk voerde meer dan twee miljoen mondkapjes uit naar andere lidstaten. Hongarije, Oostenrijk en Nederland hebben 150 beademingstoestellen naar Tsjechië gestuurd.

In totaal werden tot aan december 2020 620 000 beschermende FFP2- en FFP3-mondmaskers en 50 000 artikelen voor lichaamsbescherming verdeeld uit de medische reserves van rescEU. Bovendien worden 30 beademingstoestellen voor zes maanden uitgeleend aan Tsjechië. De reserves van rescEU helpen de paraatheid in de EU te verbeteren. Zij worden voortdurend aangevuld en er vinden regelmatig leveringen plaats op basis van de verzoeken van de landen die de hulp het meest nodig hebben.

Toen in oktober 2020 de ernstige gevallen van COVID-19 toenamen in België, ging het gezondheidszorgstelsel daar in crisismodus. Buurland Duitsland ving Belgische patiënten op in zijn ziekenhuizen waar meer bedden beschikbaar waren op de intensive care. Tijdens de eerste golf nam Duitsland meer dan 230 patiënten in kritieke toestand over van Italië, Frankrijk en Nederland. Oostenrijk en Luxemburg vingen ook patiënten uit Frankrijk en Italië op.

Bron: Raad, [5 ways the EU and member states work together against COVID-19](#), 18.1.2021.

23 In april 2020³⁰ activeerde de Raad het instrument voor noodhulp (Emergency Support Instrument, ESI)³¹. Dat instrument stelt de EU, door middel van noodhulp uit de algemene begroting, in staat de lidstaten te helpen de gevolgen van een crisis voor de mens en de economie het hoofd te bieden. Steun kan bestaan uit centrale inkoop, de coördinatie en het vervoer van noodzakelijke medische uitrusting, bijstand bij de aanwerving van extra zorgpersoneel en de verlening van financiële bijstand. Zowel het ESI als de gemeenschappelijke reserves van rescEU worden gefinancierd met € 3 miljard uit de EU-begroting en nog eens 3 miljard EUR van de lidstaten.

Klik op de link voor meer informatie over het [ESI](#).

24 Sinds april 2020 heeft de Commissie verschillende gezamenlijke openbare aanbestedingsprocedures uitgeschreven, waarbij tot 25 lidstaten betrokken waren. Door middel van deze regeling kunnen lidstaten bestellingen plaatsen voor persoonlijke beschermingsmiddelen (overalls, handschoenen, beschermende brillen, gelaatsschermen en maskers), beademingstoestellen, laboratoriumapparatuur (kits, reagentia, swabs en verbruiksgoederen voor laboratoria), behandelingen (remdesivir) en geneesmiddelen voor de intensive care (pijnstillers, antibiotica, spierverslappers, anesthetica, enz.).

Klik op de link voor meer informatie over [gezamenlijke aanbestedingen](#).

Ondersteuning van onderzoek naar behandelingen, diagnostiek en vaccins

25 Sinds maart 2020 heeft de EU door middel van het onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon 2020 meer dan € 660 miljoen geïnvesteerd in onderzoeksprojecten naar het coronavirus. Er zijn subsidies ter beschikking gesteld voor projecten die onder meer gaan over diagnostiek, behandelingen, vaccins, epidemiologie, vervaardiging en medische en digitale technologieën.

³⁰ Europese Commissie, [COM\(2020\) 175 final](#), 2.4.2020.

³¹ Raad, [Verordening \(EU\) 2016/369](#) van 15 maart 2016 betreffende de verstrekking van noodhulp binnen de Unie, 16.3.2016.

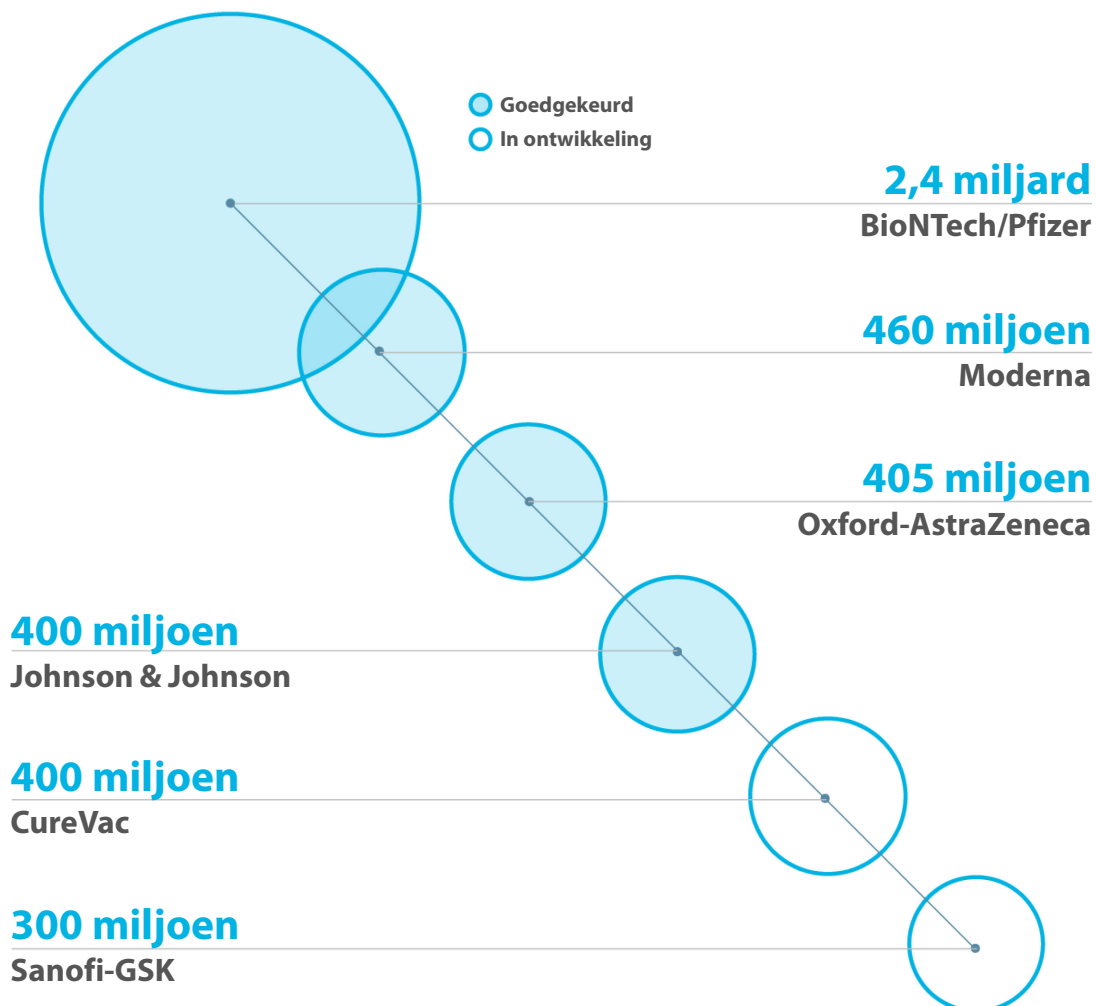
26 In juli 2020 boden de Commissie en de Europese Investeringsbank (EIB) CureVac, een Duits biotechbedrijf, € 75 miljoen financiering uit Horizon 2020 voor de ontwikkeling van een vaccin en de uitbreiding van de productie. De EIB heeft eveneens een financieringsovereenkomst gesloten met BioNTech SE, een ander Duits bedrijf, om zijn vaccinprogramma van € 100 miljoen te ontwikkelen (met behulp van leninggaranties van het programma Horizon 2020).

Klik op de link voor meer informatie over [projecten in het kader van Horizon 2020](#).

27 In juni 2020 stelde de Commissie de *EU-strategie voor COVID-19-vaccins* voor teneinde de ontwikkeling, vervaardiging en inzet van vaccins te versnellen. Sindsdien heeft zij overeenkomsten ondertekend met zes farmaceutische ondernemingen (zie [Figuur 6](#)), waardoor lidstaten vaccins kunnen aankopen zodra een vergunning voor het in de handel brengen in de EU is afgegeven na een aanbeveling van het Europees Geneesmiddelenbureau (EMA, zie [Kader 3](#)).

Klik op de link voor meer informatie over de [EU-vaccinstrategie](#).

Figuur 6 – Door de Commissie gereserveerde vaccindoses (mei 2021)

Bron: ERK, op basis van gegevens van de Commissie.

28 Tot op heden heeft de Commissie voorwaardelijke vergunningen voor het in de handel brengen verleend voor de volgende vaccins:

- BioNtech en Pfizer (21 december 2020);
- Moderna (6 januari 2021);
- Oxford-AstraZeneca (29 januari 2021);
- Johnson & Johnson (11 maart 2021).

Kader 3

Europees Geneesmiddelenbureau

Het EMA is gevestigd in Amsterdam en werd opgericht bij Verordening (EEG) nr. 2309/93, die later werd vervangen door Verordening (EG) nr. 726/2004. Het maakt deel uit van een pan-Europees netwerk en coördineert de wetenschappelijke middelen die door nationale autoriteiten ter beschikking worden gesteld om te zorgen voor de beoordeling van en het toezicht op geneesmiddelen voor menselijk of diergeneeskundig gebruik.

Het EMA speelt een belangrijke rol in de COVID-19-vaccinatiecampagne, aangezien de Commissie vergunningen voor het in de handel brengen in de EU verleent op basis van de uitgebreide en onafhankelijke evaluaties van nieuwe geneesmiddelen door de wetenschappelijke comités van het bureau³².

Economie en overheidsfinanciën

29 De economische bevoegdheden van de EU verschillen grotendeels per beleidsterrein. Het Europees Semester is het kader voor de EU-coördinatie van het economisch beleid in alle lidstaten (met inbegrip van specifieke regels inzake begrotingstoezicht). Het werd opgezet als reactie op tekortkomingen in het economische bestuur van de EU, die hoofdzakelijk aan het licht kwamen tijdens de financiële en economische crisis van 2008, en het is de bedoeling dat het de accumulatie van onevenwichtigheden voorkomt en de convergentie en stabiliteit in de EU waarborgt. De procedure wordt geleid door de Commissie en de Raad. Het zijn echter uiteindelijk de lidstaten die beslissingen nemen over het economisch en begrotingsbeleid binnen de grenzen van de gezamenlijk overeengekomen regels (bijv. naleving van de criteria van Maastricht).

³² EMA, *Authorisation of medicines*.

30 Tegelijkertijd speelt de Commissie een doorslaggevende rol wat de nationale staatssteunregelingen betreft, omdat zij nagaat of lidstaten zich houden aan de EU-regels om oneerlijke concurrentie te voorkomen en buitensporige financiële steun aan het bedrijfsleven kan blokkeren. Onder bepaalde voorwaarden kan de Commissie echter de algemene regels opschorten en instemmen met de uitzonderlijke toekenning van staatssteun (zie paragraaf [32](#)).

31 De Raad en de Commissie beheren ook de financiële bijstand aan lidstaten die ernstige economische of financiële verstoringen ondervinden (door middel van het Europees financieel stabilisatiemechanisme en het betalingsbalansmechanisme). Tot dusver is de EU-begroting niet ontworpen om grootschalige economische schokken op korte termijn op te vangen, aangezien deze beperkt is door de uitgavenmaxima van de opeenvolgende meerjarige financiële kaders en diverse uitgavenregels van programma's. In dit verband houdt de invoering van het herstelinstrument *NextGenerationEU* (NGEU) een paradigmaverschuiving in, aangezien het de EU, voor het eerst, in staat stelt haar uitgaven te financieren door schulden aan te gaan (zie ook paragraaf [39](#)).

Tijdelijke ontheffing van de staatssteunregels van de EU

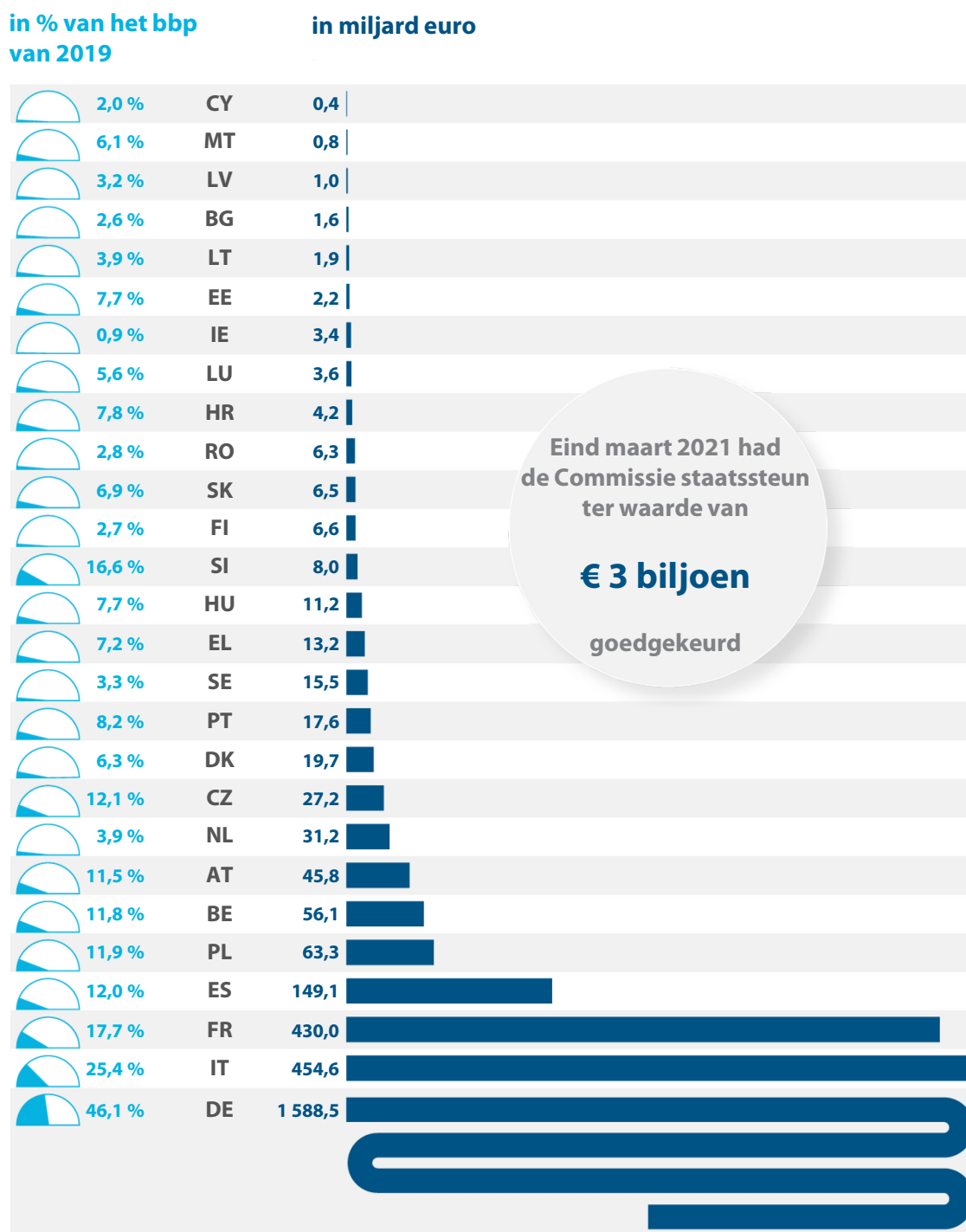
32 Op 19 maart 2020 heeft de Commissie een nieuwe *tijdelijke kaderregeling* voor staatssteun vastgesteld op grond waarvan de lidstaten overheidssteun konden verlenen aan ondernemingen en firma's die door de crisis werden getroffen. In maart 2021 had zij meer dan 470 beslissingen genomen ter goedkeuring van ongeveer 580³³ nationale maatregelen waarvan zij in kennis was gesteld door alle lidstaten in het kader van de pandemie. Tot op heden heeft de Commissie de *tijdelijke kaderregeling* viermaal gewijzigd teneinde onder meer het toepassingsgebied van overheidssteun uit te breiden (bijv. voor onderzoek), de werkgelegenheid en economie te beschermen en herkapitalisatie te bevorderen. Aan het einde van maart 2021 had de Commissie voor € 3 biljoen aan staatssteun goedgekeurd (zie [Figuur 7](#)), wat ruwweg gelijk is aan 22 % van het bbp van de EU-27 in 2019³⁴.

Klik op de link voor meer informatie over [staatssteun](#).

³³ Europese Commissie, *Competition State aid Brief 1/2021*, maart 2021.

³⁴ Eigen berekeningen op basis van [gegevens van Eurostat](#).

Figuur 7 – Door de Commissie goedgekeurde staatssteun, 2020

Bron: ERK, op basis van gegevens van de Commissie (*Competition State aid brief 1/2021*).

Flexibiliteit op grond van de begrotingsregels van de EU

33 Op 23 maart 2020 activeerden de Commissie en de Raad de “algemene ontsnappingsclausule” van het stabiliteits- en groeipact³⁵, waardoor lidstaten de mogelijkheid kregen tijdelijk af te wijken van de geldende Europese begrotingsregels, en alle maatregelen te treffen die zij noodzakelijk achten om de crisis aan te pakken zonder de budgettaire houdbaarheid in gevaar te brengen. Dat stelde nationale regeringen in staat om, onder andere, de financiering voor de gezondheidszorg en economische uitgaven te verhogen, en banen en werkgelegenheid te behouden tijdens de crisis.

Klik op de link voor meer informatie over [het stabiliteits- en groeipact](#).

Economische steun voor lidstaten

34 Op 26 maart 2020 keurden het Europees Parlement en de Raad het *investeringsinitiatief coronavirusrespons* (Coronavirus Response Investment Initiative, CRII) goed en maakten zij zo € 37 miljard uit de *Europese structuur- en investeringsfondsen* (ESI-fondsen) vrij om de arbeidsmarkt, kmo's, de gezondheidszorg en andere cruciale sectoren te ondersteunen. Bovendien werd er uit het *Solidariteitsfonds van de EU* nog eens € 800 miljoen aan financiële bijstand verstrekt aan de zwaarst getroffen landen.

³⁵ Het SGP is een pakket regels om te waarborgen dat lidstaten gezonde overheidsfinanciën nastreven en hun begrotingsbeleid coördineren (Europese Commissie, [stabiliteits- en groeipact](#)).

35 Het CRII trad op 1 april 2020 in werking en werd later die maand gevolgd door CRII+, een aanvullend pakket met vereenvoudigde tijdelijke maatregelen die meer flexibiliteit bieden bij het gebruik van niet-vastgelegde middelen uit de ESI-fondsen, zoals:

- a) meer opties voor de overschrijving van vastleggingen tussen verschillende fondsen voor het cohesiebeleid³⁶, categorieën van regio's en financieringsdoelstellingen;
- b) de mogelijkheid om de uitgaven in het kader van cohesie voor COVID-19-programma's volledig uit de EU-begroting te financieren tijdens het boekjaar van 1 juli 2020 tot 30 juni 2021.

Klik op de link voor meer informatie over [het CRII en het CRII+](#).

36 Op 9 april 2020 stelde de Eurogroep³⁷ drie vangnetten voor noodgevallen voor om banen en werkgelegenheid, bedrijven en de overheidsfinanciën te ondersteunen. Het pakket, met een waarde van € 540 miljard, werd op 23 april bekrachtigd door de Raad, die erop aandrong dat het pakket op 1 juni 2020 operationeel zou zijn:

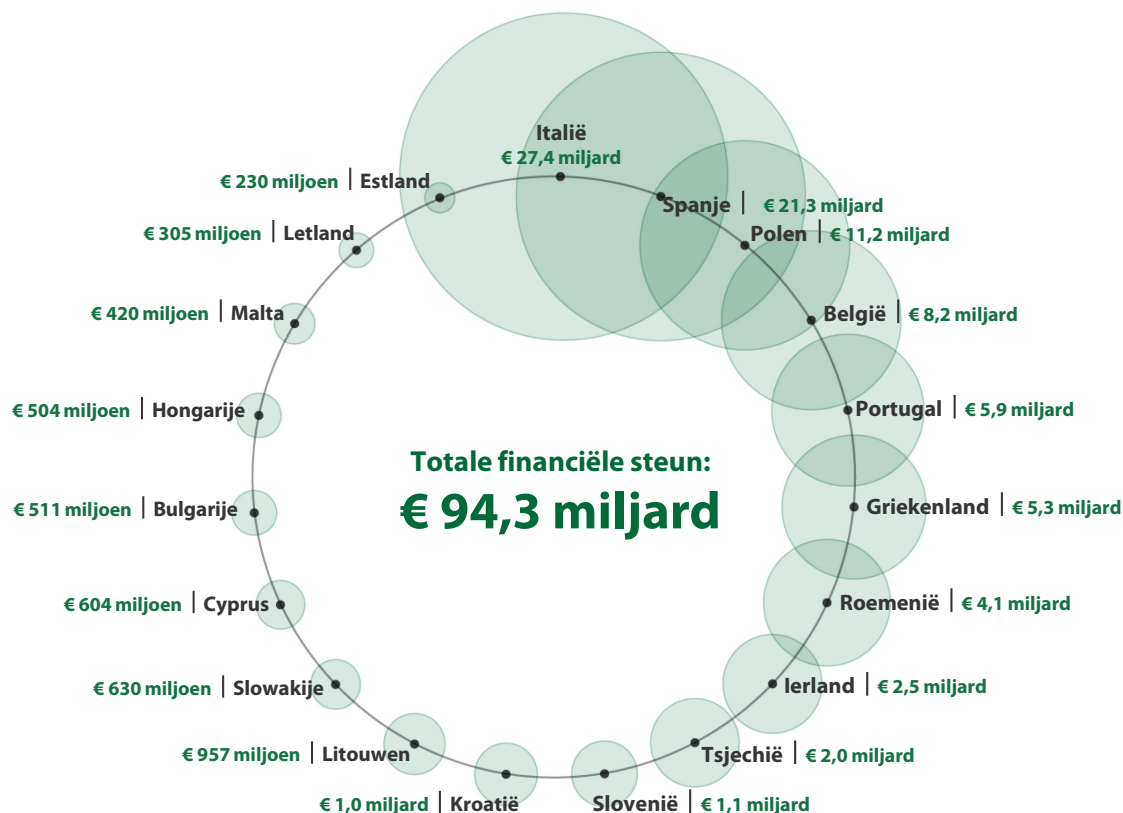
de *crisisondersteuning bij een pandemie* in het kader van het Europese Stabiliteitsmechanisme — € 240 miljard voor de lidstaten die het zwaarst getroffen zijn door de COVID-19-crisis;

- a) het *pan-Europees garantiefonds* van de EIB — € 200 miljard om bedrijven, met name kmo's, die met een liquiditeitstekort kampen, te helpen;
- b) het *SURE-instrument* (steun om het risico op werkloosheid te beperken in een noodtoestand) — € 100 miljard om bij te dragen aan de financiering van regelingen voor werktijdverkorting en soortgelijke maatregelen (zie [Figuur 8](#)).

³⁶ Het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds en het Cohesiefonds.

³⁷ De ministers van Economische Zaken en Financiën van de eurozone.

Figuur 8 – SURE, totale toewijzingen per lidstaat

Bron: ERK, op basis van gegevens van de Commissie.

37 Op basis van de voorstellen van de Commissie keurde de Raad voor 19 lidstaten in totaal € 94,3 miljard aan financiële steun via SURE goed. In mei 2021 was € 89,6 miljard van dit bedrag uitgekeerd.

Klik op de link voor meer informatie over [SURE](#).

Maatregelen van de Europese Centrale Bank

38 Op 18 maart 2020 kwam de ECB met zijn *pandemie-noodaankoopprogramma* (Pandemic Emergency Purchase Programme, PEPP). Dat instrument verhoogt de liquiditeit in de publieke en particuliere sector door middel van gerichte langerlopende herfinancieringstransacties. Het stelt lidstaten in staat ondernemingen en huishoudens te helpen de onmiddellijke gevolgen van de crisis op te vangen door overheidsleningen tegen gunstigere voorwaarden te bevorderen. Het PEPP begon met een aanvankelijke begroting van € 750 miljard, met een aanvullende toewijzing van € 600 miljard op 4 juni en van € 500 miljard op 10 december, hetgeen uitkomt op een totaal van € 1 850 miljard.

Klik op de link voor meer informatie over het [PEPP](#).

Herstelplan voor Europa

39 Op 27 mei 2020 stelde de Commissie NGEU voor, het nieuwe herstelinstrument ter waarde van € 750 miljard, alsmede een versterkte langetermijnbegroting van de EU voor 2021-2027. Op 21 juli bekrachtigde de Raad het voorstel van de Commissie met verscheidene belangrijke wijzigingen. Dit nieuwe tijdelijke instrument is gericht op de onmiddellijke sociaal-economische schade die de pandemie heeft berokkend en is bedoeld voor de opbouw van een groener, digitaler en veerkrachtiger Europa. De financiering wordt toegewezen aan zeven afzonderlijke programma's (zie [Figuur 9](#)), waarvan de *herstel- en veerkrachtfaciliteit* (Recovery and Resilience Facility, RRF) en de *herstelbijstand voor cohesie en de regio's van Europa* (Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe, React-EU) de belangrijkste zijn³⁸:

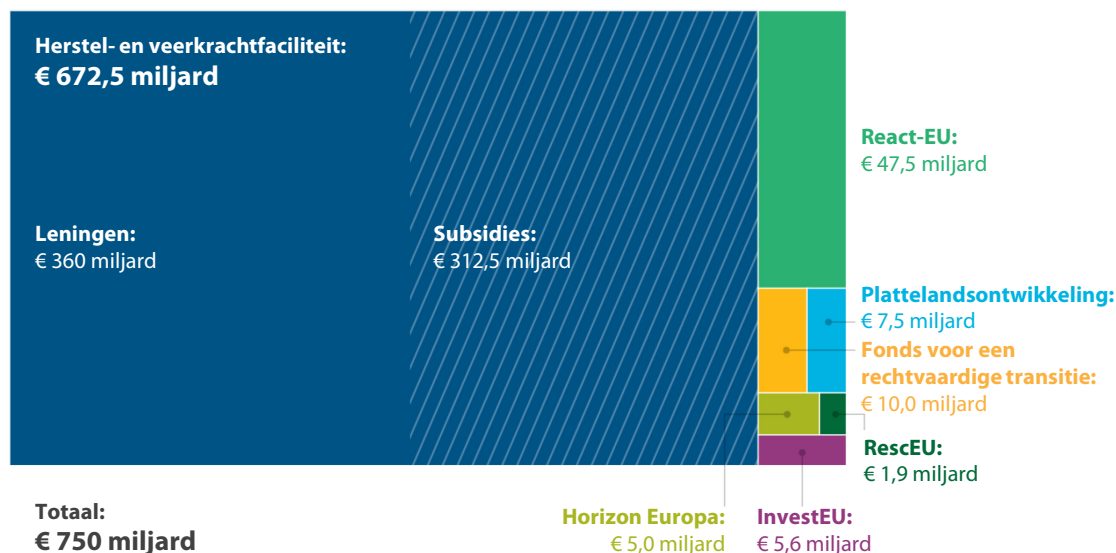
- a) De RRF, het middelpunt van NGEU, ondersteunt investeringen van de lidstaten gericht op een snel herstel. De begroting van de faciliteit bedraagt € 672,5 miljard en wordt verdeeld door middel van subsidies (€ 312,5 miljard) en leningen (€ 360 miljard).
- b) React-EU (€ 47,5 miljard) bouwt voort op de initiatieven CRII en CRII+ ter ondersteuning van banen en werkgelegenheid, kmo's, de openbare gezondheidszorgstelsels en de transitie naar een groenere en digitalere economie. Financiering is in vrijwel alle sectoren beschikbaar³⁹.

Klik op de link voor meer informatie over [het herstelplan voor Europa](#).

³⁸ Met uitzondering van de RRF en React-EU bestaat alle andere financiering in het kader van NGEU uit "aanvullingen" bij programma's uit het MFK 2021-2027 die overeenkomstig specifieke regels van de sector moeten worden besteed.

³⁹ Via het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds en het Fonds voor Europese hulp aan de meest behoeftigen.

Figuur 9 – NGEU, totale toewijzingen per programma

Bron: Raad van de EU.

Andere gebieden

Openbare veiligheid en civiele bescherming

40 Op het gebied van openbare veiligheid en civiele bescherming is het de bevoegdheid van de lidstaten om afzonderings- en lockdownmaatregelen op te leggen, zoals het sluiten van grenzen, winkels en bedrijven of andere regels die het vrije verkeer beperken. De EU, vertegenwoordigd door de Commissie, kon niet veel meer doen dan aanbieden om zaken te coördineren en richtsnoeren opstellen over het beperken van de schade voor de integriteit van de interne markt, met name het vrij verkeer van goederen en personen. De Commissie kan in dit verband nagaan of de maatregelen gerechtvaardigd zijn, d.w.z. geschikt, noodzakelijk en proportioneel ten aanzien van de doelstellingen ervan.

41 Al aan het einde van januari 2020⁴⁰ nam de Commissie maatregelen via het *Uniemechanisme voor civiele bescherming* teneinde over de hele wereld gestrande EU-burgers te repatriëren. Zij heeft de lidstaten eveneens geholpen met de coördinatie van hun steun- en repatriëringsoperaties. Tot op heden hebben lidstaten meer dan

⁴⁰ Europese Commissie, *Coronavirus: EU Civil Protection Mechanism activated for the repatriation of EU citizens*, 28.1.2020.

een half miljoen mensen vanuit de hele wereld naar huis gebracht, waaronder 90 000 mensen met behulp van het mechanisme voor civiele bescherming.

Klik op de link voor meer informatie over het [Uniemechanisme voor civiele bescherming](#).

42 Op 13 oktober 2020 stemden de lidstaten in met de *aanbeveling van de Raad betreffende een gecoördineerde benadering van de beperking van het vrije verkeer*⁴¹ in reactie op de pandemie. In de aanbeveling werden vier cruciale terreinen afgebakend waarop lidstaten hun inspanningen moesten coördineren:

- a) een gemeenschappelijk karteringssysteem met kleurcodes;
- b) gemeenschappelijke criteria voor lidstaten voor het nemen van besluiten over het al dan niet instellen van reisbeperkingen;
- c) een gemeenschappelijk kader voor reismaatregelen met betrekking tot COVID-19 (testen en zelfquarantaine);
- d) de verstrekking van heldere en tijdige informatie aan het publiek.

De Commissie heeft diverse richtsnoeren en adviezen uitgebracht, bijvoorbeeld over grensbeheer of het waarborgen van het vrij verkeer van werknemers (met name in de gezondheidszorg en voedingssector). Zij heeft eveneens het *platform “Re-open EU”* op poten gezet, dat reizigers voorziet van epidemiologische gegevens en informatie over de huidige veiligheids- en reisbeperkingen.

Klik op de link voor meer informatie over de [gezamenlijke respons op het coronavirus](#).

⁴¹ Europese Commissie, [COM\(2020\) 499 final](#), 4.9.2020.

DEEL II — Overzicht van de werkzaamheden van de HCI's

43 De ERK en andere HCI's van de EU hebben snel gereageerd op de ongeziene crisis door veel controle- en toezichtsactiviteiten te organiseren. In 2020 maakten de HCI's van België, Cyprus, Duitsland, Letland, Litouwen, Nederland, Portugal, Roemenië, Slowakije, Zweden en de ERK 48 verslagen over verschillende beleidsterreinen bekend (zie *Bijlage — Volledige lijst van COVID-gerelateerde publicaties van HCI's van de EU in 2020*). Dit deel biedt een overzicht van 17 van die verslagen met betrekking tot vijf prioritaire gebieden inzake uitgaven voor herstel. Om de omvang van het compendium redelijk te houden, heeft elke HCI's slechts details geleverd inzake één verslag per prioritair gebied⁴² en maximaal drie verslagen in totaal. Elke bijdrage gaat in op de context van en redenen voor de controleactiviteit, en bevat een samenvatting van de belangrijkste bevindingen en conclusies.

⁴² Met uitzondering van de HCI van Letland, waar de controle wegens interne redenen heeft geleid tot twee verslagen.

Tabel — 17 bijdragen van HCI's op vijf prioritaire gebieden

	België	Cyprus	Duitsland	Letland	Litouwen	Nederland	Portugal	Roemenië	Slowakije	Zweden	EU (ERK)
Volksgezondheid											
Nationaal gezondheidszorgstelsel						✓					
Wettelijke ziektekostenverzekering			✓								
Overheidsopdrachten	✓	✓									
Inventaris van medische uitrusting									✓		
Informatie voor het publiek				✓							
Digitalisering											
Onderwijsstelsel				✓							
Overheidsadministratie						✓					
Sociaal-economische respons											
Bedrijven						✓					
Regelingen voor werktijdverkorting				✓							
Beheer van crises en noodsituaties					✓						
De economische reactie van de EU											✓
Overheidsfinanciën en bijbehorende risico's											
Overheidsfinanciën en gerelateerde risico's						✓				✓	
Uitvoering van de begroting							✓				
Algemene respons op verschillende overheidsniveaus											
Alle overheidsniveaus								✓			
Lokale overheid						✓					

Prioritair gebied: volksgezondheid

44 Lidstaten zijn in de eerste plaats verantwoordelijk voor het beleid inzake volksgezondheid en voor beslissingen inzake de uitvoering en financiering van de respons op de pandemie. Om de verspreiding van het virus te voorkomen, hun bevolking te beschermen en de druk op de openbare gezondheidszorgstelsels te verminderen, met name wat betreft ziekenhuizen en hun opnamecapaciteit, hebben de lidstaten een brede waaier aan maatregelen getroffen die, hoewel ze in grote lijnen vergelijkbaar zijn, door de EU heen aanzienlijk verschillen qua reikwijdte en duur.

45 De meest gangbare maatregelen omvatten social distancing, het gebruik van beschermend materiaal (zoals mondklappers), systemen voor contactonderzoek, testen en vaccinatiecampagnes, en noodhospitaal om plotse stijgingen van het aantal COVID-19-patiënten het hoofd te kunnen bieden. Tegelijkertijd hebben lidstaten periodiek beperkingen en lockdowns opgelegd, waarbij (kleuter)scholen en niet-essentiële bedrijven werden gesloten, en soms zelfs de industriële productie werd stilgelegd. Bijna alle lidstaten hebben “thuisblijfbeleid” ingevoerd, met alleen uitzonderingen voor zeer essentiële behoeften, en hebben via traditionele en sociale media campagnes opgezet om het publiek in te lichten over de manier waarop ze het risico op besmetting tot een minimum kunnen beperken, maar ook om desinformatie en nepnieuws te bestrijden. Het leeuwendeel van de financiering is toegewezen aan de gezondheidszorg, het onderzoek naar en de ontwikkeling van vaccins en de verwerving van medisch materiaal.

46 De HCI's van België, Cyprus, Duitsland, Letland, Portugal en Slowakije hebben derhalve een deel van hun controleactiviteiten toegespitst op volksgezondheid en aanverwante maatregelen als een van de prioriteiten van de respons op de pandemie. De HCI van Duitsland heeft de impact van COVID-19 op de wettelijke ziektekostenverzekering en de federale begroting onderzocht, België, Cyprus en Slowakije hebben gekeken naar openbare aanbestedingsprocessen en -procedures, en de HCI van Letland heeft het COVID-gerelateerd gebruik van overheidsfinanciering voor ondersteuning van de media geëvalueerd.

Nationaal gezondheidszorgstelsel

Portugal
Tribunal de Contas

COVID-19 — Impact op de activiteit van het nationaal gezondheidszorgstelsel en de toegang tot gezondheidszorg

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Link
15.10.2020	Overzicht	Maart-juli	PT

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

Om de COVID-19-pandemie het hoofd te kunnen bieden, moesten de meeste landen en zorgaanbieders maatregelen treffen die de electieve zorg beperkten. In Portugal werd krachtens de beschikking van de minister van Volksgezondheid van 15 maart 2020 de niet-spoedeisende electieve activiteit opgeschort.

Wat wij hebben geconstateerd

De activiteit van nationale zorgaanbieders lag zodoende tussen maart en mei 2020 lager dan in dezelfde maanden in 2019. De zwaarst getroffen activiteiten waren electieve chirurgische ingrepen (58 % gedaald, 93 300 chirurgische ingrepen), spoedeisende zorg in het ziekenhuis (44 % gedaald, 683 389 bezoeken) en eerste ambulante medische afspraken (40 % gedaald, 364 535 afspraken).

Het gebruik van consulten op afstand speelde een belangrijke rol bij het beperken van persoonlijke afspraken in de eerstelijnsgezondheidszorg (consulten op afstand of ongespecificeerde consulten namen toe met 83 % naar 65 % van alle afspraken). Het gebruik van consulten op afstand bleef daarentegen minimaal in de ziekenhuiszorg.

Het aantal doorverwijzingen van nieuwe patiënten vanuit de eerstelijnszorg voor een ambulante afspraak en een chirurgische ingreep daalde aanzienlijk. Het aantal aanvragen voor een afspraak tot aan mei 2020 bedroeg slechts 67 % van het aantal voor dezelfde periode in 2019, terwijl het overeenkomstige percentage voor verwijzingen voor een chirurgische ingreep 42 % bedroeg.

Toch verslechterde de mediaan van de wachttijd voor patiënten op wachtlijsten tussen 31 december 2019 en 31 mei 2020. De mediaan van de wachttijd voor een ambulante afspraak nam toe van 100 naar 171 dagen, en ongeveer 69 % van de mensen die op 31 mei 2020 op de wachtlijst stonden, wachtte langer dan de gegarandeerde maximale wachttijd. De mediaan van de wachttijd voor een chirurgische ingreep nam toe van 106 naar 147 dagen, en voor ongeveer 43 % van de patiënten die op 31 mei 2020 op de wachtlijst stonden, was op dat moment de gegarandeerde maximale wachttijd al overschreden.

De inachtneming van de gegarandeerde maximale wachttijd was afgenomen voor in mei 2020 uitgevoerde chirurgische ingrepen, al lag het cijfer redelijk dicht bij de cijfers die in voorgaande jaren werden opgetekend. De inachtneming van de gegarandeerde maximale wachttijd was verbeterd voor de meest dringende chirurgische ingrepen (prioriteiten 3 en 4, kanker en andere ziekten), hetgeen de prioriteit voor deze patiënten weerspiegelt, vergeleken met minder spoedeisende gevallen.

Beschikking 5314/2020 van de minister van Volksgezondheid van 2 mei 2020 regelde de hervatting van niet-spoedeisende activiteit door het nationaal gezondheidszorgstelsel. In deze beschikking worden maatregelen vastgesteld die mogelijk de doeltreffendheid en doelmatigheid van de toewijzing van de middelen kunnen verbeteren, hoewel er risico's bestaan met betrekking tot de uitvoering.

In juni 2020 waren de resultaten van de hervatte activiteiten gemengd. Hoewel het niveau van electieve chirurgische ingrepen en ambulante afspraken zich op sommige ziekenhuisafdelingen gedeeltelijk herstelde, lagen de resultaten op de meeste afdelingen onder het niveau van 2019.

Wat wij concludeerden

Er zal aanvullende klinische zorg nodig zijn om de behandeling die niet mogelijk was vanwege de COVID-19-pandemie te kunnen bieden. Dientengevolge bestaat het risico dat het nationaal gezondheidszorgstelsel niet de capaciteit heeft om aan deze bijkomende vraag te voldoen zonder een aanzienlijke toename van de wachttijden.

Dat kan het bij wijze van uitzondering creëren van specifieke stimulansen in het kader van de financiering van de nationale gezondheidszorg rechtvaardigen, naast de bestaande mechanismen die worden ingezet door het ministerie en zonder verdere maatregelen uit te sluiten, zoals reeds is gebeurd met de toegenomen stimulansen voor aanvullende dienstverlening in het nationaal gezondheidszorgstelsel.

Na de algemene lockdown als gevolg van de noodtoestand kan het nuttig zijn om beste praktijken wat betreft het reorganiseren van diensten binnen het nationaal gezondheidszorgstelsel in kaart te brengen en de noodplannen te evalueren en aan te passen. De bedoeling hiervan is de wisselwerking tussen de toewijzing van middelen voor de behandeling van COVID-19-patiënten en de diagnose en behandeling van andere ziekten, met inbegrip van niet-spoedeisende zorg, vast te stellen en te evalueren.

De uitdagingen van de reglementering van de dienstverleningsgraad en een gepaste toewijzing van middelen bestaan nog steeds, en zullen in de nabije toekomst blijven bestaan. De electieve zorg die niet verleend kon worden, moet worden geboden en het nationaal gezondheidszorgstelsel moet voorbereid zijn op de bestrijding van een mogelijke tweede golf van de pandemie.

Wettelijke ziektekostenverzekering

Duitsland
Bundesrechnungshof

Adviesverslag over de impact van de COVID-19-pandemie op de regeling voor de wettelijke ziektekostenverzekering, gericht aan de Begrotingscommissie van de Duitse Bondsdag

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Link
13.11.2020	Nalevingsgerichte controle/doelmatigheidscontrole	Maart-oktober	DE

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

In maart 2020, nadat de Bondsdag had verklaard dat er sprake was van een nationale epidemie, ondernam de federale regering stappen om de impact van de COVID-19-pandemie te beperken en overbelasting van de gezondheidszorg te voorkomen. Deze stappen kwamen ten laste van de federale begroting en de middelen van de regelingen voor de wettelijke ziektekostenverzekering, die de hoeksteen vormen van de algemene stabiliteit van de Duitse gezondheidszorg. De zorgverzekeraars ontvangen financiële middelen uit een gezondheidsfonds dat wordt beheerd door een federale instantie. De middelen van het fonds zijn afkomstig uit bijdragen en een jaarlijkse federale subsidie van € 14,5 miljard. In 2020, na een stijging van de uitgaven tijdens de pandemie, werd de federale subsidie verhoogd met € 3,5 miljard, verder te verhogen met € 5 miljard in 2021. Het gezondheidsfonds is wettelijk verplicht een liquiditeitsreserve aan te houden, momenteel 20 % van zijn gemiddelde maandelijkse uitgaven. Duitsland kent tevens particuliere zorgverzekeraars, slechts een klein deel van de bevolking is aangesloten bij dergelijke regelingen. Particuliere zorgverzekeraars ontvangen geen overheidssubsidies. Wij hebben de impact van de pandemie op het gezondheidsfonds, zijn liquiditeitsreserve en de wettelijke zorgverzekeraars gecontroleerd. Wij hebben aan de Begrotingscommissie van de Bondsdag verslag uitgebracht van onze bevindingen met betrekking tot de jaarlijkse federale subsidie en de impact daarvan op de federale begroting. Het verslag betreft de situatie tot aan oktober 2020.

Wat wij hebben geconstateerd

De maatregelen die in Duitsland zijn genomen om de pandemie in te dammen, hebben tot aanzienlijke beperkingen voor het openbare leven en een economische terugval geleid, die eveneens gevolgen had voor de hoogte van de bijdragen van de wettelijke zorgverzekeraars. Het panel van deskundigen dat verantwoordelijk is voor de jaarlijkse ramingen van de inkomsten van zorgverzekeraars voorspelde slechts een kleine toename van de bijdragen naar € 221,4 miljard voor heel het jaar 2020. Dat was € 4,2 miljard minder dan geraamd vóór de pandemie. In het tweede kwartaal van 2020 daalden de uitgaven van zorgverzekeraars voor diensten op sommige gebieden aanzienlijk, voornamelijk tandheelkundige diensten, fysiotherapie, logopedie, vroegtijdige opsporing, preventieve en revalidatiemaatregelen, en behandelingen in het ziekenhuis. Ziekenhuizen hielden vanaf halverwege maart capaciteit vrij voor COVID-19-gevallen en stelden electieve chirurgische ingrepen en behandelingen uit. De besparingen werden echter opgesoupeerd door extra uitgaven, met name voor persoonlijke beschermingsmiddelen en meer verpleegkundige zorg. Toen vanaf juli 2020 de dienstverlening was gestabiliseerd berekende het federale ministerie van Volksgezondheid dat de uitgaven in 2020 € 257,8 miljard zouden bedragen, 4,3 % meer dan in 2019.

Om de dalende inkomsten te compenseren, moest het gezondheidsfonds compensatiebetalingen uitkeren uit zijn liquiditeitsreserve. De compensatiebetalingen voor ziekenhuizen werden vergoed vanuit de federale begroting en zijn tot dusver opgelopen tot € 8,9 miljard. Andere compensatiebetalingen en uitgaven voor meer dan 12 000 extra bedden met beademingsvoorzieningen op de intensive care bedragen tot dusver ongeveer € 1,8 miljard. Daarnaast ontvingen ziekenhuizen € 93 miljoen voor bonussen voor het verplegend personeel dat bijzonder getroffen werd door de pandemie. De uitgaven voor laboratoriumdiagnostiek stegen doordat er na contact met besmette personen of na terugkeer uit een risicogebied in het buitenland werd getest op het coronavirus. Tot op heden is hiervoor € 104 miljoen vrijgemaakt uit het gezondheidsfonds.

Aan het begin van 2020 bedroeg de liquiditeitsreserve van het gezondheidsfonds € 10,2 miljard; aan het einde van het begrotingsjaar op 15 januari 2021 kwam de reserve uit op € 6,4 miljard. Voor 15 januari 2022 is een verdere daling van de liquiditeitsreserve tot € 5,2 miljard voorspeld.

Wat wij concludeerden

De impact van de COVID-19-pandemie zal zich in 2021 nog steeds doen voelen. Teneinde de druk op de leden van de zorgverzekeraars in 2021 te verlagen, zal er een aan de pandemie gerelateerde subsidie uit de federale begroting van € 5 miljard worden verstrekt. Daarnaast moeten zorgverzekeraars reserves van € 8 miljard overhevelen naar het gezondheidsfonds. Wij beseffen dat deze eenmalige interventie ten aanzien van de activa gebaseerd was op wettelijke voorschriften, en de reserves werden hoe dan ook hoofdzakelijk aangevuld door middel van toewijzingen uit het gezondheidsfonds. Op die manier werd de financiële situatie van de wettelijke zorgverzekeraars voorlopig gestabiliseerd. De liquiditeitsreserves van de wettelijke zorgverzekeraars waren echter nagenoeg opgebruikt. De liquiditeitsreserve zou niet langer ruimschoots hoger liggen dan het wettelijk minimumniveau. In 2021 kunnen andere stijgingen van de uitgaven in verband met de pandemie de inachtneming van het minimumniveau voor de reserve voor 2022 in gevaar brengen. Aangezien het verdere verloop van de pandemie op dit moment niet kan worden voorspeld, blijft de financiële impact op de zorgverzekeraars onzeker. Wij drongen erop aan dat het federaal ministerie van Volksgezondheid de gebeurtenissen nauwlettend in de gaten houdt en de nodige stappen neemt om het gezondheidszorgstelsel te stabiliseren.

Overheidsopdrachten

België
Rekenhof

De overheidsopdracht voor contactopsporing bij COVID-19

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Link
25.11.2020	Nalevingsgerichte controle	April-augustus	NL

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

We hebben een belangrijke overheidsopdracht onderzocht die kadert in de maatregelen tot beheersing van de coronacrisis: m.n. de overheidsopdracht voor contactopsporing bij COVID-19. Het onderzoek beperkte zich tot de plaatsing van de opdracht door het Agentschap Zorg en Gezondheid van de Vlaamse overheid. Het globale beslissingsproces inzake de contactopsporing, de efficiëntie en effectiviteit van de aanpak en de werking ervan, en de wijze waarop de contactopsporing is georganiseerd, behoorden niet tot het onderzoek.

Wat wij hebben geconstateerd

De opdracht voor contactopsporing betreft een onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking bij hoogdringendheid. Ook bij die procedure moet de aanbestedende overheid - voor zover mogelijk - meerdere ondernemers raadplegen. Hoewel zes ondernemingen aangeschreven werden, ontving het Agentschap Zorg en Gezondheid maar één offerte.

Wij konden niet met zekerheid vaststellen of de gelijkheid van de aangeschreven ondernemingen en het transparantiebeginsel gerespecteerd werden. De plaatsingsprocedure bevat immers enkele elementen die niet volledig kunnen worden geduid. We hebben ook geen zekerheid over het tijdsverloop, de aard en de inhoud van eventuele contacten met ondernemingen in het kader van deze opdracht.

De plaatsingsprocedure vertoont ook enkele administratieve en juridische tekortkomingen en onzorgvuldigheden. Een aantal ervan zijn vermoedelijk te wijten aan de snelheid waarmee de plaatsingsprocedure opgestart en doorlopen moest worden. Daardoor kon het Agentschap Zorg en Gezondheid de opdracht onvoldoende gedetailleerd of grondig voorbereiden en bleef de periode voor nazicht van de offerte en onderhandelingen beperkt. Die omstandigheden hadden ongetwijfeld een ongunstige of negatieve impact op de prijszetting, kwaliteit en finale zekerheid omtrent het aanbod.

Het gebrek aan alternatieve onderhandelingspartners, in combinatie met de urgente opstart van de opdracht, verzwakte de onderhandelingspositie van het Agentschap Zorg en Gezondheid. Ook kon het Agentschap de marktconformiteit van de prijs niet nagaan op basis van een prijsvergelijking.

De Vlaamse Regering besliste op 5 mei 2020 over te gaan tot de gunning van de overheidsopdracht voor de contactopsporing. Op 16 juli 2020 werd al een bijakte ondertekend met aanvullingen en wijzigingen aan de opdracht voor een bedrag van ruim € 1,57 miljoen (incl. btw). Sommige elementen uit deze bijakte lijken nochtans - minstens ten dele - al in de initiële opdracht of offerte begrepen.

In deze omstandigheden is een doorgedreven opvolging van de uitvoeringsfase door het Agentschap Zorg en Gezondheid absoluut vereist. Het Agentschap ging echter niet in op meerdere nuttige, concrete suggesties van de Inspectie van Financiën die de onzekerheden, risico's en neveneffecten tijdens de uitvoeringsfase beter moesten helpen beheersen en die een nauwgezetere opvolging van de overeenkomst mogelijk moesten maken.

Het Agentschap Zorg en Gezondheid wees erop dat de dienstverlener bij facturatie zal uitgaan van de reële geleverde prestaties, wat zou toelaten de facturatie nauwkeurig op te volgen. De verplichting voor de dienstverlener om driemaandelijks een inhoudelijk en financieel rapport voor te leggen, zou extra opvolging en controle mogelijk maken.

Wat wij concludeerden

Door de snelheid waarmee de gunning moest gebeuren, is de voorbereiding van de opdracht niet zonder gebreken verlopen. Ook heeft het gebrek aan meerdere offertes, in combinatie met de hoogdringendheid van de opdracht, de onderhandelingspositie

DEEL II — Overzicht van de werkzaamheden van de HCI's

55

van het Agentschap Zorg en Gezondheid verzwakt. We bevelen daarom aan dat het Agentschap de uitvoeringsfase van de opdracht continu en nauwgezet opvolgt.

Cyprus

Ελεγκτική Υπηρεσία της Δημοκρατίας

Controle van inschrijvingen met betrekking tot de COVID-19-pandemie

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Link
13.10.2020	Nalevingsgerichte controle	April-juni	EL

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

De controle had betrekking op drie onderwerpen:

- verwerving van diensten voor moleculaire testen op COVID-19 tijdens de pandemie, waarvoor het directoraat voor inkoop en aanbesteding van het ministerie van Volksgezondheid, de aanbestedende dienst, op het tijdstip van de controle 16 aanbestedingen/programma's had uitgevoerd volgens de procedure van gunning via onderhandelingen, gezien de dringende behoefte;
- verwerving van negen miljoen beschermende wegwerpmaskers door het directoraat voor inkoop en aanbesteding voor een bedrag van € 4,68 miljoen, plus btw, via twee aanbestedingen;
- uitvoering van het project om een nieuwe afdeling intensive care op te zetten.

Wat wij hebben geconstateerd

- Het belangrijkste probleem dat naar voren kwam uit de controle betreft de kosten van moleculaire testen en de aanzienlijke schommelingen in de loop van de tijd: in een periode van twee maanden daalde de prijs met 55 % van een piek van € 110 tot een bedrag van slechts € 50 per test, gevolgd door een verlaging tot € 40-43 per test. Het is tevens opmerkelijk dat de verlaging werd waargenomen in de kosten die werden ingediend door een particulier laboratorium dat verantwoordelijk was voor 69 % van alle testen, waarvan de meeste tegen de hoge prijs aan het laboratorium waren toevertrouwd.

Wij constateerden dat de aanbestedende dienst de in de wetgeving voor overheidsopdrachten voorziene procedures die toepasselijk zijn in uitzonderlijke omstandigheden grotendeels had gevolgd en toegepast. Er waren echter twee gevallen waarin sprake was van een onderhandse gunning van opdrachten aan een bedrijf waarin een voormalig minister een belang had. Een algemene opmerking was dat, in strijd met de relevante wetgeving, de huidige minister zich niet enkel heeft beperkt tot het goedkeuren van de moleculaire testen, maar zowaar vooraf instructies gaf en bijna alle aspecten van de procedure bepaalde die hij later moest toepassen en goedkeuren.

- b) Bij de aankoop van mondkmaskers werden de aanbestedingsprocedures niet volledig in acht genomen, noch de beginselen van transparantie, gelijke behandeling van alle marktdeelnemers of de ontwikkeling van gezonde concurrentie, beginselen die centraal staan in de Europese en Cypriotische wetgeving inzake overheidsopdrachten. Dit wordt onder meer gestaafd door de vage afbakening van behoeften en de opgelegde beperkingen, en de aanvaarding achteraf van een inschrijving die buiten de procedure om werd ingediend door een marktdeelnemer. Wij beschouwen het ontbreken van een objectieve kostenanalyse in beide procedures als een ernstige tekortkoming.
- c) De nationale organisatie voor gezondheidsdiensten heeft zonder aanbestedingsprocedure een specifieke architect aangesteld om het onderzoek voor een nieuwe afdeling intensive care voor te bereiden en toezicht te houden op de bouw ervan. De wijze waarop de organisatie een specifieke aannemer heeft aangesteld voor de uitvoering van de bouw waarborgde ook niet de minste concurrentie, ondanks het feit dat er bij drie bouwondernemingen om voorstellen werd verzocht. De inschrijving werd aan de oorspronkelijk aangewezen aannemer gegund, omdat de andere twee ondernemingen op het laatste moment werden uitgenodigd om deel te nemen, en derhalve geen offerte hebben ingediend. De hele aanbestedingsprocedure gaf eigenlijk ten onrechte de indruk van zogenaamde concurrentie. De bouwonderneming in kwestie heeft bovendien een bijzondere band met een hooggeplaatst lid van de organisatie die de onderneming heeft geselecteerd. Ten slotte werd een essentiële clause, die voorziet in het opleggen van een zeer aanzienlijke boete indien de uitvoering van het project vertraging oploopt, uit de inschrijvingsvoorwaarden gehaald nadat de offertes waren ingediend en voordat het contract werd ondertekend.

Wat wij concludeerden

Wij begrijpen de specifieke, door de pandemie veroorzaakte omstandigheden waarin de onderzochte aanbestedingsprocedures werden uitgevoerd, volledig. In de wetgeving voor overheidsopdrachten worden echter procedures vastgesteld voor de gunning van opdrachten, zelfs in noodsituaties, waarbij aanbestedende diensten een procedure van gunning via onderhandelingen kunnen toepassen, die meer flexibiliteit biedt dan de procedures die in normale omstandigheden worden gevolgd, minder tijd vergt en in het kader waarvan de grondbeginselen van openbare aanbesteding in acht worden genomen.

We zijn van mening dat de bovengenoemde beginselen niet werden geëerbiedigd, terwijl de manier waarop de kwestie werd behandeld een passende controle onmogelijk maakte vanwege de beperkte beschikbare informatie. Wij wensen te benadrukken dat de specifieke omstandigheden van de betreffende aanbestedingsprocedure geen afbreuk doen aan de verplichting om regelmatige procedures te volgen teneinde te voldoen aan de beginselen van transparantie en gelijke behandeling van alle marktdeelnemers, beginselen die de kern vormen van de Europese en Cypriotische wetgeving inzake overheidsopdrachten. De relevante wetgeving inzake overheidsopdrachten moet altijd strikt worden toegepast; zij biedt aanbestedende diensten namelijk opties en passende hulpmiddelen, ongeacht de heersende omstandigheden. Zelfs tijdens een pandemie, waarvan sprake was tijdens de periode in kwestie, is het cruciaal om enerzijds de volksgezondheid, en anderzijds transparantie en gelijke behandeling te waarborgen en zo het algemene belang te beschermen.

Inventaris van medische uitrusting

Slowakije

Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky

Beheer van materiaalvoorraden van de staat in noodsituaties

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Link
21.9.2020	Doelmatigheidscontrole	Juni-september	SK

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

Het doel van de controle was na te gaan of de bevoegdheden en werkwijzen van het Staatsbureau voor materiaalvoorraden van de Slowaakse Republiek (Administration of State Material Reserves, ASMR) passend en doeltreffend waren, de paraatheid van het ASMR te beoordelen en zijn acties in geval van een noodsituatie (pandemie) te onderzoeken.

Gezien het gebrek aan medische producten in Slowakije tijdens de eerste COVID-19-golf was onze verwachting dat de bevoegdheden en werkwijzen van het ASMR niet passend en doeltreffend zouden zijn en dat het bureau niet voorbereid zou zijn op de COVID-19-pandemie.

Wat wij hebben geconstateerd

We hebben benadrukt hoe onvoorbereid de overheidsinstanties waren. De autoriteiten voor crisisbeheersing konden niet aan hun verplichtingen voldoen en hebben geen verzoeken voor medische noodvoorraden ingediend bij het ASMR. De regering bepaalt in welk materiaal het ASMR moet voorzien. Medische benodigdheden maakten vóór het besluit van de regering van 27 februari 2020 echter geen deel uit van de portefeuille van de ASMR. De staat was bijgevolg niet in staat ziekenhuizen, verzorgingstehuizen voor ouderen of eerstelijns werkers het noodzakelijk materiaal te bieden. Voor twee adviescommissies van deskundigen — de pandemiecommissie van de regering en de nationale commissie ter bestrijding van epidemieën — was een

belangrijke rol weggelegd in de uitzonderlijke situatie dat er een epidemie heerst. Wij constateerden dat hun rol formeel was en dat de nationale commissie ter bestrijding van epidemieën, die wordt voorgezeten door de hoogste gezondheidsinspecteur van het land, geen enkele keer had vergaderd sinds 2019. Daarentegen had de permanente crisisstaf, een orgaan zonder wettelijke bevoegdheid en autoriteit, actief deelgenomen aan het beheerproces. Er is geen schriftelijk bewijs van de vergaderingen van de permanente crisisstaf betreffende zijn conclusies, bijvoorbeeld over de prioritering bij de verdeling van de noodvoorraden. In noodgevallen is het belangrijkste coördinatieorgaan van de staat de centrale crisisstaf en is de Slowaakse regering de hoogste autoriteit met het recht en de plicht om beslissingen te nemen.

We wezen er eveneens dat het ASMR onvoldoende was voorbereid op de volgende golf van de pandemie. Er werden voorbereidingen getroffen zonder een alomvattende beoordeling van de doeltreffendheid en doelmatigheid van de tijdens de eerste golf genomen maatregelen. Dientengevolge leek het erop dat de voorraad van het ASMR halverwege september van 2020 slechts voor 16 % was bevoorrad met medisch materiaal. Dat vormt een risico voor de capaciteit om snel te kunnen reageren op een snelle toename van patiënten die positief hebben getest op COVID-19. Het ASMR had geen reserves voor 60 dagen, zoals vereist krachtens de resolutie van de regering, maar slechts voor 10 dagen. Van 14 soorten medisch materiaal, lagen er slechts twee in voldoende hoeveelheden klaar, maar de voorraden chirurgische maskers en COVID-19-testen waren groter dan voorgeschreven. Er waren geen zakken beschikbaar voor gevaarlijk bioafval, en er kon nauwelijks worden voldaan aan verzoeken om wegwerpjassen, handschoenen en schermen (10 %). De benadering van het management van het ASMR inzake verzoeken om medische uitrusting hield afhandeling per geval in en het beschikte niet over een mechanisme voor een objectieve beoordeling of prioritering. Gedurende 2020 verdeelde het ASMR medisch materiaal ter waarde van bijna € 40 miljoen, waarvan bijna drie vierde naar de gezondheidszorg ging. Het reageerde het snelst op een verzoek van het Slowaakse regeringsbureau — het materiaal was binnen twee dagen gereed, maar had meer dan een maand nodig om te reageren op een verzoek van het ministerie van Justitie.

Het ASMR is een uitvoerend onderdeel van het systeem voor crisisbeheersing van de staat. Ministeries en overheidsinstanties moeten bij het ASMR verzoeken indienen met betrekking tot het aanleggen van noodvoorraden en de samenstelling van het materiaal. Het ministerie van Volksgezondheid voldeed pas eind februari 2021 aan deze verplichting, en verzocht het ASMR voor 30 dagen medisch materiaal te voorzien voor volksgezondheidsinstanties en klinieken voor infectieziekten in ziekenhuizen. Ons

verslag wijst op het risico van een gebrek aan persoonlijke verantwoordelijkheid voor niet-optreden, d.w.z. voor niet-naleving door overheidsinstanties. Tijdens de noodtoestand leverde het ASMR benodigdheden die hadden moeten worden geleverd door verschillende centrale overheidsinstanties.

Wij hebben tevens het ontoereikende gebruik van IT-systemen bij het ASMR benadrukt, met name tussen zijn hoofdkwartier en bijkantoren, hetgeen ertoe heeft bijgedragen dat er geen overzicht in real time bestaat van de inventaris in magazijnen in verschillende delen van Slowakije.

Wat wij concludeerden

Wij stelden vast dat, ten tijde van de noodsituatie, de bevoegdheden en werkwijzen van het ASMR niet passend en doeltreffend waren, en we wezen erop dat het bureau niet voorbereid was op de COVID-19-pandemie. Wij hebben aanbevelingen gedaan om de tekortkomingen te verhelpen, waarvan werd vastgesteld dat ze zowel van systemische als procedurele aard waren.

Wij bevelen aan dat de Nationale Raad van de Slowaakse Republiek eist dat het ministerie voor Binnenlandse Zaken een diepgaande analyse van de beheerprocessen van de staat in het geval van uitzonderlijke situaties of noodgevallen uitvoert, op basis van de ervaringen tijdens de COVID-19-pandemie, teneinde te overwegen de wetgeving te wijzigen om nieuwe regels vast te stellen voor het proces voor crisisbeheersing van de staat.

Informatie voor het publiek

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Letland

Valsts kontrole

- 1) Toewijzing en gebruik van de middelen uit het staatsbegrotingsprogramma betreffende het fonds voor onvoorziene uitgaven ter ondersteuning van de media teneinde de gevolgen van de COVID-19-crisis te beperken
- 2) Gebruik van middelen die werden toegewezen aan elektronische massamedia met betrekking tot de COVID-19-crisis

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Links
1) 22.12.2020	Financiële controle	April-juli	LV Samenvatting in het EN
2) 22.12.2020	Financiële controle	Maart-juli	LV Samenvatting in het EN

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

Steun voor de mediasector om de gevolgen van de COVID-19-crisis te beperken, is cruciaal, zowel om de kernactiviteiten van de media te versterken en de diversiteit van de mediaomgeving te behouden, als om met succes de crisis in de samenleving te overwinnen.

In de lente van 2020 kende het kabinet van ministers (kabinet) aanvullende financiering uit het programma betreffende het fonds voor onvoorziene uitgaven toe om de media te helpen de pandemie en de gevolgen daarvan te overwinnen, met de volgende doelstellingen:

- o voor de stichting voor maatschappelijke integratie (Society Integration Foundation, SIF) — € 1 040 928 om de werking van het ondersteuningsfonds voor de media te waarborgen en te zorgen voor uitgebreide informatie en adviezen voor het publiek inzake het verzachten van de crisis, om de media te versterken en objectieve informatie in de geschreven pers en op commerciële nieuwspportalen op het internet te waarborgen, en om steun te bieden voor de bezorgkosten bij abonnementen op persdiensten (vennootschap op aandelen “Latvijas Pasts”) en de uitzendkosten voor elektronische massamedia;

- o voor de nationale raad voor elektronische massamedia (National Electronic Mass Media Council, NEMMC) — € 1 259 261, waaronder:
 - € 259 261 om een maximale bewustwording bij de Letse bevolking en een doeltreffende verstrekking van informatie aan het publiek, alsmede vorming op het gebied van COVID-19 te garanderen;
 - € 1 000 000 om uitvoerige informatie en adviezen aan het publiek te verschaffen over het omgaan met de crisis en de commerciële elektronische massamedia (EMM) te versterken.

Wij hebben de situatie beoordeeld en twee tussentijdse controleverslagen opgesteld waarin een samenvatting wordt gegeven van:

- 1) informatie over de SIF met betrekking tot de geldigheid van verzoeken om en het daadwerkelijke gebruik van de aanvullende financiering die werd toegewezen om de gevolgen van COVID-19 te beperken;
- 2) onze verificatieprocedures betreffende de benodigde financiering voor de NEMMC om ervoor te zorgen dat de twee gefinancierde activiteiten werden uitgevoerd.

Wat wij hebben geconstateerd

- 1) We hebben de geldigheid en het daadwerkelijke gebruik van de middelen onderzocht die werden toegewezen aan de SIF ter ondersteuning van de media om de gevolgen van COVID-19 te beperken.

Wij constateerden dat er door middel van aanbestedingen financiering werd geboden om de bedrijfscontinuïteit te waarborgen en de capaciteit van commerciële geschreven en digitale media te versterken, alsmede om uitvoerige informatie en adviezen voor het publiek over de crisisbeheersing op te stellen. We constateerden echter ook dat in de desbetreffende regelgeving geen criteria werden vastgesteld om te bepalen of media in aanmerking komen voor deze specifieke staatssteun.

- 2) Hoewel volgens de aanbestedingsregelgeving van de SIF gold dat financiering bij voorrang ter beschikking zou worden gesteld voor media die konden bewijzen dat, vergeleken met dezelfde maand in 2019, hun inkomsten met 30 % waren gedaald, konden op basis van de evaluatiecriteria feitelijk alle media met eender welke daling van hun inkomsten, onafhankelijk van het percentage, financiering krijgen.

Het leeuwendeel van de financiering (€ 1 075 000) van de NEMMC-toewijzing ging, via een openbare aanbestedingsprocedure voor overheidsdiensten, naar commerciële EMM. Er werd tevens financiering toegekend aan de staatsbedrijven met beperkte aansprakelijkheid “Latvijas Radio” (€ 25 674) en “Latvijas Televīzija” (€ 158 587).

Wij constateerden dat het bedrag van € 1 075 000 om uitgebreide informatie geboden door commerciële EMM te garanderen, niet onderbouwd was door middel van duidelijke berekeningen, maar was vastgesteld op basis van de opvattingen en ramingen van vertegenwoordigers van het ministerie van Cultuur en van de sector, en op basis van in het verleden opgedane ervaringen. Er kon worden geconcludeerd dat het ministerie van Cultuur, in samenwerking met de NEMMC, een verzoek had voorbereid voor € 1 000 000 aan overheidsfinanciering om zijn ondersteuningssysteem voor de media tijdens de crisis tot stand te brengen, en dat vervolgens een oproep tot het indienen van inschrijvingen werd georganiseerd teneinde commerciële EMM te financieren (€ 1 075 000). Bij de beoordeling van de offertes heeft de NEMMC niet gecontroleerd of de verklaringen van de inschrijvers juiste informatie bevatte over de afname van hun reclame-inkomsten met ten minste 30 %.

Het verzoek om middelen voor “Latvijas Radio” en “Latvijas Televīzija” was echter terdege onderbouwd; er werd financiering gevraagd om de gevolgen van de crisis te beperken, en er was een gedetailleerde berekening van de gevraagde middelen opgesteld.

Wat wij concludeerden

De uitvoering van onze aanbevelingen zal de controle over het gebruik van middelen en subsidies uit de staatsbegroting en de uitvoering van NEMMC-aanbestedingen verzekeren. Wij hebben voorgesteld dat het kabinet een gemeenschappelijke aanpak en criteria vaststelt voor de toewijzing van middelen voor aanvullende ondersteuning van de media uit het programma betreffende het fonds voor onvoorziene uitgaven om de gevolgen van de crisis te beperken, en dat het beheer van EMM-financiering wordt toevertrouwd aan één orgaan.

Prioritair gebied: digitalisering

47 Door de pandemie werd zowel het individu als de samenleving gedwongen om snel een nieuwe manier te vinden om met elkaar om te gaan, te studeren, te leren en te werken en zich daaraan aan te passen. Gelet op de veralgemening van het “thuisblijfbeleid”, zou de impact bij gebrek aan IT-oplossingen nog groter geweest zijn. Zowel de publieke als de particuliere sector schakelde binnen een paar weken om naar een digitale werkwijze. Door IT-instrumenten en -technologieën waarvoor krachtige en veilige digitale infrastructuur en persoonlijke vaardigheden nodig zijn, zijn er nieuwe oplossingen ontstaan, maar ook uitdagingen voor mensen van alle leeftijden.

48 De crisis heeft het belang van digitale technologie aangetoond en kansen, risico's en knelpunten aan het licht gebracht. De crisis heeft niet alleen het gebruik van digitale instrumenten, maar ook het algemene digitaliseringsproces versneld. Een digitale overheid, elektronische handel en onlinedetailhandel, telewerken, onderwijs op afstand en elektronische gezondheidszorg zijn het nieuwe normaal geworden. Platforms, berichtendiensten en videoconferenties worden gebruikt om sociale contacten te onderhouden. In het kader van de pandemie leveren big data en artificiële intelligentie een bijdrage aan de zoektocht naar vaccins, het traceren van besmettingen en de interpretatie van besmettingspatronen.

49 De HCI's van Letland en Nederland hebben gekeken naar de ontwikkeling en impact van digitale oplossingen: de eerste op het gebied van onderwijs en de tweede in het kader van werken op afstand voor de instellingen van de rijksoverheid.

Onderwijsstelsel

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Letland

Valsts kontrole

Afstandsonderwijs in een noodsituatie

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Links
30.9.2020	Financiële controle	Maart-juni	LV Samenvatting in het EN

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

Na de verklaring van de WHO waarin COVID-19 als pandemie wordt bestempeld, riep het kabinet van ministers (kabinet) op 12 maart 2020 de noodtoestand uit en zette het in alle onderwijsinstellingen het onderwijs in de klas stop tot de situatie was opgelost. Er moest op afstand les worden gegeven, met uitzondering van de centrale staatsexamens. Aanvankelijk werd de noodtoestand uitgeroepen tot 14 april 2020, maar vervolgens werd die tweemaal verlengd — tot 12 mei en daarna tot 9 juni 2020.

Tussen 12 maart en 20 juni 2020 wees het kabinet uit het programma betreffende het fonds voor onvoorziene uitgaven € 568 368 aan aanvullende financiële middelen toe aan het ministerie van Onderwijs en Wetenschap (ministerie) om tijdens de noodsituatie voorzieningen voor afstandsonderwijs te financieren:

- o € 203 160 voor de aankoop van slimme apparaten (telefoons en tablets) in het kader van de behoeften inzake afstandsonderwijs van leerlingen in het basis- en middelbaar onderwijs;
- o € 365 208 voor de productie en verspreiding van audiovisuele inhoud voor afstandsonderwijs op gratis televisiezenders, en voor de ontwikkeling van een internetplatform en digitale oplossingen.

Tegelijkertijd gaf het kabinet het ministerie toestemming om, tijdens de noodsituatie, de toepassing van de wetgeving inzake overheidsopdrachten te schorsen met betrekking tot goederen en diensten die nodig zijn voor afstandsonderwijs, waarbij

aanbestedingen gebaseerd zijn op snel optreden en het onmiddellijk sluiten van contracten.

In ons tussentijds verslag worden de bevindingen samengevat van onze controles bij het ministerie met betrekking tot de geldigheid van verzoeken om en het daadwerkelijke gebruik van de aanvullende middelen:

- 1) voor de aankoop van slimme apparaten;
- 2) voor het creëren van audiovisuele inhoud voor het project voor afstandsonderwijs “*Tava klase*” (“Jouw klas”).

Wat wij hebben geconstateerd

- 1) Aankoop van slimme apparaten

In maart 2020 organiseerde het ministerie een onderzoek om na te gaan hoe haalbaar het was om afstandsonderwijs toe te passen en om informatie te vergaren over de feitelijke stand van zaken met betrekking tot toegang tot computers, slimme apparaten en het internet voor leerlingen van het basis- en middelbaar onderwijs. Uit het onderzoek bleek dat meer dan 5 000 leerlingen geen toegang hadden tot een computer of een smartphone met een internetverbinding. Het ministerie benaderde derhalve telecommunicatieondernemingen met het oog op de levering van het benodigde materiaal.

Het ministerie gaf € 436 732 uit om slimme apparaten met een internetverbinding te kopen voor afstandsonderwijs (met inbegrip van € 203 160 uit het fonds voor onvoorziene uitgaven).

Teneinde te waarborgen dat het ministerie zuinig en efficiënt was omgegaan met deze middelen hebben we gemeenten benaderd om na te gaan of zij de slimme apparaten van het ministerie hadden uitgedeeld aan leerlingen, en wat ze met de apparaten deden na de noodsituatie.

Onderzoekresultaten:

- o Het grootste gedeelte van de 5 266 slimme apparaten (totale waarde € 557 731) was doorgegeven aan leerlingen. Ten minste 295 apparaten (waarde € 28 665) waren echter niet uitgedeeld, maar werden ter beschikking gehouden van

individuele gemeenten, omdat het ministerie niet had gecontroleerd of de behoefte daaraan nog hetzelfde was als aanvankelijk aangegeven.

- o Verschillende gemeenten hadden niet voldoende slimme apparaten ontvangen en hadden er derhalve met hun eigen middelen aangekocht (ten minste 139 apparaten).
- o Daarnaast hadden de gemeenten minstens 2 015 computers en tablets van onderwijsinstellingen uitgedeeld, alsmede ten minste 144 aan onderwijsinstellingen geschonken computers en tablets.
- o Het ministerie had geen instructies gegeven voor het gebruik van de slimme apparaten na de noodsituatie, dus handelden gemeenten op verschillende manieren: de apparaten werden ofwel voor verder gebruik teruggegeven aan de onderwijsinstellingen of ze bleven bij de leerlingen.

2) Uitvoering van het project “Jouw klas”:

Volgens het ministerie ontstond er door de noodsituatie een dringende behoefte aan originele leermiddelen voor zowel leerlingen als leraren voor verschillende vakken, waarbij afstandsonderwijs en hoogwaardige interdisciplinaire verbanden werden gebruikt en tegelijkertijd werd gewaarborgd dat het materiaal zo breed mogelijk toegankelijk was.

Er werd audiovisuele inhoud geproduceerd en verspreid via gratis televisiezenders, en er werden ook een internetplatform en digitale oplossingen ontwikkeld. Er werd een aanvullend bedrag van € 365 208 toegewezen uit de staatsbegroting.

Dienovereenkomstig werden de lessen van “Jouw klas” van 6 april tot 29 mei 2020 uitgezonden op de zender RE:TV en op Sportacentrs.com, en werd er een website www.tavaklase.lv gecreëerd.

Wat wij concludeerden

Als gevolg van de controle concludeerden wij dat het proces van afstandsonderwijs globaal genomen georganiseerd werd in overeenstemming met de heersende omstandigheden tijdens de noodsituatie en dat het ministerie de noodzakelijke goederen en diensten had geboden om de COVID-19-crisis te boven te komen en de gevolgen ervan aan te pakken. Tegelijkertijd hebben wij de aandacht gevestigd op mogelijke manieren om het beheer van dit proces verder te verbeteren.

Overheidsadministratie

**Algemene
Rekenkamer**

Nederland
Algemene Rekenkamer

Focus op digitaal thuiswerken

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Links
2.11.2020	Focusonderzoek	Juli-oktober	NL EN

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

Als gevolg van het COVID-19-virus moesten scholen, universiteiten, horecagelegenheden en kantoren hun deuren in maart 2020 sluiten. Thuiswerken werd, indien mogelijk, plotseling de norm. Ook vrijwel alle circa 175 000 ambtenaren van ministeries en hoge colleges van staat moesten van de ene op de andere dag hun werk zoveel mogelijk vanuit huis doen. Dat lukte vaak heel goed. Terwijl de treinen leeg waren en de wegen verlaten, ging het werk door vanuit huis. De samenwerking en communicatie verliep via de telefoon, de traditionele netwerkschijf en e-mail, maar ook steeds meer via videovergaderingen, berichtenapps en online samenwerkingsomgevingen. Samenwerkings-ICT bestond uiteraard al langer, maar werd nu ineens grootschalig en voor diverse nieuwe doeleinden gebruikt. Dat riep bij gebruikers veel vragen op: is videobellen via Zoom nu wel of niet veilig? Welke informatie mag ik delen in een appje? Hoe kan ik mijn privé-laptop veilig gebruiken voor werk? Wij zagen risico's bij gebruik van samenwerkings-ICT bij de rijksoverheid. Als eerste stap in onderzoek naar deze risico's wilden we weten welke ICT, op welke manier gebruikt wordt en welke regels en voorschriften er voor gebruik gelden binnen de rijksoverheid.

Wat wij hebben geconstateerd

We zagen dat de coronacrisis digitaal werken bij de rijksoverheid in een stroomversnelling bracht. Dat vergde een enorm aanpassingsvermogen van ICT-medewerkers en ondersteunende diensten. We gaven een compliment voor de manier

waarop ministeries, de Chief Information Officer van het Rijk (CIO-Rijk), individuele ambtenaren en dienstverleners als SSC-ICT hebben gereageerd op de coronacrisis.

Via een enquête verkregen we informatie over de ICT-applicaties die rijksambtenaren gebruiken bij het thuiswerken. Er is behoefte aan meer eenduidige en begrijpelijke communicatie over welke samenwerkings-ICT zij kunnen gebruiken. Een vijfde van de respondenten zegt niet op de hoogte te zijn van de afspraken voor het gebruik van samenwerkings-ICT. 22 % is niet tevreden over de communicatie van de afspraken. De meeste onduidelijkheid is er over het gebruik van berichtenapps zoals WhatsApp en online samenwerkingsplatforms zoals MS-Teams, Sharepoint of Dropbox.

7 % van de respondenten die WhatsApp gebruiken en 16 % van de respondenten die privé-e-mail gebruiken hebben daarmee ook vertrouwelijke informatie gedeeld terwijl dit niet is toegestaan. Een oorzaak daarvan is dat ambtenaren soms niet weten welke applicaties ze wel of niet mogen gebruiken. Zo staat op de interne website van de rijksoverheid dat WhatsApp onder voorwaarden voor werk gebruikt mag worden. Maar bij meerdere ministeries is die berichtenapp nadrukkelijk niet toegestaan.

Onvrede over de mogelijkheden van aangeboden IT-applicaties is een belangrijke reden om tegen de afspraken in toch van niet-aanbevolen applicaties gebruik te maken. Ook bewindspersonen en hogere ambtenaren gebruiken niet altijd de voorgeschreven en beschikbare veilige IT-middelen. Dit terwijl hun voorbeeldfunctie van belang is voor het gebruik van veilige IT-applicaties in de rest van de organisatie. Bewindspersonen en topambtenaren geven soms de voorkeur aan populaire berichtenapps zoals WhatsApp, minder veilige tablets en smartphones omdat ze gemakkelijker, sneller en gebruiksvriendelijker zijn dan de sterk beveiligde faciliteiten.

Een voorbeeld hiervan kwam ook tijdens dit onderzoek aan het licht. Een van de ministeries richtte in het voorjaar van 2020 op verzoek van de CIO-Rijk een extra beveiligde omgeving voor videovergaderingen in. Deze omgeving werd aangeboden voor vertrouwelijke communicatie tussen bewindspersonen maar van dit aanbod werd geen gebruik gemaakt.

Wat wij concludeerden

Ons onderzoek laat zien dat de rijksoverheid het veilig gebruik van berichtenapps en mobiele telefoons kan verbeteren. Het gebruik daarvan wordt gezien als het grootste risico voor de informatiebeveiliging en privacy. Als de voorgeschreven ICT-applicaties

niet, of op de verkeerde manier gebruikt worden, kan informatie in verkeerde handen vallen.

Een deel van de ambtenaren bij de rijksoverheid heeft behoefte aan duidelijkere communicatie over het veilig gebruik van samenwerkings-ICT zoals berichtenapps en online vergaderdiensten. Sommige ambtenaren gebruiken WhatsApp en privé-e-mail voor het uitwisselen van vertrouwelijke informatie en houden zich daarmee niet aan de veiligheidsrichtlijnen van hun organisaties.

Deze observaties hebben geleid tot vervolgonderzoek in ons jaarlijks verantwoordingsonderzoek naar informatiebeveiliging bij de rijksoverheid over 2020. Hierbij keken we specifiek naar het risico- en incidentmanagement rondom WhatsApp en de verschillende applicaties voor videovergaderen die in gebruik zijn. De resultaten hiervan hebben we in mei 2021 gepubliceerd.

Prioritair gebied: sociaal-economische respons

50 De sociaal-economische respons is eveneens grotendeels een bevoegdheid van de lidstaten, hetgeen de verschillen in striktheid van de genomen maatregelen verklaart. De respons van een lidstaat was ten eerste afhankelijk van zijn economische en financiële situatie bij het uitbreken van de pandemie, alsmede van zijn paraatheid tijdens de eerste besmettingsgolf. Ten tweede werden niet alle lidstaten op hetzelfde moment en met dezelfde intensiteit getroffen, hetgeen heeft geleid tot een zekere aarzeling in de besluitvorming over de aard van lockdown- en beschermingsmaatregelen en de behoefte aan economische stimulerings- en veerkrachtpakketten.

51 Vandaag, na meer dan een jaar, hebben alle lidstaten stappen genomen, op een of andere manier, ter bestrijding van de negatieve impact van lockdownmaatregelen, waardoor veel bedrijven moesten sluiten, sommige voor altijd, en de vraag in veel sectoren aanzienlijk daalde. Het toegenomen risico op tijdelijke werkloosheid en ontslagen heeft de angst voor een stijgende werkloosheid en sociale verstoringen verhoogd, alsmede de behoefte aan meer overheidsuitgaven. Nationale regeringen hebben regelingen voor werktijdverkorting (regelingen voor het behoud van banen) ingevoerd teneinde de financiële last voor werkgevers te verlagen, de werkgelegenheid te waarborgen en de sociale gevolgen van de crisis te beperken. Zij hebben een breed instrumentarium aangewend om onmiddellijk liquiditeit te bieden aan getroffen bedrijven (met name kmo's) en ze zo te helpen om het hoofd boven water te houden en de werkgelegenheid te behouden en aldus extra moeilijkheden te voorkomen voor huishoudens en personen die zich nu al in een erg moeilijke situatie bevinden.

52 De HCI's van Letland, Litouwen en Nederland, alsmede de ERK hebben de sociaal-economische respons op nationaal of EU-niveau beoordeeld. Letland en Nederland hebben de steun voor werknemers en het bedrijfsleven gecontroleerd; Litouwen en de ERK hebben de algemene economische respons onderzocht binnen hun respectieve bevoegdheden.

Bedrijven

**Algemene
Rekenkamer**

Nederland
Algemene Rekenkamer

Individuele steun aan bedrijven tijdens de coronacrisis

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Links
12.11.2020	Doelmatigheidscontrole	Maart-augustus	NL Samenvatting in het EN

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

Onze audit is in twee delen gepubliceerd. Het eerste deel hebben wij op 26 juni 2020 gepubliceerd als een openbare brief aan het parlement: Steun aan grote bedrijven - Leren van het verleden. In deze brief werden 16 lessen verzameld die opeenvolgende kabinetten, soms met schade en schande, hadden geleerd van steunoperaties in de afgelopen 40 jaar, variërend van de staatssteun aan het voormalige RSV Scheepsbouwconcern in de jaren '70 en de steun aan vliegtuigfabriek Fokker in de jaren '90 van de vorige eeuw tot de recente steun aan banken tijdens de kredietcrisis.

In het tweede deel van het project, dat op 12 november 2020 als openbaar rapport is gepubliceerd, hebben we diezelfde 16 lessen getoetst bij steunoperaties tijdens de huidige coronaire crisis voor bedrijven als KLM, IHC en HEMA. We onderzochten de besluitvormingsprocedures van de overheid voor 4 bedrijven die tijdens de coronacrisis overheidssteun op maat ontvingen en 3 bedrijven waarvan de aanvraag werd afgewezen. Zijn er lessen getrokken of blijken sommige valkuilen moeilijk te vermijden?

Wat wij hebben geconstateerd

Veel lessen uit het verleden zijn toegepast. Wij hebben vastgesteld dat de ministers doorgaans goed overwogen of de aanvragen voldoende gemotiveerd waren en waar nodig alternatieven verkenden. Ook beoordeelden zij eerst welke steun van andere stakeholders beschikbaar was om een onderneming te redden (bail-in), voordat zij een plan voor steun door de staat aangingen. Op basis hiervan werd bijvoorbeeld HEMA in

staat geacht zonder steun te overleven. De NS en de grondafhandelaren op de luchthaven Schiphol werden doorverwezen naar meer algemene coronasteunregelingen. Ook stemden de ministers doorgaans tijdig af met de Europese Commissie of de voorgenomen steun verenigbaar was met de interne markt. Uit de audit blijkt echter ook dat het niet overal en altijd goed is gegaan. Zo blijkt uit het rapport dat het kabinet zich in de kaart heeft laten kijken door al vroeg openbaar bekend te maken dat het KLM met € 2-4 miljard wilde gaan steunen. Door deze vroege aankondiging hadden belanghebbende banken, die bij faillissement van KLM toch aanzienlijke financiële schade zouden oplopen, in de onderhandelingen over deze steunoperatie een gunstige positie. Feit is dat de Staat uiteindelijk 93 % van het risico van de steunoperatie draagt. Onze conclusie is daarom dat het uitgangspunt van 'bail-in' bij KLM nog slechts beperkt was geslaagd. Dit herinnert aan de reddingsoperaties voor Fokker en NedCar in de jaren negentig, waarbij het publiek belang van de staat soms een drukmiddel is in handen van de private partijen om de staat tot steun te dwingen.

We constateren ook een risico van belangenverstremgeling omdat het kabinet zich bij de steunoperatie voor KLM liet adviseren door ABN AMRO, terwijl deze bank tevens deel uitmaakte van het bankenconsortium waarmee onderhandelingen gevoerd moesten worden over hun deelname aan de steunoperatie.

De overheidssteun aan scheepsbouwer IHC was bedoeld om te voorkomen dat de overheid bij een eventueel faillissement van het bedrijf een bedrag van € 395 miljoen zou moeten uitkeren op reeds verstrekte exportkredietverzekeringen. Met onder andere extra kredietverzekeringen zou een faillissement van IHC kunnen worden voorkomen. Dat het risico voor de staat door deze steunoperatie zou oplopen tot € 700 miljoen achtte het kabinet acceptabel. Wij constateerden echter dat het maximale risico voor de staat met de steunoperatie zou oplopen tot € 895 miljoen. In casinotermen wordt zo'n strategie double down genoemd. Het kabinet had het parlement niet volledig over dit risico geïnformeerd. Ook voor bepaalde aspecten van de steunregeling had wettelijk het parlement eerder moeten worden geïnformeerd, om niet voor een voldongen feit te worden geplaatst.

Op 1 mei 2020 publiceerde de regering een nieuw Afwegingskader voor het nemen van besluiten over individuele steunaanvragen. We vinden dat het nieuwe beoordelingskader, mits hierin nog aantal aanpassingen wordt aangebracht, voorziet in een draaiboek voor een goede en gestructureerde behandeling van individuele steunaanvragen.

DEEL II — Overzicht van de werkzaamheden van de HCI's

75

Wat wij concludeerden

Onze conclusie is dat veel, maar niet alle lessen uit het verleden zijn geleerd. We hebben aanbevolen om het Afwegingskader op een aantal punten aan te vullen. Bovendien zou dit Afwegingskader een formele status moeten krijgen.

Regelingen voor werktijdverkorting

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Letland

Valsts kontrole

Gebruik van middelen die aan het ministerie van Financiën werden toegewezen voor de betaling van toelagen wegens werkonderbreking

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Links
26.11.2020	Financiële controle	Maart-augustus	LV Samenvatting in het EN

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

In maart 2020 wees het kabinet van ministers (kabinet) aanvullende financiële middelen van niet meer dan € 101,8 miljoen uit het staatsprogramma betreffende het fonds voor onvoorziene uitgaven toe aan het ministerie van Financiën om te voorzien in de uitbetaling van toelagen wegens werkonderbreking aan werknemers van ondernemingen met een financiële draagkracht die door de verspreiding van COVID-19 aanzienlijk was verslechterd, en aan zelfstandigen die zich in een vergelijkbare situatie bevonden.

Toelagen wegens werkonderbreking zijn een van de steunmechanismen om de gevolgen van COVID-19 te voorkomen en te boven te komen die vastgesteld zijn in de wet inzake maatregelen voor de preventie en bestrijding van bedreigingen voor de staat en de gevolgen daarvan in verband met de verspreiding van COVID-19, die al van kracht was in maart 2020. In wezen gaat het om compensatie voor werknemers in sectoren die werden getroffen door de crisis aan wie de werkgever geen werk kan bieden, en voor zelfstandigen wier economische activiteit nadelig is beïnvloed door de crisis. De toelage bedraagt maximaal 75 % van de gemiddelde beloning in de voorgaande zes maanden, maar niet meer dan € 700 per kalendermaand.

In ons tussentijds verslag wordt de informatie samengevat over de controles die zijn uitgevoerd bij het ministerie van Financiën en de instelling die onder zijn bevoegdheid valt — de belastingdienst — inzake het daadwerkelijke gebruik van de aanvullende middelen die zijn toegewezen om de gevolgen van COVID-19 te beperken door middel

van de betaling van toelagen wegens werkonderbreking. Wij hebben eveneens de criteria voor het toekennen van de toelagen en de regelingen voor het beheer ervan beoordeeld.

Wat wij hebben geconstateerd

In totaal werd € 54 076 431 toegewezen aan de belastingdienst voor de betaling van toelagen wegens werkonderbreking en werd € 53 784 481 (53 % van de totale beschikbare middelen) gebruikt. Er werd € 51 446 671 aan toelagen betaald aan 52 867 werknemers, en € 2 337 810 aan 2 381 zelfstandigen (stand van zaken in augustus 2020). De daadwerkelijke betalingen waren aanzienlijk lager dan het oorspronkelijk door het kabinet toegewezen (gereserveerde) bedrag, hoewel de eerste berekeningen betrekking hadden op minder sectoren en derhalve op een minder uitgebreide groep begunstigden. De toelage was tevens bedoeld voor een kortere periode. De berekeningen waren gebaseerd op betaling van de toelagen gedurende twee maanden, maar in feite werd de toelage gedurende bijna vier maanden uitgekeerd.

Bij de controle of de belastingdienst de toelagen wegens werkonderbreking al dan niet overeenkomstig het beoogde doel van de toewijzing van toelagen wegens werkonderbreking en overeenkomstig de in de wet vastgestelde vereisten heeft toegekend en betaald, hebben wij geen aanzienlijke inbreuken vastgesteld. Wij troffen echter tekortkomingen aan in het rechtskader en de uitvoering daarvan:

- o In beginsel werden de wijzigingen in de regelgeving van het kabinet waarmee werd voorzien in toelagen wegens werkonderbreking aangebracht om de categorieën begunstigden uit te breiden. Een amendement waarbij een nieuwe groep ontvangers van toelagen wegens werkonderbreking werd opgenomen, had echter tot resultaat dat er anderen werden uitgesloten als mogelijke ontvangers.
- o In een aantal gevallen ontstonden er voor de toekenning van toelagen wegens werkonderbreking ongelijke voorwaarden voor verschillende doelgroepen:
 - Bij zelfstandigen was de situatie gunstiger voor betalers van belasting voor micro-ondernemingen, aangezien er geen criterium was vastgesteld om het aangegeven bedrag aan belasting voor micro-ondernemingen te beoordelen, hoewel betalers van die belasting geen andere belastingen betalen. Voor andere zelfstandigen werd echter een minimumbedrag bepaald aan verplichte sociale zekerheidsbijdragen die in de laatste twee kwartalen van 2019 werden betaald.

- In het geval dat er evenveel belasting werd betaald, verkeerden werknemers die werkzaam waren voor één werkgever die door de crisis werd getroffen in een gunstigere situatie dan werknemers die deeltijds werkten voor verschillende van dat soort werkgevers, aangezien de laatstgenoemden recht hadden op toelagen wegens werkonderbreking op basis van hun gemiddeld brutoloon van slechts één werkgever.

Wat wij concludeerden

Als gevolg van de controle stelden wij voor dat het kabinet ervoor zou zorgen dat voor alle mogelijk begunstigden die waren getroffen door de crisis gelijke voorwaarden gelden. Wanneer er nieuwe vormen van steun worden ingevoerd en de categorieën begunstigden worden uitgebreid, mogen bepaalde groepen personen die vóór de wijziging in aanmerking kwamen voor steun niet worden uitgesloten, en er moeten gelijke voorwaarden bestaan om in aanmerking te komen voor steun binnen de specifieke ondersteunde doelgroep.

De volgende wijzigingen werden na de controle doorgevoerd, in de huidige uitzonderlijke situatie: werknemers kunnen toelagen wegens werkonderbreking krijgen op basis van het gemiddelde brutoloon dat zij hebben ontvangen van meerdere werkgevers die getroffen zijn door de crisis; er is geen minimumbedrag aan verplichte sociale zekerheidsbijdragen vereist om toelagen wegens werkonderbreking te ontvangen, de hoogte van de toelage wegens werkonderbreking wordt bepaald naar rata van de duur van de werkonderbreking.

Beheer van crises en noodsituaties

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA

Litouwen

Valstybės Kontrolė

Beheer van de crisis en noodsituatie in verband met COVID-19

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Links
30.11.2020	Beoordeling	Februari-oktober	LT Samenvatting in het EN

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

Teneinde de sociaal-economische gevolgen van COVID-19 te beperken, zijn horizontale maatregelen en acties nodig in de vorm van snelle politieke beslissingen en aanpassingen van wetgeving, aanvullende economische en financiële maatregelen om de nadelige gevolgen voor de economie tot een minimum te beperken, en gerichte oplossingen voor maatschappelijke behoeften. De omvang van de respons van de regering en de tijdige uitvoering daarvan heeft een doorslaggevende invloed op de manier waarop de nadelige gevolgen van COVID-19 voor de volksgezondheid, het inkomen van de bevolking, de liquiditeit van bedrijven, enz., worden geminimaliseerd, en op de kwestie hoe ingrijpend de overheidsontvangsten en -uitgaven zullen veranderen.

In ons verslag wordt informatie samengevat over de acties en maatregelen die zijn genomen door de regering van de Republiek Litouwen om de noodsituatie te beheersen, de gevolgen van COVID-19 te beperken en de economie en het herstel te bevorderen. Het biedt eveneens een overzicht van de manier waarop de toegewezen middelen zijn gebruikt.

Wat wij hebben geconstateerd

Rekening houdend met de negatieve impact van de situatie op de sociale omgeving en de economie en teneinde de verspreiding van COVID-19 te beheersen, heeft de regering van de Republiek Litouwen van maart tot juni 2020 gerelateerde reeksen maatregelen vastgesteld:

- Een plan met maatregelen om de economie te stimuleren en de gevolgen van de verspreiding van het coronavirus (COVID-19) te beperken teneinde: middelen veilig te stellen voor een doeltreffende werking van het gezondheidszorgstelsel en systemen voor de bescherming van de samenleving; een bijdrage te leveren aan het behoud van de banen en het inkomensniveau van de bevolking; bedrijven te helpen hun liquiditeit te behouden; de economie te bevorderen en de liquiditeit van de schatkist te waarborgen. Er werd € 6,2 miljard toegewezen aan het plan en aan de maatregelen waarvoor rechtstreekse financiering nodig was (investerings, leningen, compensaties, subsidies, uitbetalingen) ten bedrage van € 4,9 miljard, waarvan aan het einde van september 2020 40,1 % was gebruikt.
- Het plan voor het DNA van de toekomstige economie, dat erop gericht was een snelle en doeltreffende investering in het economisch herstel en de groei van Litouwen te bewerkstelligen teneinde de economie duurzaam en innovatief te maken en een hoge toegevoegde waarde te creëren. Er werd € 5,8 miljard toegewezen aan het plan, gericht op vijf prioritaire gebieden: menselijk kapitaal, de digitale economie en bedrijven, innovatie en onderzoek, economische infrastructuur, klimaatverandering en energie. Eind oktober 2020 was 13,5 % van de aan het plan toegewezen financiering geïnvesteerd.
- Een beheerstrategie voor COVID-19 die bedoeld was om de verspreiding van COVID-19 op de korte termijn te beheersen en een goede voorbereiding te bieden voor mogelijke nieuwe golven in de toekomst. 126 acties, die niet gekoppeld waren aan financiering, werden gepland voor de uitvoering van de strategie. In oktober 2020 had 28 % van de acties van de strategie vertraging opgelopen.

Wat wij concludeerden

Bij de analyse van de uitvoering van de maatregelen die de regering van de Republiek Litouwen had vastgesteld, zagen wij dat de risico's voor de transformatie van de economie van Litouwen in een innovatieve economie met een hoge toegevoegde waarde, om de doelstelling van het plan voor het DNA van de toekomstige economie te verwezenlijken, het gevolg waren van het feit dat er te weinig tijd besteed was aan het overwegen en evalueren van projecten, er te weinig informatie was over de economische haalbaarheid daarvan, en er geen gedetailleerde kosten-batenanalyse bestond.

De coronapandemie had een negatieve impact op de overheidsfinanciën, de economie en de arbeidsmarkt: de staatsschuld was opgelopen, het bruto binnenlands product

was gedaald; er waren minder overheidsontvangsten dan verwacht, hogere uitgaven, meer werkloosheid, enz. Desondanks had de economie van Litouwen zich in de eerste helft van 2020 beter ontwikkeld dan verwacht. Dat kwam ook gedeeltelijk door de invloed van de door de regering genomen economische stimuleringsmaatregelen en steunmaatregelen voor de bevolking en het bedrijfsleven.

Wij zijn van mening dat de in het evaluatieverslag verzamelde gegevens een bron van geaggregeerde informatie inzake de maatregelen van de regering van de Republiek Litouwen zullen vormen en de instellingen die betrokken zijn bij de beheersing van de noodsituatie een aanvullende mogelijkheid bieden om de nadelige gevolgen daarvan aan te pakken, beslissingen voor te bereiden en te nemen om zo goed als mogelijk in te spelen op de behoeften van de gebieden die het zwaarst getroffen worden door de gevolgen van de pandemie.

De economische reactie van de EU

EUROPESE
REKENKAMER

Europese Unie
Europese Rekenkamer

Analyse nr. 06/2020: Risico's, uitdagingen en kansen in verband met de economische beleidsreactie van de EU op de COVID-19-crisis

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Links
9.12.2020	Analyse	Maart-augustus	Officiële EU-talen

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

De COVID-19-pandemie heeft EU-lidstaten ertoe gedwongen een wezenlijk deel van hun economieën stil te leggen. In mei 2020 werd geraamd dat het reële bbp van de EU in 2020 met 7,4 % zou krimpen. Met het oog op het afvlakken van de curve van de pandemie en het beperken en tegengaan van de economische schade, hebben de EU en haar lidstaten een allerlei maatregelen getroffen. Hoewel de EU een leidende coördinerende rol heeft bij het mogelijk maken van maatregelen die gericht zijn op de beheersing van de economische schade en op herstel, wordt op nationaal niveau over dergelijke maatregelen besloten en worden deze hoofdzakelijk ook op dat niveau uitgevoerd.

Om weloverwogen beslissingen over het uitvoeren van nieuwe maatregelen en het aanpassen van bestaande maatregelen te kunnen nemen, is het cruciaal te begrijpen hoe de EU als geheel heeft gereageerd op de huidige pandemie. Met het oog daarop biedt de analyse een onafhankelijk overzicht van de relevante economische maatregelen die op nationaal (tot juli 2020) en EU-niveau (tot oktober 2020) zijn genomen. Wij hebben eerst alle openbaar beschikbare informatie en gegevens verzameld en systematisch geanalyseerd, en vervolgens de verschillende maatregelen die op EU-niveau en in de lidstaten zijn getroffen, beoordeeld, waarbij wij mogelijke risico's, uitdagingen en kansen voor toekomstige economische beleidscoördinatie in de EU hebben vastgesteld.

Wat wij hebben geconstateerd

Regeringen hebben voor ongeveer € 3,5 biljoen een breed scala aan discretionaire begrotingsmaatregelen genomen, over het algemeen in overeenstemming met de richtsnoeren voor crisisbeleid van de EU, dat wil zeggen regelingen voor het behoud van banen en staatssteun voor het verstrekken van liquiditeitssteun aan bedrijven. De samenstelling en de relatieve omvang van de nationale pakketten liepen aanzienlijk uiteen tussen de lidstaten. Zij hebben het risico op werkloosheid tijdens lockdowns weliswaar op doeltreffende wijze beperkt, maar de overheidsschuld zal aanzienlijk toenemen.

De reactie van de EU bestond uit maatregelen ter ondersteuning van nationale inspanningen om de crisis te beheersen:

- een snelle monetaire interventie van de Europese Centrale Bank, die gepaard ging met:
 - gebruikmaking van de flexibiliteit die wordt geboden binnen de begrotings- en staatssteunregels van de EU;
 - ad-hocrichtsnoeren voor het economisch beleid;
 - heroriëntering van de EU-begroting naar crisisresponsmaatregelen;
- de invoering van vangnetten om gerichte steun in de vorm van leningen te verstrekken:
 - aan regeringen via de Commissie (SURE en het Europese stabiliteitsmechanisme);
 - aan bedrijven via de Europese Investeringsbank;
- de ontwikkeling van grotere steuninstrumenten, waarvan NGEU⁴³ (ter waarde van € 750 miljard) het grootste en belangrijkste is. Het middelpunt van NGEU is de herstel- en veerkrachtfaciliteit, gericht op het aanpakken van de risico's van economische divergentie en op het verankeren van het herstel in de groene en digitale strategieën van de EU.

⁴³ Nog niet operationeel toen de analyse werd afgerond.

Wat wij concludeerden

De reeks maatregelen op het niveau van de lidstaten en de EU brengt risico's en uitdagingen met zich mee voor de coördinatie en uitvoering van het economisch beleid van de EU en het goed financieel beheer van EU-middelen:

- De begrotingspakketten van de lidstaten brengen nieuwe uitdagingen met zich mee voor de EU-autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor het toezicht op de begrotingsposities, de interne markt, de arbeidsmarkten en de financiële sector.
- Het risico bestaat dat de economische kloof tussen lidstaten verder toeneemt, aangezien hun capaciteit voor crisisrespons sterk uiteen liep, afhankelijk van de economische situatie vóór de crisis.
- De doeltreffendheid van de voorgestelde nieuwe herstelfaciliteit dreigt te worden aangetast als:
 - de financiële structuur ervan en het monitorings- en verantwoordingskader niet adequaat zijn;
 - herstelplannen niet naar behoren worden gecoördineerd en niet gericht zijn op groeibevorderende hervormingen en investeringen;
 - de uitvoering niet tijdig gebeurt en/of het absorptieniveau laag is.
- De Commissie zal worden geconfronteerd met de uitdaging om het financiële risico van grootschalige EU-verrichtingen op de kapitaalmarkten te beheren.
- De economische reactie van de EU op de COVID-19-crisis biedt eveneens kansen:
 - De financiële respons op de economische crisis wordt momenteel uitgevoerd, maar kan betekenen dat de EU-instellingen een grotere rol gaan vervullen in het beheer van het economisch herstel van de EU.
 - De oprichting van nieuwe tijdelijke fondsen zoals SURE en NGEU biedt de gelegenheid om na te denken over permanente verbeteringen van de budgettaire capaciteit van de EU om te reageren op grote economische schokken en de daaruit voortvloeiende economische verschillen tussen de lidstaten te beperken.

- Aanvullende financiering biedt tevens een belangrijke kans om EU-prioriteiten zoals duurzame ontwikkeling en digitalisering te bevorderen, mits de acties zorgvuldig worden opgezet en grondig worden gemonitord in het kader van het Europees Semester.

Prioritair gebied: overheidsfinanciën en de bijbehorende risico's

53 Reeds halverwege 2020 hadden lidstaten al bijna 1 250 begrotingsmaatregelen vastgesteld om de gevolgen van de pandemie op gebied van de economie en de gezondheid tegen te gaan; deze vertegenwoordigden een waarde van € 3,5 biljoen (27 % van de ramingen van het bbp van de EU-27 voor 2020)⁴⁴. De miljarden euro's die in de eerste golf werden vrijgemaakt, gingen de totale waarde van alle herstellepakketten die in 2008-2009 werden vastgesteld reeds te boven⁴⁵.

54 Het begrotingsbeleid van de lidstaten was gericht op het beperken van de kortetermijnimpact van de lockdowns en van de dalende vraag op de inkomens en de werkgelegenheid, alsmede op het gebruik van maatregelen voor veerkracht en herstel. In het algemeen bestaat het uit:

- o automatische stabilisatoren, zoals gebruikelijke fiscale aanpassingen en werkloosheidsregelingen;
- o discretionaire budgettaire stimuleringsmaatregelen, zoals belastingvrijstellingen of tariefverlagingen, en uitzonderlijke uitgaven op gebieden zoals werkgelegenheidsondersteuning en gezondheidszorg;
- o niet-budgettaire maatregelen om de liquiditeit van bedrijven te waarborgen (staatsleningen, leninggaranties, belastinguitstel, enz.), waaraan geen directe begrotingskosten verbonden zijn.

55 De HCI's van Nederland, Portugal en Zweden hebben de impact, risico's en begrotingsimplicaties beoordeeld van de financiële maatregelen die zijn genomen naar aanleiding van COVID-19 op en voor de overheidsfinanciën en de uitvoering van nationale begrotingen.

⁴⁴ ERK, *Analyse nr. 06/2020: Risico's, uitdagingen en kansen in verband met de economische beleidsreactie van de EU op de COVID-19-crisis*, 9.12.2020.

⁴⁵ Europese Commissie, *Questions and Answers: Communication on fiscal policy response to coronavirus pandemic*, 3.3.2021.

Overheidsfinanciën en gerelateerde risico's

**Algemene
Rekenkamer**

Nederland
Algemene Rekenkamer

Coronacrisis: de risico's van garanties en leningen voor de overheidsfinanciën

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Links
25.11.2020	Financiële/ nalevingsgerichte controle	Maart-augustus	NL Samenvatting in het EN

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

Om de economische gevolgen van de maatregelen die zijn getroffen om de verspreiding van het coronavirus te voorkomen, heeft het Nederlandse kabinet in de maanden maart tot en met augustus 2020 verschillende regelingen in het leven geroepen.

Naast vele miljarden aan extra uitgaven en gederfde inkomsten heeft het kabinet ook garanties verleend, bestaande garantieregelingen verruimd en leningen verstrekt. Garantieregelingen leiden weliswaar niet onmiddellijk tot uitgaven, maar houden wel het risico in dat, als er een beroep op wordt gedaan, dit tot (grote) uitgaven kan leiden.

Het kabinet heeft daarom eerder al het instellen van garantieregelingen en het beschikbaar stellen van leningen aan strenge regels gebonden.

Wij hebben onderzocht welke garanties en leningen het kabinet tussen maart en eind augustus 2020 heeft verstrekt en of daarbij de regels die hiervoor gelden zijn gevolgd.

Ook hebben we onderzocht of en op welke wijze het parlement is geïnformeerd over de verstrekte garanties en leningen en of daarbij recht is gedaan aan het budgetrecht van het parlement.

Wat wij hebben geconstateerd

In de periode maart tot en met eind augustus 2020 heeft het kabinet 14 garantieregelingen ingesteld of verruimd. Hiermee is het totale bedrag aan uitstaande garanties van het Rijk toegenomen met € 60,9 miljard. Het kabinet verwacht dat dit zal leiden tot € 2,6 miljard aan extra uitgaven. Daarnaast heeft het kabinet in dezelfde periode 8 leningen verstrekt voor een totaalbedrag van € 1,8 miljard.

De garanties en leningen die het kabinet tussen maart en eind augustus heeft verstrekt leiden derhalve tot een toename van de risico's voor de overheidsfinanciën met € 62,7 miljard. Daarmee komt het totale risico voor de overheidsfinanciën uit op bijna het hoogste niveau ten tijde van de kredietcrisis (te weten € 245,5 miljard).

Uit ons onderzoek blijkt ook dat het kabinet haar eigen regels die gelden voor het instellen of verruimen van garantieregelingen en het vertrekken van leningen niet consequent en consistent heeft toegepast. Zo is niet voor elke nieuwe of verruimde regeling gebruik gemaakt van het verplichte toetsingskader. Voor regelingen waarbij wel gebruik is gemaakt van het toetsingskader, verschilde de mate van diepgang waarmee deze zijn ingevuld. Ook zijn niet alle ingevulde toetsingskaders tijdig naar het parlement gestuurd, hetgeen wel verplicht is. Hierdoor heeft het parlement geen kennis kunnen nemen van de inhoud, alvorens in te stemmen met de gewijzigde begrotingswetten.

Ten slotte blijkt uit ons onderzoek dat het kabinet bij 6 van de 22 ingestelde of verruimde regelingen het parlement niet voorafgaand aan de behandeling van de gewijzigde begrotingswet heeft geïnformeerd over de inwerkingtreding. Op grond van de Nederlandse comptabiliteitswet moet een minister het parlement schriftelijk informeren over het in uitvoering nemen van een regeling, als de uitvoering ervan - in het belang van het Rijk - niet kan wachten op de behandeling en goedkeuring van het voorstel van wet tot wijziging van de begroting.

Wat wij concludeerden

We hebben geconcludeerd dat het kabinet het beleid en de regels die gelden voor het instellen of verruimen van garantieregelingen en het verstrekken van leningen niet consequent en consistent heeft toegepast. Ook hebben we geconcludeerd dat het parlement niet altijd tijdig en volledig is geïnformeerd en dat daarbij in een enkel geval in strijd is gehandeld met de Nederlandse comptabiliteitswet.

We hebben de minister van Financiën aanbevolen om de regels die gelden voor het instellen of verruimen van garantieregelingen en het verstrekken van leningen te evalueren met het oog op gebruik in een crisissituatie. Ook hebben we de minister van Financiën aanbevolen om beter toe te zien op het juist en tijdig informeren van het parlement. We hebben ook aanbevolen om het parlement beter te informeren over de risico's van de regelingen, de te verwachte schade en hoogte van de hiervoor beschikbare reserves. Ten slotte hebben we aanbevolen om ervoor te zorgen dat de regelingen die specifiek voor het bestrijden van de economische gevolgen van de coronacrisis zijn geïntroduceerd, zo snel mogelijk te evalueren en daarbij vooral aandacht te besteden aan de doeltreffendheid.

Zweden
Riksrevisionen

RIKSREVISIONEN

Het kader voor begrotingsbeleid — toepassing door de regering in 2020

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Links
17.12.2020	Doelmatigheidscontrole	April-september	SV Samenvatting in het EN

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

Om de forse economische neergang naar aanleiding van de coronapandemie tegen te gaan, heeft de Zweedse regering in de lente en zomer van 2020 besloten een reeks steunmaatregelen te nemen. Geraamd werd dat die maatregelen de overheidsfinanciën met ongeveer 2 % van het bbp zouden verzwakken. In de begrotingswet van 2021 werden aanvullende maatregelen voorgesteld van in totaal 108 miljard SEK (2,1 % van het bbp) om de economie weer op gang te brengen.

Hoewel een expansief begrotingsbeleid duidelijk noodzakelijk is om de economie in crisistijden te stabiliseren, is het net zo belangrijk de overheidsfinanciën gezond te houden op de lange termijn. Derhalve hebben wij het begrotingsbeleid van de regering gecontroleerd in verband met het Zweedse kader voor begrotingsbeleid, dat tot doel heeft een op de lange termijn houdbaar en transparant begrotingsbeleid te garanderen.

Het kader omvat verschillende doelstellingen voor het begrotingsbeleid, evenals beginselen voor transparante verslaglegging, en werd vastgesteld door de Riksdag, het Zweedse parlement. Het kader bestaat sinds het begin van de jaren 2000 en is in de loop der jaren bijgeschaafd, mede als gevolg van onze terugkerende controles over dit thema.

Wat wij hebben geconstateerd

Uit de controle bleek dat de crisismaatregelen van de regering hebben geleid tot grote tekorten en dat de doelstelling van een vorderingenoverschot voor de overheid niet zou worden behaald. Voor stabilisatiebeleidsdoeleinden zijn tijdelijke afwijkingen van

het streefniveau toegestaan, aangezien de overschotdoelstelling van toepassing is op een economische cyclus. De regering had echter niet haar verplichte plan voorgelegd over de manier waarop de overschotdoelstelling op de middellange termijn kon worden behaald.

Een andere doelstelling van het begrotingsbeleid is het uitgavenplafond van de centrale overheid, dat de regering aanzienlijk had verhoogd voor 2020 en de jaren daarop. Uit de controles bleek dat de regering gegronde beweegredenen had om het uitgavenplafond voor 2020 te verhogen, omdat de pandemie de voorwaarden voor het begrotingsbeleid radicaal had veranderd. Maar de aanzienlijk verhoogde niveaus voor 2021 en 2022 waren niet gebaseerd op met de macro-economische prognoses van de regering; zij correleerden hier evenmin mee. In plaats daarvan werden zij ingegeven door een behoefte aan uitermate grote veiligheidsmarges.

Het voorgestelde uitgavenplafond voor 2023 ligt vergeleken met de omvang van de Zweedse economie weer op een normaal niveau. Dat beperkt de ruimte voor permanente stijgingen van de uitgaven tijdens de crisis, hetgeen inhoudt dat de extreme marges van de voorgaande jaren alleen kunnen worden gebruikt voor tijdelijke maatregelen. Tegen deze achtergrond constateerden wij dat ruimte voor tijdelijke en permanente maatregelen aan de uitgavenzijde onduidelijk was in de begrotingswet.

Wat wij concludeerden

Wij concludeerden dat er grotendeels in overeenstemming met het kader voor begrotingsbeleid vorm was gegeven aan en verslag was uitgebracht over het begrotingsbeleid. De regering vond in het kader voor begrotingsbeleid steun voor tijdelijke afwijkingen van de overschotdoelstelling voor stabilisatiebeleidsdoeleinden. Er waren echter ook afwijkingen van het kader: door geen verslag uit te brengen over de manier waarop de terugkeer naar de overschotdoelstelling tot stand moest komen, voldeed de regering niet aan de begrotingswet. Wij waren van mening dat de onzekere situatie geen reden was om de bepalingen van de begrotingswet niet na te leven. Integendeel, het is juist bij plotselinge dalingen dat afwijkingen van het streefcijfer te verwachten zijn.

Wij concludeerden eveneens dat de regering de uitgavenplafonds voor 2021 en 2022 had verhoogd op een wijze die niet wordt ondersteund door het kader en die dreigt te leiden tot minder doeltreffende uitgavenprioriteiten. De niveaus lagen zo hoog dat ze de functie van het plafond als instrument om de overschotdoelstelling te

ondersteunen, ondermijnden. Een geschikter alternatief zou bestaan in stijgingen om alleen te voldoen aan de behoefte die is ontstaan naar aanleiding van het stabilisatiebeleid dat de regering daadwerkelijk nastreefde, plus een marge voor ongewoon grote macro-economische onzekerheid. Indien de voorwaarden voor het begrotingsbeleid opnieuw drastisch zouden veranderen, had de regering altijd de mogelijkheid om terug te keren naar de Riksdag met voorstellen voor nieuwe uitgavenplafonds.

Wij bevelen tevens aan dat de ruimte voor tijdelijke en permanente maatregelen aan de uitgavenzijde van de begroting uiterlijk in de begrotingswet van de lente van 2021 zou worden verduidelijkt.

Risico's bij de uitvoering van de begroting

TRIBUNAL DE
CONTAS

Portugal

Tribunal de Contas

Risico's bij het gebruik van overheidsmiddelen in het kader van het beheer van noodsituaties (COVID-19)

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Link
1.6.2020	Analyse	Sinds het begin van de pandemie	PT

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

We hebben geprobeerd om met dit document, in een zeer vroeg stadium van de pandemie, de aandacht te vestigen op een aantal risico's die relevant zijn voor het financieel beheer tijdens noodsituaties en waaraan niet voorbij mag worden gegaan in de economische, sociale, financiële en gezondheids crisis die is ontstaan door COVID-19.

Wat wij hebben geconstateerd

Wij hebben risico's vastgesteld die niet alleen betrekking hadden op het beheer van de crisis en noodmaatregelen, noodsteun en overheidssteun, verzwakking van controles en integriteit, openbare aanbestedingen en informatiesystemen, maar ook op budgettaire transparantie (wat het meten van de kosten en gevolgen van noodmaatregelen betreft) en boekhoudkundige overzichten.

Bij de behandelde aspecten werd rekening gehouden met de gebruikelijke kenmerken van een noodsituatie, internationale aanbevelingen, reeds uitgevaardigde buitengewone wetgeving en de resultaten van controles en andere onderzoeken die al in vergelijkbare omstandigheden zijn uitgevoerd.

Wat wij concludeerden

Wij wezen alle organen die overheidsgeld beheren erop dat ze zich bewust moesten zijn van deze risico's en maatregelen moesten overwegen om die risico's te beperken, met name wat betreft de helderheid en samenhang van wetgeving en regelgeving, door richtsnoeren vast te stellen voor een geharmoniseerde uitvoering van de maatregelen, toezichtsmechanismen op te zetten, verantwoordelijkheden af te bakenen en te coördineren, en dubbele ondersteuning te voorkomen.

Benadrukt werd ook het belang van een goede instelling van de informatiesystemen voor de uitvoering van de steun, de versterking van IT-beveiligingsystemen, de waardering en bescherming van de integriteit van al het personeel dat betrokken is bij de respons op noodsituaties, en de waarborging van de transparantie en bekendmaking van procedures en acties, met name wanneer er sprake is van steun en overheidsopdrachten of subsidies.

Wij hebben de aandacht gevestigd op het feit dat alle procedures en besluiten moeten worden gedocumenteerd en onderbouwd en dat basiscontroles moeten worden gehandhaafd, wat inhoudt dat de scheiding van taken, kruiscontroles, bevestiging van leveringen, controles van de voorraad en fysieke controles worden gewaarborgd en dat de controles vooraf worden vervangen door controles tijdens of na procedures.

We hebben erop gewezen dat de verslaglegging over en verantwoordelijkheid en verantwoordingsplicht ten aanzien van de gebruikte middelen inhoudt dat er een gedetailleerd overzicht wordt bijgehouden van alle acties om COVID-19-maatregelen uit te voeren, van alle bijbehorende uitgaven alsmede de afgenomen inkomsten voor de begroting, teneinde het effect daarvan te meten binnen een kader waarin het mogelijk is de impact op de overheidsfinanciën en de duurzaamheid van de maatregelen te beoordelen.

Wij hebben al deze risicogebieden geanalyseerd, bevindingen van eerdere controles aangehaald en gedetailleerdere aanbevelingen gedaan voor elk specifiek gebied.

Prioritair gebied: algemene respons op verschillende overheidsniveaus

56 De omvang en het multidimensionale karakter van de crisis hebben overheden op alle niveaus (nationaal en subnationaal) ertoe verplicht te functioneren in een klimaat van onzekerheid terwijl zij te maken kregen met moeilijke afwegingen tussen vereisten op gezondheids-, economisch en sociaal gebied. Het was onvermijdelijk dat de risico's voor de zuinigheid, efficiëntie en doeltreffendheid van overheidsoptreden en de risico's op inbreuken op oudere regels en procedures toenamen door de urgentie van de besluitvorming inzake preventie- en inperkingsmaatregelen.

57 De HCI van Roemenië heeft het beheer van overheidsmiddelen op alle overheidsniveaus gecontroleerd, en de HCI van Portugal heeft gekeken naar de lokale impact van COVID-19-maatregelen.

Alle overheidsniveaus

Roemenië

Curtea de Conturi a Romaniei

Beheer van overheidsmiddelen gedurende de noodtoestand

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Link
11.8.2020	Nalevingsgerichte controle	Maart-juni	RO

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

De mondiale COVID-19-pandemie heeft de wereld in een crisis gestort. Roemenië vormde geen uitzondering daarop en men heeft daar geprobeerd met gebruik van de eigen middelen en ervaringen de situatie het hoofd te bieden.

Gezien de ontwikkeling van de epidemiologische situatie heeft de president van Roemenië in maart 2020 twee *decreten betreffende de uitroeping en verlenging van de noodtoestand* uitgevaardigd voor het hele land. In beide decreten werden nieuwe plichten en taken vastgesteld voor bepaalde openbare instanties en instellingen, wat leidde tot de vastlegging van bijkomende uitgaven uit overheidsfondsen om COVID-19 te voorkomen en te bestrijden door middel van begrotingscorrecties.

In dat verband besloot het Roemeense parlement dat wij, uiterlijk 60 dagen na de beëindiging van de noodtoestand, het beheer van de overheidsmiddelen tijdens die periode moesten controleren en een verslag met bevindingen, conclusies en voorstellen moesten voorleggen.

Wat wij hebben geconstateerd

De beslissing van het parlement betekende dat wij ons jaarlijks werkprogramma moesten aanpassen. Overeenkomstig de door het plenum goedgekeurde kalender van controleopdrachten voor de periode van mei tot juli 2020 werden er 949 nalevingsgerichte controles in het programma opgenomen, die ook werden uitgevoerd. 284 van die opdrachten vonden plaats op het niveau van de centrale overheid, en 665 daarvan op het niveau van lokale overheden.

De gecontroleerde entiteiten werden geselecteerd op basis van de bedragen die vanuit de centrale en lokale begrotingen werden toegewezen om de noodtoestand te beheren. Zij omvatten autoriteiten die geld ontvingen en belangrijke aankopen deden, maar ook autoriteiten die bijkomende verantwoordelijkheden en plichten kregen toegewezen.

Het speciaal verslag dat voortkwam uit deze opdrachten bestaat uit twee hoofddelen: lokale overheid en centrale overheid.

In het verslag worden in elk deel de plichten en taken van de autoriteiten met betrekking tot het voorkomen en bestrijden van de pandemie beschreven, evenals de bevindingen inzake het beheer van de middelen die daarvoor worden gebruikt, ingedeeld volgens gebieden zoals de gezondheidszorg, economische steun, werkgelegenheid en sociale bescherming, en algemene maatregelen om de verspreiding van de COVID-19-pandemie te beperken en te beheersen.

Tijdens de verslagperiode heeft Roemenië een verlies aan begrotingsontvangsten aanvaard wegens een reeks begrotingsmaatregelen en een inkrimping van de ontvangsten genererende economische activiteit. Economische interventie bestond uit het mobiliseren van overheidsmiddelen om productieve activiteit te ondersteunen en het vastleggen van uitzonderlijke uitgaven om de pandemie te bestrijden en de economische schok op te vangen.

De omvang van de gecontroleerde uitgaven verschilde naargelang het gebied, de belangrijkste kostencategorieën waren:

- o juridische verbintenissen toegewezen aan overheidsopdrachten tijdens de noodtoestand — ongeveer € 209,6 miljoen;
- o medische bijstand/medische noodvoorraad — ongeveer € 54,43 miljoen;
- o werkgelegenheid en sociale bescherming/kosten die zijn ontstaan door de invoering van de quarantaine — ongeveer € 754,12 miljoen;
- o kosten voor lokale overheden — terugbetaling van uitgaven voor quarantaine — ongeveer € 26,67 miljoen.

De controles brachten een aantal onregelmatigheden aan het licht, de meeste bij de toepassing van wetgeving tijdens de noodtoestand. Zo:

- o was er incidenteel sprake van niet-naleving van de beginselen betreffende de gunning van overheidsopdrachten (non-discriminatie en de gelijke behandeling van marktdeelnemers, transparantie bij de gunning van opdrachten, enz.);
- o werden er geen operationele of systematische procedures ontwikkeld of uitgevoerd voor de aanpak van noodgevallen;
- o werd specifieke wetgeving niet rigoureuus gehandhaafd, vooral met betrekking tot loonrechten;
- o werden in sommige gevallen de wettelijke vereisten niet in acht genomen bij de aankoop van geneesmiddelen, medische benodigdheden en uitrusting, ofwel wegens tekorten op de markt of wegens abnormaal hoge marktprijzen, hetgeen heeft geleid tot aanbesteding tegen prijzen die hoger lagen dan geraamd;
- o werden er geen reserves aangelegd voor de bijzondere situaties zoals bepaald in afgeleide wetgeving, waardoor die voorraden kleiner waren dan wettelijk vereist, enz.;
- o werden er geen dringende medische voorraden aangelegd binnen de aanvankelijke aanbestedingstermijnen.

Wat wij concludeerden

Wij benadrukten dat de overheidsmiddelen die werden gebruikt ter voorkoming en beheersing van de COVID-19-pandemie in het algemeen werden beheerd in overeenstemming met het doeleinde, de doelstellingen en de verantwoordelijkheden die in de noodwetgeving zijn vastgelegd.

Gewoonlijk vervulden openbare instanties de taken die aan hen werden toevertrouwd teneinde de voortdurende uitdaging het hoofd te bieden om uitzonderlijke maatregelen te treffen in een noodsituatie, terwijl zij verplicht waren het rechtskader te eerbiedigen waarin hun activiteit wordt gereguleerd. Er werden geen ernstige fouten gemaakt, alhoewel een aantal problemen “al doende” werden opgelost.

Met het oog op de toekomst moet worden nagedacht over de ontwikkeling van methodes om te reageren op crises, zoals:

- o het opstellen/uitbreiden van een nationaal actieplan waarin de activiteiten en procedurele stappen die moeten worden gevolgd in een noodsituatie duidelijk worden gereguleerd;
- o het opstellen/wijzigen/uitbreiden van wetgeving inzake overheidsopdrachten in een noodsituatie;
- o het vaststellen van noodmaatregelen en financieringsprocedures teneinde de communicatie te stroomlijnen;
- o het ontwerpen/uitvoeren van regelingen om personeel dat rechtstreeks betrokken is bij essentiële activiteiten tijdens een noodtoestand/waarschuwing te motiveren.

Lokale overheid

Portugal
Tribunal de Contas

Impact van de COVID-19-maatregelen die zijn vastgesteld door lokale overheidsinstanties op het Portugese vasteland

Gepubliceerd	Soort controle	Geëvalueerde periode	Link
18.12.2020	Overzicht	Maart-september	PT

Wat wij hebben beoordeeld en waarom

COVID-19 had ingrijpende economische, sociale en financiële gevolgen voor de Portugese samenleving en lokale overheidsinstanties, met name de gemeenten, die een belangrijke rol speelden bij het beperken van de gevolgen van de crisis, omdat zij in de frontlinie staan wat betreft interventie en over uitgebreide sociaal-economische bevoegdheden beschikken.

Het was belangrijk inzicht te hebben in de context van gemeentelijke interventie, de uitgetrokken financiële middelen en de manier waarop die werden gebruikt. Wij beoogden:

- o de uitzonderlijke tijdelijke wetgevingsmaatregelen te analyseren die erop gericht zijn gemeenten in staat te stellen de sociaal-economische gevolgen van de pandemie aan te pakken, waarbij de verschillende soorten maatregelen werden geïdentificeerd waarvan gebruik gemaakt wordt om aan de behoeften te voldoen van zowel de brede bevolking als de lokale instanties die sociale en economische steun bieden;
- o de uitgaven die gepaard gaan met de inspanningen van de gemeenten te kwantificeren, waarbij we de verdeling ervan over het grondgebied van het Portugese vasteland analyseerden en bepaalden hoe de uitgaven zich verhouden ten opzichte van de verspreiding van de gevallen;
- o na te gaan op welke manier de maatregelen tot uitdrukking komen in openbare aanbestedingen, waarbij de opdrachten die betrekking hebben op het bestrijden van de gevolgen van de pandemie werden geanalyseerd.

Wat wij hebben geconstateerd

Teneinde de responscapaciteit van lokale overheden in het kader van de pandemie te versterken en te garanderen, werden uitzonderlijke tijdelijke financiële maatregelen goedgekeurd. Daarbij ging het om de vooruitbetaling van gemeentelijke ontvangsten, flexibiliteit in het gemeentelijk systeem voor kredieten en schulden, de vaststelling van maatregelen om kwetsbaren bij te staan, sociale steun en vrijstellingen.

Gemeenten met hogere schuld niveaus en gemeenten waarvoor een financieel aanpassingsplan geldt, kregen de gelegenheid tot opschorting van de naleving van contractuele bepalingen waardoor hun mogelijkheden tot het bieden van belastingvoordelen en -vrijstellingen, het bepalen van prijzen in de sectoren voor water, afval en riolering en het vaststellen van nieuwe prijzen en heffingen worden beperkt. Opnieuw deze voordelen te kunnen bieden aan burgers heeft een grote sociale impact.

De gemeenten hebben verschillende maatregelen en plannen uitgevoerd, hetgeen zowel een stijging van de uitgaven, bijvoorbeeld door steun voor gezinnen en ondernemingen of de gratis verdeling van goederen of gratis levering van diensten, als een verlaging van de inkomsten betekende, doordat er vrijstellingen werden verleend en heffingen en prijzen werden verlaagd.

De meeste gemeenten kondigen hun maatregelen aan op hun website, maar er zijn er maar weinig die uitvoeringsgegevens beschikbaar maken. Veel gemeenten kozen ervoor gemeentelijke noodfondsen te versterken om de sociale impact van de pandemie aan te pakken of zelfs fondsen in te stellen die specifiek gereserveerd waren voor de gevolgen van COVID-19.

Om de verscheidenheid aan doeleinden en begunstigden te illustreren, volgen hier een aantal van de meest voorkomende maatregelen:

- o verdeling van persoonlijke beschermingsmiddelen;
- o verlening van vrijstellingen en huurverlagingen voor woningen of handelspanden die worden beheerd door de gemeenten;
- o vrijstellingen van heffingen of vermindering van de tarieven voor water, riolering en afval;
- o toewijzing of uitlening van computers en computerapparatuur aan studenten;
- o verdeling van maaltijden en voedsel aan studenten en mensen in nood;

- levering of financiering van COVID-19-testen;
- financiële en logistieke steun aan organisaties voor maatschappelijk welzijn in particulier beheer;
- lijnen voor psychologische hulp;
- steun voor de aankoop van geneesmiddelen;
- bewustmakingscampagnes;
- steun voor lokale bedrijven en restaurants, en
- steun voor het gebruik van het openbaar vervoer.

Wat wij concludeerden

Wij concludeerden dat lokale overheden een zeer belangrijke rol hebben gespeeld bij het uitvoeren van maatregelen om de gevolgen van de pandemie te beperken, door te voorzien in een meerledige aanpak ten bate van gezinnen, ondernemingen en organisaties.

Volgens de gedeeltelijke gegevens die beschikbaar zijn, bedroegen de uitgaven tussen maart en het einde van september 2020 meer dan € 166 miljoen. De kosten omvatten de aankoop van goederen en diensten (met name persoonlijke beschermingsmiddelen), lopende overdrachten (voor steun aan gezinnen en organisaties zonder winstoogmerk), personeelskosten en de aankoop van kapitaalgoederen. Gedurende deze periode sloten lokale overheidsinstanties 5 529 opdrachten af voor de aankoop van goederen en diensten met betrekking tot de pandemie (€ 83,2 miljoen).

De opdrachten voor de aankoop van goederen hebben hoofdzakelijk betrekking op medisch materiaal en apparatuur (bijv. beademingstoestellen, COVID-19-testen en ontsmettingsmiddelen), veiligheidsuitrusting en beschermingsmiddelen (bijv. mondklappers, gelaatsschermen, handschoenen), computers en computerapparatuur (voor telewerk en afstandsonderwijs), levensmiddelen en schoonmaak-, ontsmettings- en hygiëneproducten. Diensten omvatten testen, monitoring, schoonmaken en ontsmetten, maaltijdvoorziening, huisvesting en verhuur van computerapparatuur.

Bijlage — Volledige lijst van COVID-gerelateerde publicaties van HCI's van de EU in 2020

België

Deel III van Boek 2020 over de Sociale Zekerheid: Weerslag van de COVID-19-gezondheids crisis op de ontvangsten en uitgaven van de sociale zekerheid, begrotingsanalyse, gepubliceerd op 16.9.2020

FR NL

177e Boek — deel III: algemene rekening van het algemeen bestuur van de federale Staat, begrotingsanalyse, gepubliceerd op 28.10.2020

FR NL

Bijlage 2 bij het onderzoek van de tweede aanpassing van de Vlaamse begroting voor 2020 en de Vlaamse begroting voor 2021, begrotingsanalyse, gepubliceerd op 20.11.2020

NL

Overheidsopdracht voor contactopsporing bij COVID-19, nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 25.11.2020

NL

Cyprus

Controle van inschrijvingen met betrekking tot de COVID-19-pandemie, nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 13.10.2020

EL

Duitsland

Informatiebladen over de aanvullende begroting 2020 gericht aan de Begrotingscommissie van de Duitse Bondsdag, doelmatigheidscontrole/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 27.3.2020

DE

Speciaal verslag over de openbare hoorzitting van de Begrotingscommissie van de Duitse Bondsdag waarin werd beraadslaagd over de tweede aanvullende begroting 2020, doelmatigheidscontrole/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 29.6.2020

DE

[Samenvatting in het EN](#)

Adviesverslag over de kapitaalsubsidies die Deutsche Bahn heeft gekregen (Behoeftte aan beter beheer van de voorgestelde COVID-19-subsidies voor Deutsche Bahn): gericht aan de Begrotingscommissie van de Duitse Bondsdag, doelmatigheidscontrole/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 5.10.2020

DE

Adviesverslag over de impact van de COVID-19-pandemie op de regeling voor de wettelijke ziektekostenverzekering, gericht aan de Begrotingscommissie van de Duitse Bondsdag, doelmatigheidscontrole/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 13.11.2020

DE

Adviesverslag over uitkeringen voor werktijdverkorting: regering moet het risico op fraude verkleinen. Verslag gericht aan de Begrotingscommissie van de Duitse Bondsdag, doelmatigheidscontrole/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 11.11.2020

DE

[Samenvatting in het EN](#)

Adviesverslag over de COVID-19-gerelateerde financieringsbehoeften van Deutsche Bahn AG en stuurmogelijkheden voor de federale overheid, gericht aan de Begrotingscommissie van de Duitse Bondsdag, doelmatigheidscontrole/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 24.11.2020

DE

Letland

De COVID-19-crisis en de aankondigingen van de bevoegde autoriteiten betreffende aanbesteding met het oog op het beperken van de COVID-19-uitbraak en betreffende afwijkingen in de conformiteitsbeoordeling van goederen, situatieanalyseverslag, gepubliceerd op 20.7.2020

[LV](#)

Leveringsproces van persoonlijke beschermingsmiddelen (beschermende mondklappers en ademhalingsstoelten) in de gezondheidssector, financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 20.7.2020

[LV](#)

[Samenvatting in het EN](#)

Het systeem voor aanbestedingen dat is opgezet door het ministerie van Defensie en de geplaatste opdrachten tijdens de noodsituatie om de verspreiding van COVID-19 te beperken, financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 17.8.2020

[LV](#)

[Samenvatting in het EN](#)

Het gebruik van aanvullende middelen die aan het ministerie van Binnenlandse Zaken werden toegewezen voor de aankoop van persoonlijke beschermingsmiddelen en ontsmettingsmiddelen, financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 2.9.2020

[LV](#)

[Samenvatting in het EN](#)

Het gebruik van middelen die aan het ministerie van Justitie werden toegewezen voor overschrijving naar de Letse orde van beëdigde notarissen, financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 11.9.2020

[LV](#)

Het gebruik van middelen die aan het ministerie van Justitie werden toegewezen voor de betaling van crisisuitkeringen aan de clerus en geestelijken van religieuze samenwerkingsverbanden (kerken), financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 29.9.2020

[LV](#)

Afstandsonderwijs in een noodsituatie, financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 30.9.2020

[LV](#) [Samenvatting in het EN](#)

Het gebruik van aanvullende middelen voor bonussen voor ambtenaren van Binnenlandse Zaken die rechtstreeks betrokken zijn bij het beperken van de verspreiding van COVID-19, financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 14.10.2020

[LV](#) [Samenvatting in het EN](#)

Het gebruik van middelen die aan het ministerie van Welzijn werden toegewezen voor de betaling van de toelagen bij de uitkering voor perioden van inactiviteit per kind ten laste en de steunuitkering voor perioden van inactiviteit en de aanvulling bij de betaling daarvan, financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 26.11.2020

[LV](#)

Het gebruik van middelen die aan het ministerie van Welzijn werden toegewezen voor de voortzetting van de betaling van een gezinsbijslag, eenmalige bonus bij de kinderbijslag voor de betaling voor een gehandicapt kind en voor de verhoging van het bedrag voor kinderopvangtoeslag, financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 26.11.2020

[LV](#) [Samenvatting in het EN](#)

Gebruik van middelen die aan het ministerie van Financiën werden toegewezen voor de betaling van toelagen wegens werkonderbreking, financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 26.11.2020

[LV](#) [Samenvatting in het EN](#)

Het gebruik van middelen die aan het ministerie van Justitie werden toegewezen voor bonussen voor werknemers in het gevangeniswezen die rechtstreeks betrokken waren bij het bedwingen van COVID-19, financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 14.12.2020

[LV](#) [Samenvatting in het EN](#)

Toewijzing en gebruik van de middelen uit het staatsbegrotingsprogramma betreffende het fonds voor onvoorziene uitgaven ter ondersteuning van de media teneinde de gevolgen van de COVID-19-crisis te beperken, financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 22.12.2020

[LV](#) [Samenvatting in het EN](#)

Zijn de middelen uit het staatsbegrotingsprogramma betreffende het fonds voor onvoorziene uitgaven voor reparatiewerkzaamheden in ziekenhuizen aangevraagd voor onverwachte en ongeplande behoeften in de jaarlijkse begroting?, financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 22.12.2020

[LV](#)

Gebruik van middelen die werden toegewezen aan elektronische massamedia met betrekking tot de COVID-19-crisis, financiële/nalevingsgerichte controle, 22.12.2020

[LV](#) [Samenvatting in het EN](#)

Litouwen

Sociale integratie van personen met een handicap, doelmatigheidscontrole, gepubliceerd op 7.9.2020

[LT](#) [Samenvatting in het EN](#)

Leiden de veranderingen in het onderwijs tot betere leerprestaties van leerlingen?, doelmatigheidscontrole, gepubliceerd op 14.9.2020

[LT](#) [Samenvatting in het EN](#)

Beheer van de crisis en noodsituatie in verband met COVID-19, beoordeling, gepubliceerd op 30.11.2020

[LT](#) [Samenvatting in het EN](#)

Beheer van weginfrastructuur, doelmatigheidscontrole, gepubliceerd op 1.12.2020

[LT](#) [Samenvatting in het EN](#)

Nederland

Testen op corona: wat er in het voorjaar gebeurde, focusonderzoek, gepubliceerd op 23.9.2020

[NL](#) [Samenvatting in het EN](#)

Risico op misbruik en oneigenlijk gebruik van de NOW-regeling voor het behoud van banen, focusonderzoek, gepubliceerd op 23.9.2020

[NL](#)

Focus op digitaal thuiswerken, focusonderzoek, gepubliceerd op 2.11.2020

[NL](#) [EN](#)

Individuele steun aan bedrijven tijdens de coronacrisis, doelmatigheidscontrole, gepubliceerd op 12.11.2020

[NL](#) [Samenvatting in het EN](#)

Coronacrisis: de risico's van garanties en leningen voor de overheidsfinanciën, financiële/nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 25.11.2020

[NL](#) [Samenvatting in het EN](#)

Portugal

Risico's bij het gebruik van overheidsmiddelen in het kader van het beheer van noodsituaties (COVID-19), analyse, gepubliceerd op 1.6.2020

[PT](#)

Noodmaatregelen en begrotingsuitvoering tijdens de eerste drie maanden, analyse, gepubliceerd op 16.7.2020

[PT](#)

Openbare aanbesteding onderworpen aan buitengewone procedures tijdens de COVID-19-crisis, overzicht, gepubliceerd op 21.7.2020

[PT](#)

COVID-19 — Impact op de activiteit van het nationaal gezondheidszorgstelsel en de toegang tot gezondheidszorg, overzicht, gepubliceerd op 15.10.2020

PT

Uitvoering van het nationaal operationeel plan gefinancierd door het Fonds voor Europese hulp aan de meest behoeftigen (inclusief een analyse van de impact van de COVID-19-crisis op de voedselhulp die via dit plan wordt verstrekt), doelmatigheidscontrole, gepubliceerd op 23.10.2020

PT

Impact van de COVID-19-maatregelen die zijn vastgesteld door lokale overheidsinstanties op het Portugese vasteland, overzicht, gepubliceerd op 18.12.2020

PT

Roemenië

Beheer van overheidsmiddelen gedurende de noodtoestand, nalevingsgerichte controle, gepubliceerd op 11.8.2020

RO

Slowakije

Beheer van materiaalvoorraden van de staat in noodsituaties, doelmatigheidscontrole, gepubliceerd op 21.12.2020

SK

Zweden

Het kader voor begrotingsbeleid — toepassing door de regering in 2020, doelmatigheidscontrole, gepubliceerd op 17.12.2020

SV

[Samenvatting in het EN](#)

ERK

Advies nr. 3/2020 over het voorstel 2020/0054(COD) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Verordening (EU) nr. 1303/2013 en Verordening (EU) nr. 1301/2013 wat betreft specifieke maatregelen met het oog op

Bijlage — Volledige lijst van COVID-gerelateerde publicaties van HCI's van de EU in 2020

110

uitzonderlijke flexibiliteit bij het gebruik van de Europese structuur- en investeringsfondsen naar aanleiding van de uitbraak van COVID-19, advies, gepubliceerd op 15.4.2020

Officiële EU-talen

Advies nr. 4/2020 over de voorgestelde REACT-EU-verordening en een verordening houdende gemeenschappelijke bepalingen inzake de ESI-fondsen, advies, gepubliceerd op 14.7.2020

Officiële EU-talen

Advies nr. 6/2020 over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot instelling van een faciliteit voor herstel en veerkracht, advies, gepubliceerd op 9.9.2020

Officiële EU-talen

Analyse nr. 06/2020: Risico's, uitdagingen en kansen in verband met de economische beleidsreactie van de EU op de COVID-19-crisis, analyse, gepubliceerd op 9.12.2020

Officiële EU-talen

Afkortingen

ASMR: Staatsbureau voor materiaalvoorraden (Slowakije) (Administration of State Material Reserves)

Bbp: bruto binnenlands product

Btw: Belasting over de toegevoegde waarde

CRII: investeringsinitiatief coronavirusrespons (Coronavirus Response Investment Initiative)

ECDC: Europees Centrum voor ziektepreventie en -bestrijding (European Centre for Disease Prevention and Control)

EIB: Europese Investeringsbank

EMA: Europees Geneesmiddelenbureau (European Medicines Agency)

EMM: elektronische massamedia

ESI: instrument voor noodhulp (Emergency Support Instrument)

ESI-fondsen: Europese structuur- en investeringsfondsen

EUROSAI: Europese organisatie van hoge controle-instanties

HCI: hoge controle-instantie

ICT: informatie- en communicatietechnologie

Kmo: kleine of middelgrote onderneming

MFK: meerjarig financieel kader

NEMMC: nationale raad voor elektronische massamedia (Letland) (National Electronic Mass Media Council)

NGEU: NextGenerationEU

OESO: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling

PBM: persoonlijke beschermingsmiddelen

PEPP: pandemie-noodaankoopprogramma (Pandemic Emergency Purchase Programme)

React-EU: herstelbijstand voor cohesie en de regio's van Europa (Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe)

RRF: herstel- en veerkrachtfaciliteit

SARS: ernstig acuut respiratoir syndroom (severe acute respiratory syndrome)

SEK: Zweedse kroon

SIF: stichting voor maatschappelijke integratie (Letland) (Society Integration Foundation)

SURE: steun om het risico op werkloosheid in noodsituaties te beperken (Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency)

UNWTO: Wereldorganisatie voor Toerisme van de Verenigde Naties (United Nations World Tourism Organisation)

VWEU: Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie

WHO: Wereldgezondheidsorganisatie (World Health Organisation)

Verklarende woordenlijst

Automatische stabilisator: een onderdeel van het begrotingsbeleid dat schommelingen in de economische activiteit compenseert zonder rechtstreeks optreden van beleidsmakers.

Belastinguitstel: toegestaan uitstel tot een moment in de toekomst van de betaling van een belastingenschuld.

Cohesiebeleid: het EU-beleid waarmee wordt beoogd de economische en sociale verschillen tussen regio's en lidstaten te verkleinen door de bevordering van de werkgelegenheid, het concurrentievermogen van het bedrijfsleven, economische groei, duurzame ontwikkeling en grensoverschrijdende en interregionale samenwerking.

Desinformatie: het verspreiden van onjuiste of misleidende informatie met de intentie om te bedriegen.

Digitalisering: de overgang naar de integratie en het gebruik van digitale technologie en gedigitaliseerde informatie om processen en taken eenvoudiger, sneller, efficiënter en/of zuiniger te maken.

Elektronische gezondheidszorg: de toepassing van informatie- en communicatietechnologie binnen het hele scala van functies die betrekking hebben op de gezondheidszorg.

Europees Semester: jaarlijkse cyclus die een kader biedt voor de coördinatie van het economisch beleid van de EU-lidstaten en voor de monitoring van de vooruitgang.

Europese structuur- en investeringsfondsen: de vijf belangrijkste EU-fondsen, die samen de economische ontwikkeling in de hele EU ondersteunen: het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds, het Cohesiefonds, het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling en het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij.

Financiële bijstand: financiële steun die de EU verstrekt aan lidstaten in financiële moeilijkheden, om de macro-economische situatie of de financiën weer gezond te maken en ervoor te zorgen dat zij hun overheids- en betalingsbalansverplichtingen kunnen nakomen.

Horizon 2020: het programma voor onderzoek en innovatie van de EU voor de periode 2014-2020.

Lockdown: beperking van de verplaatsingen van mensen binnen een bepaalde ruimte (thuis, of binnen een stad, regio of land) teneinde de verspreiding van een besmettelijke ziekteverwekker tijdens een pandemie te voorkomen of te vertragen.

Meerjarig financieel kader: het uitgavenplan van de EU waarin prioriteiten (op basis van beleidsdoelstellingen) en maxima worden vastgesteld, over het algemeen voor zeven jaar. Het biedt de structuur waarbinnen jaarlijkse EU-begrotingen worden vastgelegd en beperkt de uitgaven voor elke uitgavencategorie. Het huidige MFK bestrijkt de periode 2021-2027.

Pandemie: uitbraak van een infectieziekte over de hele wereld of een zeer ruim gebied.

Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM): artikelen zoals mondkmaskers, handschoenen en oogbescherming die bedoeld zijn om de drager te beschermen tegen gezondheids- of veiligheidsrisico's.

Regeling voor werktijdverkorting: een tijdelijk initiatief op basis waarvan werkgevers toegang kunnen krijgen tot financiële steun voor salarissen die aan werknemers worden betaald tijdens een periode waarin zij door specifieke omstandigheden, zoals een pandemie of crisis, niet kunnen werken.

Social distancing: een pakket maatregelen om de verspreiding van een infectieziekte tot een minimum te beperken door de contacten met anderen zoveel mogelijk te beperken.

Staatssteun: directe of indirecte overheidssteun voor een bedrijf of organisatie waardoor dit/deze een voordeel heeft ten opzichte van concurrenten.

Hoe neemt u contact op met de EU?

Kom langs

Er zijn honderden Europe Direct-informatiecentra overal in de Europese Unie. U vindt het adres van het dichtstbijzijnde informatiecentrum op: https://europa.eu/european-union/contact_nl

Bel of mail

Europe Direct is een dienst die uw vragen over de Europese Unie beantwoordt. U kunt met deze dienst contact opnemen door:

- te bellen naar het gratis nummer: 00 800 6 7 8 9 10 11 (bepaalde telecomaانبieders kunnen wel kosten in rekening brengen),
- te bellen naar het gewone nummer: +32 22999696, of
- een e-mail te sturen via: https://europa.eu/european-union/contact_nl

Waar vindt u informatie over de EU?

Online

Informatie over de Europese Unie in alle officiële talen van de EU is beschikbaar op de Europa-website op: https://europa.eu/european-union/index_nl

EU-publicaties

U kunt publicaties van de EU downloaden of bestellen op: <https://publications.europa.eu/nl/publications> (sommige zijn gratis, andere niet). Als u meerdere exemplaren van gratis publicaties wenst, neem dan contact op met Europe Direct of uw plaatselijke informatiecentrum (zie https://europa.eu/european-union/contact_nl).

EU-wetgeving en aanverwante documenten

Toegang tot juridische informatie van de EU, waaronder alle EU-wetgeving sinds 1952 in alle officiële talen, krijgt u op EUR-Lex op: <https://eur-lex.europa.eu>

Open data van de EU

Het opendataportaal van de EU (<http://data.europa.eu/euodp/nl>) biedt toegang tot datasets uit de EU. Deze gegevens kunnen gratis worden gedownload en hergebruikt, zowel voor commerciële als voor niet-commerciële doeleinden.

